

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ТАНЫМДЫҚ-АҒАРТУШЫЛЫҚ,
ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК, ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖУРНАЛ

БІЛІМ ШЫҢЫ-

ҒЫЛЫМ СЫРЫ

2024 ЖЫЛДЫҢ №01 ТОҚСАНДЫҚ
ЖИНАҚ САНЫ
ISBN 978-601-373-01-4-1

ЕСЕН Бақыткүл Артыққызы,
бас редактор.

1 бет

БІЛІМ ШЫҢЫ - БІЛІКТІ ҰСТАЗ ЕҢБЕГІ

УДК 37.0
ББК 74.00
Б94

Редакция алқасы

Бас редактор:
ЕСЕН Бахыткүл Артыққызы

Шығармашылық директор:
БЕКЗАТ Рүстем

Бас редактордың орынбасары:
БИҒАРАЕВ Жарқынбек

Тілші:
УСИПОВА Жанна
ТАСТАНБЕК Аяулым

Дизайнер:
АНАРКУЛОВ Ислам

«БІЛІМ ШЫҢЫ-ҒЫЛЫМ СЫРЫ» Республикалық танымдық-ағартушылық, ғылыми-әдістемелік, педагогикалық журналының тоқсандық жинақ саны 1-7 бөлім Шымкент: ЖК "Шың" Баспаханасы, 2024 жыл. - 48 бет.

ISBN 978-601-373-014-1

«Білім шыңы-Ғылым сыры» Республикалық журналының тоқсандық жинақ саны жаңашыл, білікті, кәсіби шеберлігі жоғары педагогтердің озат тәжірибесін республика көлемінде тарата отырып, ұстаз мәртебесін көтеріп, оларды қоғамда таныту мақсатында шығарылып отыр. Сондай-ақ, әрбір мұғалім еліміздегі жаңашыл ұстаздардың бай тәжірибесімен, еңбектерімен танысып, өз ісінде шеберлікпен пайдалануына бұл жинақ журналдың көмегі зор.

ISBN 978-601-373-014-1

УДК 37.0
ББК 74.00

БІЛІМ ШЫҢЫ - БІЛІКТІ ҰСТАЗ ЕҢБЕГІ

*ЕСЕН Бақыткүл Артыққызы,
бас редактор.*

Білімді ұлт – өркениет өзегінің өлшемі. Кез-келген мемлекеттің бәсекеге қабілеттілігі ең алдымен азаматтарының білім деңгейіне байланысты екені айқын. Білім саласының басты міндеті - ойы ұшқыр, бәсекеге қабілетті, бойына ұлттық құндылықтарды сіңірген, шығармашылық қабілеті жоғары, жан-жақты дамыған тұлғаны тәрбиелеу.

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев «Сапалы орта білім алу – әрбір баланың мызғымас құқығы. Мұндағы ең түйінді сөз – «сапа». Сондықтан білім сапасын жақсарту және мұғалімдердің біліктілігін арттыру ауадай қажет» деп атап өтіп, ұстаздарымызға құрмет білдіріп, үлкен сенім артты.

Білімнің жаңа үлгісі өзіне сәйкес жаңа мұғалімдерді талап етеді. Еліміздің өркендеуіне өлшеусіз үлес қосып, жас ұрпаққа сапалы білім, жақсы тәрбие беру жолында аянбай еңбек етіп жүрген жаңалықты жатсынбай қабылдайтын жаңашыл ұстаздар қауымына қандай құрмет көрсетсек те жарасады.

Біздің редакциямыз да ұстаздар қауымының ұлы еңбегін жоғары бағалап, білім саласының дамуына сүбелі үлес қосып жүрген педагогтардың кәсіби деңгейін ұдайы көтеріп отыруына, теориялық білімі мен әдістемелік біліктілігін үздіксіз жетілдіруіне, озық әдіс-тәсілдері мен озат іс-тәжірибелерін, шығармашылық жұмыстарын баспа беттерінде жариялап, республика көлемінде таратуына мүмкіндік жасау мақсатында «БІЛІМ ШЫҢЫ-ҒЫЛЫМ СЫРЫ» журналының тоқсандық жинақ санын шығаруды жөн санады. Мұғалімнің іс-тәжірибесінде жаңалық болмауы мүмкін, бірақ ол жаңа әдістерді табысты түрде қолданып, басқа мұғалімдерге үлгі болып, озат тәжірибесі басқа мектептерге таратылады Тәжірибелі әріптестердің жұмыстарымен танысып, олардың оқыту мен әдістерін өзінің әдістерімен салыстырып, тиісті қорытындылар жасап, қажетін сұрыптап алу әрбір педагогтерге таптырмас әрі құнды әдістемелік көмек деп есептейміз.

Біз білімді ұстаздардың арқасында ғана білімді елге айналамыз! Білікті ұстаз еңбегімен білім шыңын бағындыратынымыз!

Ұстаздарымыздың еңбегін қадірлей білейік, білімі мен біліктілігін бағалай білейік!

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГИКАСЫ САЛАСЫНДАҒЫ ЗАМАНАУИ ҮРДІСТЕР МЕН СЫН-ТЕГЕУРІНДЕР

*БАЙГАРАЕВА Айгуль Бийбетовна,
М.Әуезов атындағы IT-мектеп-лицейінің әлеуметтік педагогы,
Түркістан облысы, Бәйдібек ауданы*

Қазақстанның әлеуметтік педагогикасы саласындағы қазіргі заманғы үрдістер мен сын-тегеуріндер өзгермелі қоғамға бейімделу қажеттілігімен, әлеуметтік қажеттіліктердің өсуімен және білім беру процесіне жаңа технологияларды ұдайы енгізумен байланысты.

Қоғамның жаһандық трансформациясы жағдайында біз білім беру саласына тікелей әсер ететін жаңа сын-қатерлерге тап боламыз. Әлеуметтік педагогика, сала ретінде, осы өзгерістерге белсенді түрде жауап береді, оқушылармен өзара әрекеттесудің тиімді әдістері мен стратегияларын құруға ұмтылады. Қазақстанның әлеуметтік педагогикасындағы қазіргі заманғы үрдістердің негізгі аспектілерінің бірі Инклюзивті білім беруге баса назар аудару болып табылады. Күш-жігер барлық оқушыларға, соның ішінде мүмкіндігі шектеулі балаларға тең мүмкіндіктерді қамтамасыз етуге бағытталған. Оқытудың бейімделу әдістерін дамыту және қолдау ортасын құру білім беру процесінің ажырамас бөлігіне айналады. Екінші маңызды үрдіс-білім беруді цифрландыру. Оқу процесіне заманауи ақпараттық технологияларды енгізу әлеуметтік педагогтардан жұмыс әдістерін жаңартуды талап етеді. Онлайн ресурстар, электрондық оқулықтар, білім беру платформалары — бұл құралдардың барлығы білім беру ортасының ажырамас бөлігіне айналады. Келесі маңызды үрдіс-кәсіптік бағдарлау және мансаптық кеңес беру жүйесін дамыту. Әлеуметтік тәрбиешілер оқушылармен белсенді қарым-қатынас жасайды, олардың қызығушылықтарын, бейімділіктерін түсінуге және ең қолайлы мансаптық траекторияны таңдауға көмектеседі. Бұл әсіресе еңбек нарығындағы қарқынды өзгерістер аясында маңызды. Қазақстанның қазіргі әлеуметтік педагогикасындағы тағы бір маңызды бағыт мәдениетаралық өзара іс-қимыл мен оқытуды дамытуға баса назар аудару болып табылады. Көп мәдениетті ортада айырмашы-

лықтарды құрметтеуді, әртүрлілікті түсіну мен құндылықты қалыптастыру міндеті өзекті болады. Әлеуметтік тәрбиешілер барлық студенттердің мәдени және этникалық тегіне қарамастан оқу процесіне қосылуын қамтамасыз ету үшін жұмыс істейді. Келесі маңызды тенденция-ата-аналардың білім беру процесіндегі рөлін арттыру. Отбасы мен мектеп арасындағы ынтымақтастық балалар мен жасөспірімдердің сәтті бейімделуінің негізгі элементіне айналады. Әлеуметтік педагогтар ата-аналармен белсенді қарым-қатынас жасайды, оларға ақпарат, қолдау және балаларының білім беру процесіне белсенді қатысу мүмкіндіктерін ұсынады.

Қазақстанның әлеуметтік педагогтары алдында тұрған сын — қатерлердің қатарында өмірлік қиын жағдайларға тап болған балалар мен жасөспірімдердің проблемалары бар. Балалардың құқықтарын қорғауға бағытталған мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдармен әлеуметтік әріптестікті кеңейту осы мәселелерді шешуге жәрдемдесу үшін қажетті қадам болып табылады. Айта кету керек, Әлеуметтік педагогиканың заманауи сын-қатерлері білім беру жүйесін жақсарту үшін әлеуетке ие. Инновацияларға ұмтылу, заманауи әдістемелер мен технологияларды енгізу, сондай-ақ білім беру процесінің барлық қатысушыларымен белсенді өзара іс-қимыл Қазақстанда неғұрлым икемді, жауапты және тиімді білім беру жүйесін қалыптастыруға көмектеседі.

Қорытындылай келе, Қазақстанның әлеуметтік педагогикасы саласындағы қазіргі заманғы үрдістер мен сын-қатерлер білім алушылардың қажеттіліктеріне неғұрлым инклюзивті, цифрландырылған және бейімделген білім беру ортасын құруға ұмтылысты көрсетеді. Бұл бағытта жұмыс істеу кәсіби дағдыларды үнемі жаңартып отыруды және өзгермелі жағдайларға тиімді жауап беруге дайын болуды талап етеді.

ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚОЛДАНА ОТЫРЫП, ОҚУШЫЛАРДЫ ҚОЛӨНЕРГЕ БАУЛУ ЖӘНЕ ШЕБЕРЛІГІН ДАМЫТУ

**ТӨЛЕГЕН Алтынай Сапарқызы,
Б.Төлепбаев атындағы жалпы білім беретін
мектебінің көркем еңбек пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Ордабасы ауданы**

Көркем еңбек пәнін оқытуда еңбек етудің алғышарттарын үйрету арқылы оқушыны жеке тұлға ретінде тәрбиелеу мақсаты көзделеді. Еңбек тәрбиесі барлық тәрбиенің қайнар көзі: тамақ пісіру, киімді пішу, тігу, тоқу, қолөнер шеберлігін дамыту арқылы ұрпақты адамгершілік рухында тәрбиелей аламыз.

Көркем еңбек сабақтарында оқушылар жан-жақты дүниетанымын қалыптастыра отырып, болашақта өндіріске қажетті мамандық алып шығады, қолөнер түрлерін үйреніп, ұқыпты, әдепті, шебер ұрпақ тәрбиеленеді. Мектеп оқушыларына көркем еңбек пәніне деген қызығушылығын ояту, баулу қашанда кезек күттірмейтін міндеттер болып табылады. Көркем еңбек пәні баланың өз ортасының әлемді түсінуге, эстетикалық талғамның дұрыс қалыптасуына жол көрсететін алғашқы білім. Ол адамның ой-парасатын өсіреді, танымын кеңейтеді, ізгілікке, әсемдікке үйретеді. Өмірде кездесетін келеңсіз құбылыстармен күресуге тәрбиелеп, халқына, еліне, жеріне деген сүйспеншілікке баулиды. Өнер қамқорлықты, жауапкершілікті, жанашырлықпен қарауды қажет ететіні белгілі.

Рухани байлықты дамытуда және көркемдік білім берудің құнарлығын арттыруда, балалардың эстетикалық талғамын, шеберлігін қалыптастыруда технология пәнін теориялық-практикалық тұрғыда қарастыру қажеттілігі туындап отыр. Осыған орай, қазақ халқының қолөнерін дәріптеу, оған мектеп оқушыларын баулу, шеберлігін дамытудың маңызы ерекше.

Халқымыздың дәстүрлі қолөнері ұлттық шығармашылықтың ең жоғары формасы болып табылады. Қолөнер – қол еңбегі. Ол адам баласын еңбектенуге тәрбиелейді.

Қолөнер ата-бабамыздың ұшқыр қиялынан шыққан, үлкен даналық ойынан, қажеттілігінен туындаған өнер туындысы.

Қолөнер – атадан бабаға мирас болып келе жатқан асыл мұра.

Қазақ халқының шеберлігі, өнер еңбек барысында туды және тұрмыс-тіршілігінде қолданылатын өнермен тығыз байланысты болады. Қолөнер халық өмірімен, тұрмысымен бірге жетіліп, біте қайнасып келе жатыр. Сан алуан түрлі шеберлердің бұйымдары, әсемдігі, өрнегі, тұрмысқа сән берумен, адамдарға рухани ләззат әкелген. Сабаққа үлкен жауапкершілікпен қарап, жаңа технологияларды қолданып, түрлендіре откізу пәннің маңыздылығын арттырады. Сабақтан соң мұғалім өзіне есеп беріп отыру қажет: мақсатқа жеттім бе, нені ескермедім, артық кеткен жерін, оны түзету шараларын ойластыру, келесі сабаққа толықтыру тағы басқа сияқты

мәселелерді үнемі есте ұстаған жөн.

Сапалы білім беруде білім, білік және тәрбие бір деңгейде тұру керек. Әр баланың ерекшелігін ескеріп, тақырыпты өмірмен байланыстырып, әр оқушыға бағыт беру де маңызды. Сонда біздің пәнге деген оқушылардың қызығушылығы артады.

Әрбір технология өзіндік әдіс-тәсілдермен ерекшеленеді. Әдіс-тәсілдерді мұғалім ізденіс арқылы оқушы қабілетіне, қабылдау деңгейіне қарай іріктеп, қолданады. Тиімді, пайдалыларын жетілдіре түседі.

Сабақтарда кеңінен пайдаланып, нәтижесі жемісті болып жүрген жаңа технология элементтерінің бірнешеуіне тоқталып өтейін:

- . тірек-сызбалар
- . ойын элементтері
- . нұсқау карталар

Жалпы жоғарыда айтылған әдістерді орындау барысындағы оқушы іс-әрекетіне тоқталсақ:

- мақсат қоюға үйренеді;
- әр нәрсеге көз қарасы қалыптасады;
- бұрынғы білетіндерін салыстырады;
- бірігіп жұмыс жасайды;
- бір-бірімен тіл табысады, келісімге келуді үйренеді;
- қорытынды жасайды

Бұл әдістерді сабақта пайдалана отырып, өткізу барысында мынандай қорытындыға келуге болады:

- оқушы мен мұғалімнің кең дәрежеде сыйласуына;
- оқушыларға өз пікірін айта білуіне;
- оқыту процесіне барлық оқушыларды қамту;
- шығармашылық қабілеттерін ашуға жағдай жасайды.

Көркем еңбек сабағын ұйымдастыру мұғалімнің әдістемелік шеберлігін аса қажет етеді. Мұғалім еңбекке баулу сабағының баланы табандылыққа тәрбиелеуден басқа «пәндік» сабақтардан гөрі біраз артықшылығы бар екенін үнемі естен шығармауы керек.

Әр баланың бойында бар шығармашылық қабілетті оятуға, еңбекшілдікке, ұлттық мәдениетті қастерлей білуге, алғашқы шығармашылық қадамын жасап, өмірлік азық болуы мүмкін өнер жолын көрсетуді шама-шарқымызша жүзеге асыруға талпынамыз. Әлбетте, бұл мақсатты жүзеге асыруға жалғыз ұстаздың шамасы жетпейді. Егер алдымызға осы мақсатты қойып, оны іске асыруға күш салсақ, одан біздің балаларымыздың ұтары даусыз.

Қорыта айтқанда, Тәуелсіз еліміз әлемдік өркениетке ұрпағымыз арқылы танылмақ. Әлем сахнасында рухы күшті, дені сау, білімді, өз ұлтын, тілін, тарихын құрметтейтін ұрпақ шығару – біздің парызымыз!

СТЕАМ- ТЕХНОЛОГИЯСЫН ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ЗАМАН ТАЛАБЫНА САЙ ЖАНЖАҚТЫ ҰРПАҚ ТӘРБИЕЛЕУ

*АБДИМАВЛАНОВА Гульчехра Халмурадовна,
№6 негізгі орта мектеп-интернатының
Оқу ісі жөніндегі орынбасары, бастауыш сынып мұғалімі.
Түркістан облысы, Сайрам ауданы*

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты Жолдауында цифрландыру барлық реформаның басты элементі екеніне маңыз берді. Бұл – сәнге айналған үрдіске ілесу емес, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін арттырудың негізгі құралы, табысты болудың басты кілті.

Қазіргі кезде цифрлық технологияның жедел дамуы мен адам қызметінің барлық саласын цифрландырудың жылдам дамуымен байланысты STEAM білім беру маңызды және өзекті мәселе, білім беру жүйесінің барлық деңгейлерінде ерекше назар аударуды талап етеді. Әлемде бүгінгі нарық заңы бойынша жақсы маманға жақсы төлем жасайтын жұмыс берушілер санының жоғары екендігін ескерсек, нақты ғылымдарға деген оқушылар мен студенттердің қызығушылығын арттыра білу қажеттілігі ұстаздардан үлкен жауапкершілікті, жоғары біліктілікті талап етуде. Технологиялық прогресті алға мақсат еткен мемлекеттерде ғылыми-инженерлік мамандарға сұраныс күн санап артуда.

Экономикадағы бұл үрдіс көптеген алдыңғы қатарлы мемлекеттердің STEAM-білім беру жүйесіне баса көңіл бөлуге мәжбүрлеп отыр. Күні бүгін болашағы ерен, экономикасы күннен күнге дамып, спорт, өнер, ғылым саласында әлемнің алдыңғы қатарлы мемлекеттерінің қатарынан үзетін қағыстырып, алға ұмтылған мемлекетіміздегі жастарды жан-жақты білімді, шығармашыл, іздене білетін, нанотехнологияларды да, өнер әлемін де меңгерген тұлға ретінде дайындау ісінде STEAM-оқытудың өзектілігі маңызды. Оқушылар оқиғалардың өзара байланысын көруге үйренеді, логика принциптерін жақсы түсінеді және өз модельдерін жасау барысында жаңа және ерекше нәрсені табады. Кешенді тәсіл олардың ғылыми тұрғыда тәрбиелеп, білім құмарлығын дамытуға ықпал етеді.

STEM-білім беру дегеніміз не?

Бір сөзбен жеткізе алсақ, дәстүрлі оқытылатын ғылымдарға заман ағымымен келген және келе беретін жаңалықтарды кіріктіріп оқыту. Сынып оқушылары бос уақытын тиімді пайдаланып, бейнелеу өнерлері арқылы рухани дамып, бойларына жақсы қасиеттерді сіндіріп қана қоймай ғылыми тұрғыда білім алып және қандай мамандыққа икемі барын біліп, алған білімдерін өмірінде пайдалана алуға ықпал етеді.

S – science-ғылым

T – technology-технология

E – engineering-инженерия

A – art-сурет

M – mathematics-математика

«Нені үйрету және нені үйрену керек?»

Мақсаты мен міндеттері:

1. Сыни ойлау дағдыларын дамыту және проблемаларды шешу
2. Балаларды технологиялық инновацияларға дайындау
3. Нақты өмірде ғылыми теникалық білімді пайдалану
4. Техникалық пәндерге қызығушылықты дамыту
5. Өзіне жауапкершілік алу және сенімін арттыру

Оқушыны бәсекеге қабілетті, жан-жақты ұрпақ етіп тәрбиелеу кезіндегі тиімділі.

STEAM-білім беру тұжырымдамасы аясында қосымша білім берудің маңыздылығын бірнеше жағынан байқауға болады

STEAM-білім беруде өнердің түрлі бағыттарын қарауға болады: кескіндеме, мүсін өнері, графика, музыка, әдебиет және поэзия, сол сияқты синтетикалық түрлері театр, хореография, балет, кино, дизайн. STEAM-білім беру жүйесіне көркем шығармашылықты кіріктіру үшін қолданылатын негізгі оқыту әдісі – жобалау. Мысалы, жобалау және математикалық қабілеттері аса айқындалмаған балалар жобалауды эстетикалық жағынан жүзеге асыратын топқа көмектесе алады. Сынып оқушылары бірін-бірі тыңдап, сыйлауға үйретеді. Әр баланың жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, балалардың іс-әрекеті арқылы техникалық шығармашылыққа деген ынтасы арттырады. Тәрбиелеудің жаңа инновациялық технологияларын меңгеру мақсатында оқушылардың білімі жетіліп, бойларындағы қабілеттерін арттырып және оны болашағында пайдалануға тәрбиелеуіміз керек. Жаңа мультимедиялық әдістемелік құралдар жасаған оқытушылар жұмыстарын қолдап отыру қажет. Internet және басқа да ақпарат жолдарын пайдалана отырып, STEAM-оқытуды жетілдіру және тәжірибе алмасу мақсатында online конференциялар, үйірме сабақтарында кеңінен білім беру мен өзге де білімін жетілдіру іс-шараларын ұйымдастыру арқылы STEAM технологияларының тиімділігін көре аламыз.

НӘТИЖЕСІНДЕ:

- Қажетті ақпаратты меңгеруді тездетеді;
- Оқу үрдісі жаңа, динамикалы, ақпаратты түрге ауысады;
- Көрнекі құралдардың кең спектрі қолданылады;
- Пәнге қызығушылық артады;
- Өз қабілеттерін тани біледі;
- Уақыттарын тиімді өткізеді;
- Топ болып жұмыс жасап, бір-біріне сенім арта

алады;

- Жауапкершілікті сезінеді.
- Оқушылардың жасаған жұмыстарынан көрініс:

Қорытындылай келе, STEM - тәсіл біздің балаларымызға әлемді жүйелі түрде оқуға, айналасындағы оқиғалардың логикасын білуге, олардың қарым-қатынасын ашуға және түсінуге, жаңа, ерекше және өте қызықты жаңалықтарды табуға мүмкіндік береді деп айтқым келеді. Қазіргі заманауи мұғалім балаларды оқыта отырып, мектеп қабырғасында алған білімдері өзгермелі әлемге бейімделе алуына көмектесетініне сенімді болуы керек. Себебі ертеңгі күнгі жұмыс орны шығармашылық пен инновацияны талап етеді. Демек, STEAM-білім беру балаларға мәселені шешу, өзара қарым-қатынас жасау, шығармашылық амал-тәсілдерді қолдану мен сын тұрғысында ойлау сияқты ХХІ ғасырдың жасампаз дағдыларын меңгеруге көмектеседі.

Бұл дағдылар барлық оқу кезеңінде кез келген пәннен үлгеру үшін қажет болады. Болжамдар бойынша STEAM сегментіндегі жұмыс орындары жұмыспен қамтудың басқа секторларымен салыстырғанда, алдағы он жылдықта екі есе қарқынмен өсуі мүмкін. Бұл дағдыларды бүгіннен бастап үйрету балалардың болашақ кәсіби қызметке дайын болуына көмектеседі. Мектеп бағдарламасына «Ғылымға кіріспе», «Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар» сынды ақпаратты сараптай білуге үйрететін заманауи пәндер кіргізілуде. Сонымен қатар, есте ұстар басты мәселе: тіл біле отырып, сапалы, бәсекеге қабілетті маман бола отырып, өз Отанының патриоты болу – әр азаматқа басты міндет екендігін есте ұстау абзал. Жаһандану заманында әр жас адам: «Мен мемлекетім үшін не істеймін, не істедім, қандай пайда әкелдім?» принципін қашан да жадында ұстануы тиіс.

ҚАЗАҚ ПОЭЗИЯСЫНЫҢ ХАНТӘҢІРІ – МАҒЖАН ЖҰМАБАЕВ

*БЕЙСЕБАЕВА Жанара Нұрланқызы,
М. Мәметова атындағы жалпы білім беретін
мектебінің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Жетісай ауданы*

Қазақтың қаны бір жаны бір жолбасшысы-мұғалім. Еліміздің азғана жылдық ояну дәуіріне баға беру үшін алты алаштың баласы бас қосса, қадірлі орын мұғалімдікі. (М.Жұмабаев)

Абайдан кейінгі дәуірдің ең атақты ақыны – Мағжан Жұмабаевтың ХХ ғасырдағы қазақ поэзиясында алатын орны алабөтен. Әйтсе де, аяулы ақын тоталитарлық жүйе тұсында жазықсыз жазаға ұшырап, 70 жылға жуық шығармаларын оқуға тыйым салынып келді. Алайда коммунистік режим болып-толып тұрған кезінің өзін де ұлы суреткерді халық жадынан мүлде алыстай алмады, оның үстіне нәбет заманында қашқан, үріккен елдің зердесі мен қойны-қонышында тау асып, теңіз кешіп, Отанынан жырақ елдерге жетіп, ара-тұра кітап болып басылып, аударылып та жатты.

Пешенесіне осындай қайғылы, бірақ ақыры қайырлы болған даңқты тағдыр жазылған Мағжан Жұмабаев Әкесі Әбен әжептеуір ауқаты бар, балаларын оқытуға мән берген көзі қарақты, көшелі де сауатты кісі екен де, шешесі – үлкен оқымысты отағасының қызы – Гүлсім де сауатты, сандығына әспеттеп көнелі-жаңалы кітаптар жинап, балаларына оқытып отыратын салиқалы ана екен.

Ол заманындағы қазақта мұндай отбасылар келімді-кетімді кісілері, айтатын әңгіме, қызықтайтын тамашасы жағынан өзінше бір білім-тағлым мектебі

іспеттес болатын-ды. Осындай шаңырақта өмірге келген аса зерек Мағжан бес жасында сауат ашып, талай кітап тауысып, ел тарихының әңгіме-хикаяттарын зердесіне түйіп, ана тілінің кәусарына қанып өседі. 12 жасында Қызылжардағы медіресеге оқуға түседі. Әдебиетке ерекше ден қойып, Шығыстың ұлы ақындарының өз тілдерінде оқып жаттайды. Абайдың 1909 жылы шыққан кітабын қолынан тастамай, «сөзі алтын хакім Абай» деп асқақтата жыр арнайды. 1910 жылы Уфадағы Ғалия медресесіне оқуға келгенде, ол мол білімді, ақындық таланты айқын танылған бозбала болатын. Медреседе түркі жұртына мәшһүр жазушы әрі оқымысты Ғалымжан Ибрагимов Мағжанға ерекше ықылас танытады. Ол сол кісінің кеңесімен Омбыдағы мұғалімдер семинариясына түсіп, онда орыс және Еуропа әдебиетімен терең танысады. 19 жасар Мағжанның «Шолпан» атты тұңғыш жинағы 1912 жылы Қазан қаласында жарық көреді. Жұртшылық жинақты ұлы Абайдың лайықты ізбасары дүниеге келгендігінің белгісі ретінде қабылдайды. Осыдан былайғы жерде ақын халқымыздың Ә.Бөкейханов, А.Байтұрсынов, М.Дулатов сияқты ардагер көсемдерімен етене жақындасып, солар көтерген идеяның жалынды жақтаушысы, ұраншысы болады. 1916 жылы семинарияны алтын белгімен бітіріп, біраз уақыт елде мұғалім болып істейді. Қазан төңкерісінің

дүрбелеңді заманында «алаш» партиясын құруға қатысып түрмеге жатып шығады. 1919-1920 жылдары орынборда мұғалімдер курсына дәріс береді. Соның негізінде өзінің белгілі «Педагогика» атты кітабын шығарады.

Кең мағынада деген ұғымда бүкіл сыртқы әсерлердің, адамды қоршап тұрған, табиғи және әлеуметтік органдың, тәрбиешілердің мақсатты іс-әрекеттерінің ықпалымен адамды қалыптастыру. Қазақтық аса көрнекті ағартушы-педагогы Ыбырай Алтынсариннің демократиялық-ағартушылық бағыты оның педагогикалық көзқарастарынан айқын көрінеді. Бүкіл өмір жолын мектеп ашуға, қазақ балаларын оқуға тартуға, дүние ғылымдарын үйретуге, оқу құралдарын жазуға, тәлімгер-ұстаз дайындауға, оларға ғылыми әдістемелік басшылық жасауға, өз кезеңіндегі қазақ халқының қоғамдық өміріндегі саяси-әлеуметтік мәселелерді жан-жақты қамтып, жазуға жұмсады Ы.Алтынсарин қазақ жастарының мамандық алуына жол ашты. Қазақ халқының оқу-ағарту ісінде еңбек еткен ұлы тұлға, алаштың маңдайына біткен азаматы, өз заманының қайталанбас бір турары, халқының патриоты, этнопедагогиканың негізін салушы ақын - Мағжан Жұмабаев еді. Сонымен қатар, ұзақ жылдар бойы «ұлтшылдық» әдебиетінің өкілі деген айып тағылып, жазықсыз жапа шеккен қазақ педагогикасының көрнекті қайраткерлерінің бірі Мағжан Жұмабаев құнды еңбектерінің авторы болуымен дараланған ірі тұлға.

М.Жұмабаевтың ақындық өнерді өзінің қысқа өмірінде асқан шабытпен жырлап нағыз поэзия билігіне самғаған, бір туар әмбебап зиялы қайраткер болды. Оның қаламынан сондай-ақ, көптеген әңгімелер мен мақалалар, оқу құралдары мен оқулықтар, зерттеу еңбектері туды. Сонымен бірге ол тәлім-тәрбие ғылымының теориялық жағына төңкерістен кейін тұңғыш терең үңілушілердің бірі болуы Мағжан дарынның тағы бір қырын көрсетеді. М.Жұмабаев өзінің қысқа өмірінде нағыз поэзия биігіне самғаған, оның асқар асуларынан қлшеусіз нәр алған біртуар, әмбебап зиялы қайраткер бола білді. Сонымен бірге оның тәлім-тәрбие ғылымының теориялық жағына төңкерістен кейін тұңғыш үңілушілердің бірі болуы Мағжан дарынының тағы бір қырын көрсетті.

Ұлы Мағжан Жұмабаев еңбектеріндегі ұстаздық-тәлімгерлік идеялары біз үшін өте құнды дүниелер болып табылады. Мағжан орыс педагогикасының атасы К.Д.Ушинскийше, педагогиканың жан сырын терең зерттейтін психология ғылымымен байланыстыра қарастырып, қазақтың халық педагогикасын ғылыми тұрғыда зерделеп, болашақ ұрпақтың тәлім-тәрбиесіне қажетті құнды дүниелер қалдырып кеткен.

Әдебиетте өшпейтін із қалдырған, қара өлеңнің құдіретін ұғындырған. Алаштың ардақты ұлы Мағжан ата, қара көзді қазағым деп шырылдаған, - дегендей ұлы Мағжан есімі мәңгізз жасай бермек.

МАҒАМБЕТ ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ ИСАТАЙ БЕЙНЕСІ

*ЗУЛПИЕВА Ботакөз Шымырбаевна,
М.Мәметова атындағы №33 жалпы білім беретін
мектептің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Жетісай ауданы*

Мақсатым: Қазақ әдебиетіндегі ұлы тұлға Махамбет шығармаларындағы Исатай бейнесін анықтау, оның бүгінгі күн тұрғысынан алғанда қаншалықты маңызды екендігін дәлелдеу.

Талдау әдістері : Ақын өлеңдеріндегі Исатай бейнесін анықтау және қорытынды шығару.

Талдау нысаны: Махамбеттің Исатай батырға арнаған өлеңдері.

Жұмыстың өзектілігі: Махамбет шығармаларының мәңгілік мұра екендігін, ондағы Исатай бейнесін насихаттаудың қажеттілігін жас ұрпақтың түсінуімен, ғибрат алуымен маңызды екенін түсіндіру.

Исатай мен Махамбет бастаған көтерілістің басталу себептері: Қазақ халқы талай қиын кезеңдерді басынан кешірді. Елін, жерін қорғап, елінің азаттығы үшін ішкі, сыртқы жаулармен де сұрапыл айкаса түсті. Халық тарихында сондай елеулі оқиға-ХІХ ғасырдың

бірінші жартысында Ішкі Бөкей ордасында болған шаруалар көтерілісі еді. Шаруалардың көтеріліс жасауына не себеп болды?

Ханы мен сұлтаны, төресі мен төленгіті Еділ мен Жайық арасындағы шаруалардың «оза шауып, кең жайлаған» жерлерін тарылтты. Отаршыл патша өкіметі қазақтардың жерін күшпен тартып алып, сұлтан-билерге таратып берді. Сөйтіп, Ішкі Бөкей ордасының қазақтарына тиесілі жерлер түгелдей дерлік феодалдарға үлестірілді. Оның үстіне шаруаларға салынған алым-салық та күшейтілді. Ел еркінен айрылып, күйзелген үстіне күйзеле берді. Озбырлар, отаршылдар бейбіт шаруаларды жыландай сорып, қарапайым халықтың титығына тиді. Халық «ереуіл атқа ер салды». Ол көтерілісті Исатай мен Махамбет басқарды. Шаруалардың сол қарулы көтерілісі ХІХ ғасырдың бірінші жартысындағы бүкіл қазақ поэзиясының

демократтық бағытын белгілеп, идеялогиялық-көркемдік ерекшеліктерін айқындады. Махамбеттің поэзиясы ереуілге шыққан халықтың құдіретті үні бола білді.

«Қара қазан, сары баланың қамы үшін қылыш сермедік» деп ұран көтерген «таудағы тарлан шұбар» батырлар Исатай мен Махамбет төңірегіне мол күш топталды. Олардың ойлағаны өздерінің басының қамы емес, көп қамы, қалың қауым-ел қамы болды. Олар солар үшін «Әділ жаннан түңіліп» күн кешті, қанды жорыққа аттанды. Олардың «қанды көбе киінген» ерлігі, қара қылды қақ жарған әділдігі, биік адамгершілік жайында ел арасында аңыз аз емес.

Демек, көтерілістің шығуы себебі: біріншіден, шаруалардың шұрайлы қонысынан, жер-суынан, еркінен айрылуы болса, екіншіден, хан-сұлтандар мен патша үкіметінің езгісіне, қыспағына түсіп күйзелуі болды. Езілуші еңбекші халық пен олардың мұңын жоқтаушы халық батырларының тілек-мүдделері осы жерде келіп ұштасты.

1756 жылы патша жарлығымен қазақтарға қысқа уақытта Жайықтың оң жағалауына мал жаюға тыйым салынған болатын. Қарауылқожа Бабажанұлының Каспий теңізі өңіріндегі қазақ руларына билеуші етіп тағайындауы көтеріліске түрткі болды. Орал казак –орыстарының өткен озбырлығы шектен асты.

Исатай мен Махамбет бастаған көтерілістің нәтижесі қандай болды:

1. Патша үкіметі қазақ старшиндарымен санасатын болды.

2. Қазақ феодалдарының отаршылдық басқару мен байланысты екенін көрсетті.

3. Салық мөлшеріне шек қойылды.

4. Ішкі Ордадағы хандық биліктің әлсірегендігін дәлелдеді.

5. Әртүрлі халықтардың қанаушыларға қарсы бірігіп күресуінің негізі қаланды.

Махамбет ел үшін еңіреген ерді аңсаған, соған бар ақындық жүрегін арнаған ақын. Ол «Асыл ердің баласы, жауды көрсе шыдамай, көзін салар қияға», -деп, бүкіл поэзиясына ерлікті ту етті. «Қарадан да қара бар, хан ұлы басып өткісіз», -деп елі үшін қан майданға тайсалмай түскен қайыспас қайсар, қара қазақ қамы үшін халықтан туғн ер ұлды жырлаған, соны өнеге еткен, соған асыл сөз маржандарын төккен. Махамбет «қазан аттан туған қаз мойын», «ауырдан туған жампозды» Исатай бойынан көрген. Сондықтан да оның жырларында Исатай тұлғасы ерекше бейнеленген. Ақын оның ерлігін «Арыстан еді –ау Исатай, бұл фәнидің жүзінде, арыстан одан кім өткен?!» деп суреттейді. Ең алдымен, Исатайды қол жетпес «таудағы мұнартып ұшқан тарланға» балайды. Ақын оның арыстандай қайратты тұлғасына орай көркем сымбатын «Кеміығым кербезім, керіскендей шандозым...Қырмыздай ажарлым», -деп суреттейді. Исатайдың сыртқы сұлу пішінімен бірге, «теңіздей терең ақылдым, тебіренсе ауыр мінездім» деп оның сабырлы, ойлы, парасатты жан екенін, тек батыр ғана емес «хиуадай базарлым» деп, сері екенін де көрсетеді. Батырдың бойына «кірісін сары алтынға малдырған, сар жебелі садағы», «тереңнен көзін ойдырған, сұр жебелі оғы», киген киімі бәрі жарасқан. Махамбет Исатайдың кескінін берумен, мінезін суреттеумен тынбайды. Енді Махамбеттің Исатайға арналған өлеңдері туралы сөйлейін. (4 . С.Қирабаев, Р.Бердібеков .М.Қаратаев «Бес ғасыр жырлайды» Алматы «Жазушы» баспасы 1984 жыл)

Махамбеттің Исатайға арналған өлеңдері мыналар:

1. Исатай деген ағам бар.
2. Мұнар күн.
3. Тайманның ұлы Исатай.
4. Исатайдың сөзі.
5. Тарланым.
6. Мінкен ер.

Махамбет өз өлеңдерінде Исатайдың барлық жақсы қырларын саралай білді. Оған өзіндік баға бере алды. Исатайды нағыз елінің қаһарманы есебінде даралап көрсетті.

(5. Х.Сүйіниәлиев «XIX ғасырдағы қазақ әдебиеті» Алматы «Мектеп» баспасы 1986 жыл 87 бет)

Махамбеттің өлеңдеріндегі Исатай бейнесі қалай көрініс тапты:

1. Исатай – халық үшін жан қиюшы.
2. Исатай – ерен ерлік иесі.
3. Исатай – жүректілік пен өрліктің символы.
4. Исатай – тарихи адам.
5. Исатай – адамгершіліктің биік үлгісі.
6. Исатай – қолбасшы.

(3. Қ.Бімібаева «Әдебиетті тереңдетіп оқыту» Алматы «Мектеп» баспасы 2003 жыл 114 бет)

Енді Махамбеттің Исатай туралы жазылған өлеңдерін жеке-жеке талдай отырып, өлеңдеріндегі батыр бейнесін талдап көрейін. «Исатай деген ағам бар» өлеңіндегі Исатай бейнесі мынадай болды.

1. Ақ кіреукенің жағасы.
2. Хан ұлына қас болған жан.
3. Қара ұлымен дос.
4. Ханның тауын қайтарған тұлға.

Келесі тілге тиек етпекші болған өлеңім «Әй, Махамбет жолдасым» өлеңіндегі Исатай бейнесі былай көрінеді.

- Халқымның көрген қорлығын,
Хандардың еткен зорлығын.
Ақ жүректі тебірентіп,
Ер көңілін желдентіп.
Ақ сүйектің баласын
Қара ұлына теңгеріп,
Қоңыраулы найза өңгердім.

Бұл өлең жолдарынан біз Исатайдың халқының азаттығы үшін көтеріліс туын ұстап, хан-сұлтандарға қарсы шыққан Исатай бейнесін көреміз. Ең бір керемет теңеудің бәрін ақын Исатай бейнесін суреттеуге жұмсайды.

Махамбет Исатайды халқы үшін белдескен ер, батыр, ел басшысы, қамқоры етіп бейнелейді. Исатай өліміне ақын қабырғасы қатты қайысады.

Исатай қазасына байланысты өлеңдерінде де ақын оның бейнесін тереңдеп аша түседі. «Мұнар күн» - Махамбеттің батыр өліміне арналған классикалық шығармаларының бірі. Өлең «Мұнар да, мұнар, мұнар күн» деген жолмен басталады. Күн неге мұнар тартқан? Бойың мұздап кеткендей, «мұнар күн» бір сұмдықтың хабаршысындай, не болып қалды? «Буыршын мұздан тайған күн». Жаңағы сезімің одан әрі ұлғайғандай. Табаны бұдырлы буыршын мұзға тайса, ол- жақсылық емес. Ақын осындай поэтикалық қарам – қарсы өрнектер арқылы оқушысын алға жетелейді. Оны үлкен бір оқиғаға әзірлейді, көңіліне қайғы бұлтын ұлғайтып, өзінің негізгі ойына алып келеді. Ақын сол «Мұнар күн» өлеңінде батыр қазасының халқы, елі үшін соншалық ауыр, орны толмас қаза екенін бейнелеу үшін шебер көркем өрнектер тапқан. Оның дәлелі есебінде

мына шумақтарды ұсынбақпын:

Арқаулының бойынан
Теріскей дауыл соққан күн,
Садағы болат қылыштың
Балдағынан сынған күн.

Хас бәйтерек жығылып,
Жығылғаны естіліп,
Алыстағы дұшпанның,
Қуанып көңілі тынған күн.

Ақын сондай сабаз ер өмірінің өкінішпен өткеніне қайғырды. Ол «Егізімнен айрылдым» деп қайғыра жыр төгеді. (*І.Қ.Жұмалиев, Т.Ақиолақов «Қазақ әдебиеті»*

оқулық Алматы «Рауан» баспасы 1996 жыл 178 бет)

Қорытындылай келе, Исатайға арналған Махамбет өлеңдерінде батырға деген асқан сүйіспеншілік, терең сезім шынайылығымен, мөлдірлігімен оқушыны сүйсіндіреді. Исатай бейнесі ақын жырларында асқан көркемдікпен, шеберлікпен өрнектелген. XIX ғасырдың бірінші жартысындағы әдебиетімізде адам образын сомдауда махамбет тамаша шеберлік танытқан. Махамбет ақындақ мақсатында ел мүддесімен ұштастыра білген азамат ақын. Қалам мен найза-ақын Махамбет пен батыр Махамбеттің қос қаруы бола білген. Махамбет поэзиясы-ерліктің, өрліктің поэзиясы.

Оқу үрдісіндегі оқушылардың танымдылық іс-әрекеті

НҮРМАХАТОВА Дана Батырқызы,
А. Макаренко атындағы № 41 мектеп-лицейдің
тарих пәні мұғалімі.
Шымкент қаласы

Бұл теорияда ақыл-ой тәрбиесіне көп көңіл бөлінді, әсіресе шәкірттің өз ой тұжырымын дамытуға ерекше мән берілді. Сондықтан өзі ақ оқыту барысында шәкірттерінің танымдық белсенділігі мен ізденімпаздығын арнайы басқарудың маңыздылығын атап көрсеткен-ді. Ол шәкірттердің танымдық ізденімпаздығын арттыратын арнайы оқыту әдісін - эвристикалық әңгімелесуді алғашқылардың бірі болып қолданды. Сократ білімді жай ғана бере салмай, шәкірттеріне сұрақ қоя отырып, олардың ойлау қабілетін, қызығушылығынын арттырып, өз ой тұжырымдарын жасай білуге үйретеді. Эвристикалық сұрақтарды алдын-ала дайындай отырып, танымдық ізденімпаздықты оқыту құралы ретінде қарастырады.

Кейінірек осы ізденімпаздықтың дамуына ежелгі Рим философтары үлес қосты. Олар білімді игеруде шәкірттердің белсенді танымдық ізденімпаздығы айтарлықтай роль атқарды деген пікір айтты.

Демек, антикалық дәуірдің өзінде - ақ педагогтар оқушылардың өзіндік ой - тұжырымын жасау, оны дамыту үшін репродуктивті және эвристикалық әдістерді дұрыс қолдану мәселесіне көңіл бөлген.

Орта ғасырдың тәрбиелеу процессінде діннің ерекше рөл атқарғанын байқауға болады. Діннің уағыздауы бойынша, адамды алдағы келетін «одүниелік» өмірге дайындау мәселесіне мән берілді. Шіркеу қызметкерлері антикалық дәуірдегі әдеби және ғылыми мұраларды жоққа шығарып, оны таратушыларды аяусыз жазалап отырды. Мысалы, VI ғасырдың соңында Папа Григорий I шәкірттерін латын грамматикасына үйреткен епископты жазалауға үкім

шығарған.

Елден адамзат жаңа білімдерді алуға әрқашанда ұмтылғаны белгілі. Тіршілік құпияларын меңгеру - адамзаттың ұлы мақтанышы болып табылатын ақылдың шығармашылық белсенділігіне жоғары ұмтылыстарының көрінісі. Өзінің мың жылдық дамуында ол болмыстың мәніне үнілудің және шектеуліден жан - жақты шындыққа жетудің ұзақ және күрделі жолынан өтті. Бұл жолда көптеген айғақтар, табиғаттың, қоғамдық өмір мен адамның өзінің қасиеттері және заңдары ашылды. Әлемнің суреттемесі өзгерді. Қазіргі уақытта адамзат білімі аса бай және күрделі жүйені құрайды және оның ұрпақтан - ұрпаққа, бір елден екінші елге таралуы тез жүзеге асырылады.

«Таным» деген не?», «Білімді қалай алуға болады?» деген мәселелер төңірегінде ойлана отырып, адам сонау ежелгі заманда - ақ өзін табиғаттың бір бөлшегі ретінде сезінген. Уақыт өте келе бұл мәселені саналы қойылуы және оны шешуге тырысуы салыстырмалы тәртіпті пішін алып, сол кезде білім туралы ілім қалыптасты. Философтар таным теориясының мәселелері төңірегінде ой қозғай бастады. Гносеология - айналадағы әлемді тану туралы философиялық ғылым. Таным теориясы немесе гносеология (грекше gnosis - білім, таным) - философиямен бірге, оның іргелі бөлімдерінің бірі ретінде пайда болды және қалыптасты. Ол адам танымының сипатын, білімінің формаларын, оның жадағай түрінен тереңіне бойлау әдістерін зерттейді.

Гносеологиядағы орталық ұғымдарға «таным

субъектісі» мен «таным объектісі», «білім», «таным» жатады. Таным субъектісі деп белгілі бір мақсатқа бағытталған танымдық қызметті атқарушыны айтамыз. Ол - бірдеңені танып, білуге тырысушы. Ол адам немесе тұтастай қоғам болуы мүмкін. Таным объектісі деп танымдық қызмет бағытталған нәрсені айтамыз. Демек, ол танылушы, былайша айтқанда, кітап, молекула, атом, адам немесе тұтастай табиғат болуы мүмкін. Таным объектісі материялық, дүние немесе рухани құбылыс, сонымен қатар субъектінің өзі де болуы мүмкін. Таным объектісі мен субъектісі бір-бірінің мәнділігін шарттастырады: субъектісіз объект болмайды, объектісіз субъект болмайды. Таным үдерісінде олар бір-біріне маңыз аларлық ықпал етеді. Сонда танымдық қызмет субъекті мен объект қатынасы және олардың өзара әрекеттесуі болып шығады.

Білім - адамның санасында берілген, өзінің қызметінде шынайы дүниенің заңды байланыстарын идеалды бейнелейтін объективті шындық. Материалды дүниені бейнелеудің нәтижесі, түйсіктің, білімнің, зауықтың, қобалжудың бірлігі болып табылатын және материямен ұштасатын санадан өзгешелігі - наным білім алу үдерісі болып табылады және ол тәжірибемен жанасады. Таным - адамның санасындағы ақиқаттылық және нағыздықтың оны одан әрі өзгерту мүмкіндігін қаласа, онда олар университет зертханалары мен кафедраларға қарағанда өндірісте, практикада тез жүзеге асырылады. «Білім» ұғымының үш аспектіде қолданылатынын естен шығармау керек: - бірдеңені істеу, жүзеге асыру үшін хабардар болуға негізделген білім мен машық қабілеттері; - кез келген танымдық мән бар ақпарат; - практикамен өзара байланыста болатын ерекше танымдық бірлік. Сонғы екі аспекті ерекше философиялық пән - таным теориясының (гносеологияның) зерттеу объектісін құрайды. Таным теориясының философиялық пән ретіндегі зерттейтіні мыналар: тұтас түрдегі танымның сипаты, оның мүмкіндіктері мен шекаралары, білім мен шынайылықтың, білім мен сенімнің, таным субъектісі мен объектісінің ара-қатынасы, ақиқат және оның өлшемдері, танымның формалары мен деңгейлері, оның тарихи, әлеуметтік - мәдени негіздері, сонымен қоса білімнің түрлі формаларының ара - қатынастары. Қазіргі философияда таным ортақ мәселелердің бірі болып табылады.

Таным теориясының қалыптасуы

Таным теориясы (гносеология немесе эпистемология) - айналадағы қоршаған дүниенің адам санасында бейнеленуін, танымның жалпы шарттары мен мүмкіндігін, білімнің шындыққа қатынасын, қоғамдық тәжірибе негізінде іске асатын таным үрдісінің заңдылықтарын, оның негізгі түрлерін, әдістерін, жорамалар мен теорияларды құру және дамытудың жолдарын зерттейтін психология ғылымының саласы.

Білімнің қалыптасып, дамуының жалпы шарттары философияның негізгі мәселесі рухтың материяға, сананың болмысқа қатынасы тұрғысынан зерттейтін ілім - «таным теориясы» деп аталады. Таным теориясының басқа ғылым теорияларынан түбірлі айырмашылықтары бар. Ол білімнің қалыптасуы мен

негізделуінің жалпы ұстанымдары, оның ақиқаттық жалпы шарттарының, объективтік қатынастарының қалыптасуы.

Дүниені танудың түрлі формалары болды. Ғылыми теориялық тану дегеніміз - дүниені меңгерудің бір формасы, мұның негізінде логикалық ойлау мен қорытындылауға қабілеттілік жатады. Ғылыми тану толып жатқан жеке жақтардан заңдылық шығаруға сипат табуға бағытталған.

Оқушылар бойында кездесетін таным қабілеттіліктері - білімді өз сапасында белсенді және нәтижелі түрде бейнеленуі. Мұндай бейнелеу әрекеті аса күрделі үрдіс. Ол оқушылардың сыртқы әрекеттердің қалыптастыру нәтижесінде жүзеге асады. Оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру, таным қабілеттілігінің оянуына түрткі болу - оқытудың негізгі мәселелерінің бірі.

Оқушылардың танымдық белсенділігі өз кезеңінде қабылдау, есте сақтау, қиалдау үрдістері мен зейіннің тұрақты күйін қажет етеді.

Оқушы өзіндік сезімдік танымы (қалауы, ынтасы, әсерленуі) негізінде қабылданған білімі мен дағдысы, ептігі мен шеберлігі әлдеқайда нәтижелі әрі жемісті болады. Ақыл - ой әрекеттерінің жемісі кезеңмен қалыптасу теориясының идеясы мынадай:

Білім алу оқушылардың белгілі бір әрекеттер жүйесін орындауы нәтижесінде жүзеге асырылады. Ақыл - ой әрекетін табиғаттан даяр жүзеге алмайды, ол ойлауды үйренеді, ойлау операцияларын игереді. Оқытушының міндеті - осы үрдісті басқара білу, тек ойлау іс - әрекетінің нәтижелерін ғана емес, оны қалыптасу барысында бақылап отыру.

Ақыл - ой әрекеті сезімдік қабылдау негізінде алған жүйелі білімі арқылы қалыптасады. Оқу барысында, әрекеттердің белгілі бір жүйесін орындау кезінде оқытушылардың басқаруымен сезімдік қабылдау қабілеттілігін жетілдіріп отыру іске асырылады. Оқушылардың психикалық даму ерекшеліктері оқу әрекеттерінде жетекші қызмет атқарады. Оқу үрдісі оқушылардың танымды белсенділігі мен құштарлығының қабілеттілігін арттырудың сан алуан түрлері бар.

Оқу - тәрбиелеу үрдісі оқытушы мен оқып - үйренушінің әр түрлі іс - әрекеттердің барлығы оқып - үйренушінің білімін мазмұның меңгеру мақсатында орындалады. Дидактикада осы іс - әрекет түрлерінің сипатына, жинақтау тұтастығы мен орналасуы көп көңіл бөлінеді. Білім оқытушыдан студентке беріліп қана қоймайды, оның шығармашылығын дамытуға жұмылдырылады. Өйткені оқыту әдісі белгілі білімді игеру үрдісі мен тікелей байланысты.

Оқыту әдісі - оқытушы қолындағы өзіндік педагогикалық құрал.

Педагогикалық үрдісте оқып - үйренуші мен оқытушының арасындағы өзара әрекеттесу жүріп, ол әрекеттесу әр түрлі әдістер арқылы іске асады. Әдістерді анықтау мен классификациялаудың көптеген жақтары бар.

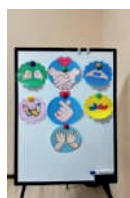

КӨҢІЛ КӨТЕРІҢКІ ҰСТАЗДЫҢ, ЕҢБЕГІ ДЕ ЖЕМІСТІ

ӘСІЛБЕКОВА Арайлым Кенжеқызы,
Авиценна атындағы жоғары медициналық колледжінің
психология пәні мұғалімі.
Шымкент қаласы

Тренинг мақсаты: Мұғалімдердің психикалық көңіл-күйлерін көтеру, шығармашылық қабілеттерін бағалай білу, өздеріне құрметпен қарау, дұрыс қарым-қатынас орната білу.

Тренинг көрнекілігі: интерактивті тақта, слайдпен видеороликтер, түрлі-түсті қаламдар, плакаттар, шарлар, тренингке қажетті құрал-жабдықтар, тақта арқылы караоке қолданысқа енгізілді.

1. «Сәлемдесу» әдісі.

Суретте көрсетілген қимылдарды орындау арқылы қызықты тәсілдермен сәлемдесіп кіріп, орындарға жайғасады.

2. «Ұстаз туралы қанатты сөздер».

Ұстаз туралы видеороликте көрсетілген көркем нақыл сөздерді жас мамандар оқу арқылы мотивация алады.

- Адамның адамгершілігі жақсы ұстаздан болады.
- Ұстаз талантты болса, Шәкірті талапты болады.
- Ұстаз болу - жүректің батырлығы, Ұстаз болу - сезімнің ақылдығы.
- Ұстаздар - ұлтты құтқаратын ең ұлы тұлғалар!
- Ақырын жүріп, анық бас,

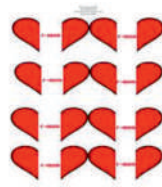
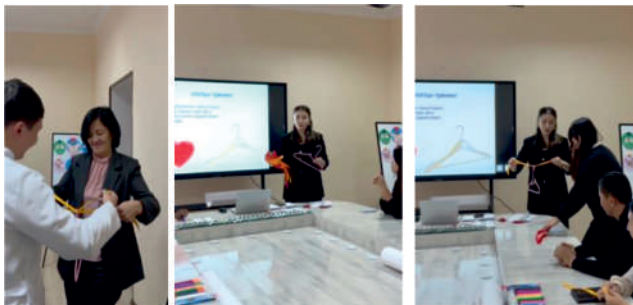
Еңбегің кетпес далаға.

Ұстаздық қылған жалықпас,

Үйретуден балаға.

- Ұстаз болу өз уақытын аямау, өзгенің бақытын аялау.
- Ұстаз талантты болса, шәкірті талапты болады.
- Мұғалім ісі сырттай қарапайым болғанмен-тарихтағы ең ұлы істің бірі.
- Мен үшін жақсы мұғалім бәрінен де артық, өйткені мұғалім мектептің жүрегі.
- Мұғалім зор тұлға, ол күннің құдіретті сәулесі іспетті. т.б.

3. «Ілгіш» тренингі. Әр мұғалім өзін таныстырып, жақсы қасиеттерін айта отырып, келесі адамға ілгішті беріп отырады.

4. «Топқа бөлу» әдісі. Әр мұғалім жүрек пішінді қағаздарды таңдай отырып 2 топқа бөлінеді.

5. «Постер қорғау» әдісі. Берілген жасырын қағаз арқылы әр топ өзінің тақырыбын таңдайды.

1-топ: «Мұғалімнің білім алушыға деген қарым-қатынасы қандай болу керек?»

2-топ: «Білім алушының мұғалімге деген қарым-қатынасы қандай болу керек?» - сұрақтарын топпен бірлесе тақырыпты қорғап шығуы қажет.

6. «Икемділікті қалыптастыру» сергіту сәті. Әр мұғалім шарды тек 3 рет лақтыру арқылы басында оқылған шатасқан нақыл сөздерді құрастырады.

7. «Кім жылдам?» жаттығуы. Жіпке байланған қалам арқылы берілген есепті тез, әрі жылдам орындау қажет.

8. «Қызықты караоке». Интерактивті тақтада көрсетілетін әнді бірге шырқады «Ұстаз» әні.

9. «Тату алақан» жаттығуы. Плакатқа әр топ мүшелері алақанының суретін сала отырып, алақан ортасына жылы лебіздерін жазып, саусақ формаларына бүгінгі тренинг жайлы кері байланыс жасады.

Қорытындылай келе, ұстаздар тарапынан тренинг

мақсаты түгел орындалғанын, пән оқытушысы өзінің психологиялық шеберлігін көрсете білгендігін, және қызықты болғанын атап өтті. Сонымен қатар әр ұстазға сабақ барысында осы қолданылған әдіс тәсілдерді, тренингтерді, сергіту сәттерін өз пәнінде қолдануға кеңес берді.

СТИХОВ ПЛЕНИТЕЛЬНЫЕ СТРОКИ...

*Высший медицинский колледж имени
Авиценны преподаватели кафедры
общегуманитарных дисциплин.
город Шымкент*

ЖАСУЗАК Динара Нурлановна,

ЖУБАНОВА Меруерт Жиргалиевна,

Форма проведения: Литературный-музыкальный вечер, посвященный творчеству А.С. Пушкина

Цели: 1. Приобщение учащихся к миру поэзии А.С. Пушкина.

2. Повышение уровня сформированности речевой культуры обучающихся.

3. Формирование навыков осознанного выразительного чтения. Развитие памяти, внимания, речи.

Виды используемых ИКТ: Презентация «Стихов пленительные строки...».

Музыка: Г.Свиридов «Метель», Ф.Шопен «Вальс».

Перечень оборудования и действующие лица:

1. Письменный стол, на столе листы бумаги, чернильница, перо, свечи и подсвечники.

2. Портрет А.С. Пушкина

3. Портрет няни А.С.Пушкина Арианы Родионовны

4. Костюмы для участников

5. Проектор, экран

Сценарий литературно-музыкального вечера, посвященной творчеству А.С.Пушкина

«Стихов пленительные строки...»

Ведущий 1:

Мы Пушкину наш праздник посвятим,

Наполнив зал чудесными стихами.

О Пушкине сегодня говорим

Поэзии волшебными словами.

Ведущий 2:

Трудно найти человека, который бы не знал и не любил замечательные произведения этого поэта.

Есть имена, как солнце!

Имена – как музыка! Как яблоня в расцвете!

Я говорю о Пушкине: поэте,

Действительном, в любые времена!

Ведущий 1:

И сегодня мы попробуем окунуться в поэтический мир Александра Сергеевича.

Жизнь поэта, как и любого человека, состоит из радостей и огорчений, взлетов и падений, удач и поражений.

Пушкин верил в провидение, и, пожалуй, именно в зимние месяцы в его жизни происходят события, оказавшие решающее влияние на ее течение.

Ведущий 2:

Стихи Пушкина о зиме отличаются особенной красотой и живописностью, поэтому они запоминаются сразу и надолго. В этих стихотворениях поэт рассказывает о бодрящем холоде и морозной свежести, зимних пейзажах, метелях и серебристом снеге. Но в то же самое время эти стихи насквозь пронизаны душевной теплотой поэта и выражают его настроение. Первые пушкинские стихи о русской зиме родились во время его пребывания в Михайловской ссылке вдали от друзей и шумных балов в ноябре 1824 году. Пушкин просыпался рано и бежал купаться в студеную речку.

Ведущий 1:

Долгие часы зимних вечеров проводил поэт в обществе своей старой няни Арины Родионовны. Крепостная крестьянка, отпущенная на волю, но не пожелавшая уйти от господ, воспитавшая их детей, а потом и внуков. Она была мастерица петь песни и рассказывать сказки.

А теперь давайте представим себе зимний вечер: за окном метель, вьюга. Издалека сквозь туман пробивается лунный свет. А. С. Пушкин сидит за столом и пишет свои знаменитые строки в полусвещенной только светом свечи комнату.

*В это время на сцене появляются Няня и Пушкин
Инсценировка "Няня и Пушкин":*

Няня:

Какая холодная нынче зима. Свет мой, красно солнышко, Александр Сергеевич. Пришлось все комнаты в доме закрыть и топить только Вашу и мою. А

сегодня такая буря за окнами, что-то будет с теми, кого она застанет в пути!

Пушкин:

Мамушка, давай я тебе прочитаю стихотворение, недавно написал.

Няня:

Читай, батюшка.

Звуки метели

Пушкин: «Зимний вечер» **Ведущий 2:**

На следующее утро поэта разбудили яркие солнечные лучи. От вчерашней метели не осталось и следа, голубое утро сияло за окном.

Чтец 1:

А.С. Пушкин «Зимнее утро» **Ведущий 1:**

В декабря 1825 года в Москве он впервые увидел свою будущую жену Наталью Гончарову.

Чтец 2

А.С. Пушкин «Я помню чудное мгновенье» **Ведущий**

2:

Бал-это невероятно важное событие в жизни человека 19 века. Основным элементом бала как общественно-эстетического действия были танцы. Они служили организующим стержнем вечера, задавали тон и стиль беседы. «Она имела свою прелесть – оживленность, свободу и непринужденность.

Танцевальная группа исполняет «Вальс»

Ведущий 1:

Вот так же весело и непринужденно танцевал на балах Александр Сергеевич. А между танцами любил писать и читать стихи. Возвращался поэт домой уже под утро.

Ведущий 2:

9 мая 1823 г. А.С. Пушкин начал свою работу над самым известным произведением, романом в стихах "Евгений Онегин". По словам самого Пушкина, работа над романом длилась "7 лет 4 месяца 17 дней". В романе «Евгений Онегин» также можно встретить описание зимних пейзажей, которые блещут своей красотой и легкостью:

Ведущий 1:

Читая стихи Пушкина о зиме, смотришь на надоевшие морозы и метели совсем другими глазами, учишься видеть в природе торжественность и чистоту, восхищаться ее бесконечной красотой и беречь ее.

Инсценировка «На балу»

1-я дама

Слыхали новость: Пушкин женится.

2-я дама

Вот это пассаж! После стольких увлечений и амуров!

3-я дама

-Но кто ж она?

1-я дама

-Мадемуазель Натали, самая младшая из трех сестер Гончаровых.

2-я дама

-Это не те ли Гончаровы, которые живут в Москве? Так их состояние так расстроено, что им не до свадеб.

3-я дама

Матушка их мечтает о выгодной партии, а Пушкин совсем не богат.

1-я дама

Поэтому Пушкин оставляет невесту и едет в свое

имение в Нижегородской губернии, чтобы вступить в права наследования

2-я дама

Но, слышно, там появилась холера.

3-я дама

Ах, бедный Пушкин, это большое препятствие к его скорому счастью.

1-я дама

Брак для поэта – это такая проза!

2-я дама

Нет, нет, не говорите. Это очень интересный альянс. Натали – первая красавица. Ее сам царь отметил своим вниманием. И Пушкин – первый поэт России.

3-я дама

Он, кажется, нашел в ней свой идеал, о котором еще в «Евгении Онегине» писал он задолго до знакомства с Натали

1-я дама

Да, да, я помню. Учила с маменькой.

Она была нетороплива,

Не холодна, не говорлива,

Без взора наглого для всех ,

Без притязаний на успех.

Без этих маленьких ужимок,

Без подражательных затей... .

Все тихо, просто было в ней.

2-я дама

И совсем еще юна. Только в свет вывела ее маменька.

3-я дама

Ай да Пушкин! Ему уже за тридцать, а ей нет и осьмнадцати.

1-я дама

Она выше его на целую голову. Но как божественна. Как он влюблен. Шарман, шарман! Эль этэфий, эль этзамурёз.

Наталья Гончарова

Я знаю, что обо мне в свете ходит очень много противоречивых толков. Но это не так. Моя мать довольно суровая женщина и воспитывала нас в строгости. Вместе с тем, она дала нам хорошее образование. В детстве я изучала французский язык, танцы, музыку, мифологию. С Пушкиным мы познакомились на балу. Мне было тогда 16 лет. Не сразу я ответила на его чувства, да и мать поначалу не была в восторге от перспективы такого замужества. Однако любовь Пушкина преодолела все преграды.

Ведущий 2:

И вот 18 февраля 1831 года в Москве в церкви Вознесения, что у Никитских ворот, Пушкин и Гончарова были обвенчаны. У Пушкина была большая семья: красавица жена и четверо детей. Он их очень любил и называл нежно «детушки».

Ведущий 1:

Но зима стала роковой в жизни поэта.. Пушкин был очень честным и решительным человеком и поэтому у него было много недругов, которые старались обидеть поэта, а он не мог терпеть и прощать. Морозным днем 1837 года Александр Сергеевич закутался в медвежью шубу, вышел на улицу и сел в сани.

Смена картинка щелчком.

Он ехал не только на свой последний поединок с французским подданным Дантесом, он ехал в бессмертие.

CHRISTMAS AND NEW YEAR

ТУРАХАН Салтанат Әлішерқызы,
Авиценна атындағы жоғары медициналық колледжі
«Жалпы гуманитарлық пәндер» кафедрасының шет тілі пәні оқытушысы.
Шымкент қаласы

Aims: Білім алушыларды ағылшын елінің жаңа жылымен таныстыру. Салт – дәстүрін, мәдениетін, тарихымен таныстыру. Үйірмеден алған білімдерін ортаға салу, шығармашылық қабілетін дамыту. Ағылшын тіліне деген қызығушылығын арттыру.

I. Teacher: Good day, our students and dear guests! Welcome to our regular club meeting “Christmas and New Year's”. We are glad to see you! We will talk about the English holiday “Christmas”, traditions and customs.

Армысыздар құрметті білім алушылар мен қонақтар! «Christmas and New Year» атты кезекті үйірме отырысымызға қош келдіңіздер. Сіздерді көргенімізге қуаныштымыз! Ағылшындардың «Christmas» мерекесі, салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары туралы айтатын боламыз.

The 25-th December is the greatest holiday in England – Christmas. People give each other presents and sent Christmas cards. The traditional English dinner on Christmas Day is roast turkey and Christmas pudding.

25 желтоқсан Англияда ең ұлы мереке күні - «Christmas». Бұл – отбасылық мереке. Бұл күні туыстар мен достар бір-біріне сыйлықтар береді. Рождество күніндегі дәстүрлі асы - қуырылған күркетауық пен Рождество пудингі.

The lesson progress:

1. Introducing.
2. “ Christmas's new word ”
3. Text And Video “ History of Christmas Day and New Year ”
4. “Word search”.
5. The Game time.
6. “Match”.
7. “True or false”.
8. Sing a song “ Last Christmas ”
9. “ Cards and answer the questions ”

II. “Christmas new words”

Bells - колокол, қоңырау

Candle - свеча, шам

Candy cane - карамельная трость, карамель таяқшасы

Christmas tree - ёлка, шырша

Gift - подарок, сыйлық

Ornament - орнамент, ою-өрнек

Reindeer - северный олень, солтүстік бұғы

Santa Claus - Дед Мороз, Аяз Ата

Sleigh - сани, шана

Snowmen - снеговик, аққала

Stocking - носок, шұлық

III. Watch a video about Christmas. Read and

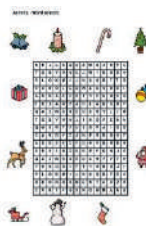
translate the history of Christmas Day.

Where does the name 'Christmas' come?

A Mass service is where Christians remember that Jesus died for us and then came back to life. The 'Christ-Mass' service was the only one that was allowed to take place after sunset (and before sunrise the next day), so people had it at Midnight! So we get the name Christ-Mass, shortened to Christmas.

What is the traditional food on Christmas in England?

The dinner usually consists of roast turkey although other poultry such as goose, chicken, duck, or pheasant served with stuffing, gravy and sometimes forcemeat, cranberry sauce or redcurrant jelly, bread sauce, roast potatoes, Brussel sprouts , with dessert of Christmas pudding (or plum pudding).

IV. “Word search”. Find the given words and translate them in Kazakh and Russian.

V. The Game time. In this part, students throw a ball into a cup and complete tasks. Tasks: tiptoe like Santa, prance like a reindeer, fly like an angel, march like a nutcracker, blink like Christmas lights, run like a gingerbread man, laugh like Santa, shake like a snow globe, roll like a Christmas ball.

VI. “Match”. Match the given words and translate them in Kazakh and Russian.

VII. “True or false”. In this part, students circle true or false.

VIII. Sing a song “Christmas and New Year”

in English, Kazakh and Russian.

IX. Christmas cards. These part students must answer the questions.

1. She is a girl, she is very happy, she helps Father frost. (Showgirl)
2. It is green. It has many toys, balls and lights. What is it? (Cristmastree)
3. Look at our Christmas tree. What can you see?
4. Santa Claus in Kazakh and Russian? (Аяз Ата, Дед Мороз)
5. Қыста ғана болады, ұстасаң қолың тоңады. (Қар)
6. Жасыл ине киімім, Жайлаймын тау биігін. Жаңа жылды тойласаң, Төріңдемін үйіңнің. (Шырша)
7. Күміс тұяқ тұлпарды, Ерттеп міндім тай қылып. (Шана)
8. Қыста айна, Көктемде су. (Мұз)
9. Среди самых разных фруктов Новогодний есть

один — Сладкий, сочный, очень спелый. Это вкусный... (Мандарин)

10. Мы слепили снежный ком, Шляпу сделали на нем, Нос приделали — и вмиг Получился... (Снеговик)
11. Ночью света добавляет И восторгов прибавляет, И его всегда все ждут, Это праздничный... (Салют)

Дұрыс жауап берген білім алушылар сыйлық және мадақтама алады.

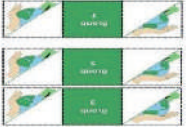

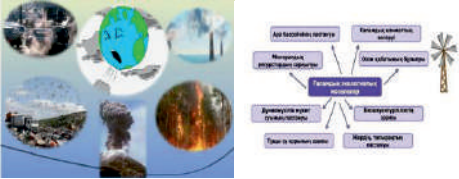
Үздік сабақ

ДҮНИЕЖҮЗІНІҢ ҒАЛАМДЫҚ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ПРОБЛЕМАЛАРЫ

*ЕРАЛІХАН Әсел Ғалымжанқызы,
Авиценна атындағы жоғары медициналық колледжі
«Жалпы гуманитарлық пәндер» кафедрасының география пәні оқытушысы.
Шымкент қаласы*

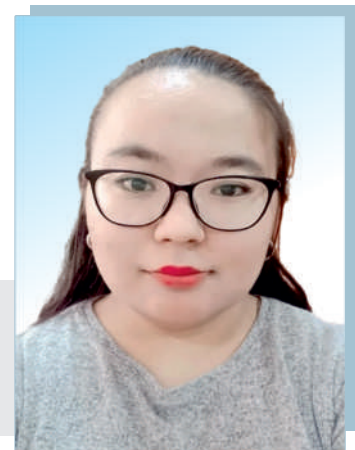
Сабақтың түрі:	Теориялық
1. Сабақтың мақсаты, міндеттері	
Мақсаты	Міндеттері
Ғаламдық проблемалар және олардың пайда болу себептері туралы түсінік қалыптастыру. Ғылыми ой қорытындыларын жасай алуға жетелеу. Жауапкершілікке, тиянақтылыққа, еңбекқорлыққа тәрбиелеу, жастардың дүниетанымын қалыптастыру.	Ғаламдық проблемаларды анықтайды. Ғаламдық проблемаларды жіктейді. Ғаламдық экологиялық аймақтардың таралу аймағын картадан көрсетеді. Ғаламдық проблемалардың себептері мен салдарын анықтайды және топтастырады.
2. Күтілетін нәтижелері	Тақырып бойынша өз ойын айтады, түсінеді. Студенттер әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды орындай отырып, ауызша және жазбаша өз ойларын бере алады. Қосымша деректерді пайдалана отырып, нақты тұжырымдар айта алады.
3. Қажетті ресурстар	
Оқу-әдістемелік құралдар, анықтамалық әдебиеттер	Тірек-сызба, сұрақ-жауап. Телепбекова С.К. Каймулдинова К.электронный учебник. М.Изотов, Ә.Нысанбаев, М.Сәбит, т.б –Алматы; Мектеп,2014.-312б.,сур Ә.Нысанбаев, Ғ.Есім, М.Изотов,Қ.Жүкешев,т.б толқт. 2-бас.- Алматы:Мектеп,2010.-152

<p>Техникалық құралдар, материалдар</p>	<p>Телефон арқылы интернет желісін қолдану, ноутбук, презентация, дүниежүзінің саяси картасы, тапсырма.</p>
<p>4. Сабақтың барысы</p>	
<p>Сабақтың басы</p> <p>«Билет» әдісі</p> <p>«Жұмыртқа» әдісі</p> 	<p>I.Ұйымдастыру кезеңі Амандасу-түгендеу; Қалыптастыратын құндылықтар: Ұлттық мүдде, ар-ұят, талап. Ақындар поэзиясындағы ұлттық мүдде, елдік мұрат- Қазақстанның тәуелсіздік алуына байланысты қазіргі қазақ поэзиясында алдыңғы буын ақындары тоталитарлық тәртіптің қысымымен айта алмаған тақырыптық желілі ер тақырыптық желіліер (ұлттық сананы ояту сезімі) бой көтерді. Ұлттық мінез ақындық тұлға арқылы ұлтжандылық, терең ұлттық мазмұн айқын көрінеді. Ұлттық мінездің динамикасы, тарихы халық тарихымен байланыстыра жырланады. Ақындар өлеңдерінде сыншылдықтың басымдылығы анықталды. Топқа бөлу үшін «Билет» әдісі қолданылады. 1-топ-Адам тобы 2-топ-Қоғам тобы 3-топ-Табиғат тобы</p> <p>III. Үй тапсырмасын тексеру «Жұмыртқа» әдісі арқылы білім алушылардан үй тапсырмасы сұралады.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аборигендер-Аустралияның байырғы тұрғындары 2. Канберра- Аустралияның астанасы 3. Тау-кен өнеркәсібі- Аустралия өнеркәсібінің ең жетекші, ең ежелгі саласы 4. Муррей-Австралиядағы ең ірі өзен 5. Түйеқұс- Аустралия эмблемасындағы құс 6. Тасмания- Тасмания аралы Аустралияның оңт- шығ орналасқан ең кіші штаты болып табылады 7.Үлкен Тосқауыл Рифі- Аустралияның солтүстік жағалауын бойлай орналасқан маржанды аралдар тізбегі 8.Оңтүстік- Аустралия материгінің латынша атауы 9. Ең кіші, ең аласа, ең құрғақ- Аустралияға тән ерекшелік 10. Джеймс Кук- Аустралияның шығыс жағалауын кім ашты <p>Төменде берілген нысандарды картадан көрсету</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Карнеги өзені 2. Виктория шөлі 3. Сидней 4. Мельбурн 5. Муррей өзені 6. Дарвин
<p>Сабақтың ортасы</p>	<p>IV.Жаңа сабақ Танымдық мәтін: Ғаламдық мәселелер деп – бүкіл әлемді, барлық адамзатты қамтитын, адамзаттың бүгінгі мен ертеңіне қауіп төндіретін және шешілуі үшін барлық елдер мен халықтардың бірлескен әрекеттерін талап ететін мәселерді айтады. Әлемнің жаһандық мәселелерін түрлері бойынша:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Саяси сипаттағы жаһандық мәселелер 2. 3. Табиғи-Адамзаттың ғаламдық проблемалары <p>проблемалары: мәселесі</p> <ul style="list-style-type: none"> - Азық-түлік мәселесі - Экологиялық мәселелер - Адамзаттың ғаламдық проблемалары - Энергия және шикізат мәселесі - Демографиялық мәселелер - Дүниежүзілік мұхитты игеру мәселесі <p>Ғаламдық экологиялық проблемалар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Озон қабатының бұзылуы 2. Әлемдік мұхит проблемалары 3. Ормандардың азаюы 4. Шөлейттену 5. Өнеркәсіптік қалдықтар 6. Атмосфераның ластануы <p>1-тапсырма «Иә немесе жоқ» әдісі арқылы алған білімін қайталау</p>

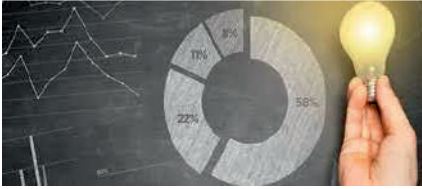

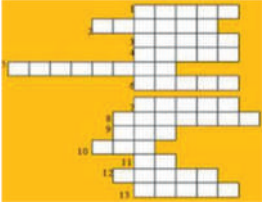

<p>Графикалық диктант</p> <p>«Адасқан әріптер» әдісі</p> <p>«Кім жылдам» ойыны</p>	<p>1. Ғаламдық проблемалар деп бүкіл дүниежүзін, бүкіл адамзатты қамтитын, оның қазіргісі мен болашағына қауіп төндіретін және өзінің шешілуіне бірігіп күш жұмсауды, барлық мемлекеттер мен халықтардың біріккен әрекетін талап ететін проблемаларды атайды. (иә)</p> <p>2. Ғаламдық проблемаларға дауылдың соғуы, күннің бұлттануы, табиғат байлықтарының пайда болуы жатады. (жоқ)</p> <p>3. Табиғи ортаның ластануы, озон қабатының жұқаруы, ормандар аумағының қысқаруы экологиялық проблемаға жатады. (иә)</p> <p>4. Жер шарындағы халықтың өсуі, өндірістің қарқынды дамуы пайдалы қазбаларға деген сұранысты жылдан –жылға кеміту үстінде. (жоқ)</p> <p>5. Мұхит суының ластануы және оның биологиялық өнімділігінің төмендеуі ғаламдық проблемаға жатпайды. (жоқ)</p> <p>6. Дамушы елдердегі адам санының өсуі өңделетін жер көлемінің азаюына және азық – түлік тапшылығына себепші болады. (иә)</p> <p>7. Жер шарында адам санының өсуі шикізатты пайдалану мөлшерінің артуына, қоршаған табиғи ортаның жай күйіне елеулі түрде ықпал етеді. (иә)</p> <p>8. Адамзат тіршілігінің болу – болмауының өзі экологиялық мәселелерді шешу мен оның алдын алуға тікелей қатысты (иә)</p> <p>9. Мұнай, газ, көмір, торф ағаш ресурстарының шектеулі болуы қалпына келетін немесе сарқылмайтын балама ресурс түрлерін пайдалануды жеделдетпейді. (жоқ)</p> <p>2-тапсырма «Адасқан әріптер» әдісі арқылы берілген сөздердің орнын табу</p> <ol style="list-style-type: none"> Қ Ы Ғ А М Л А Д Е П Р О А Л М Л Б А Р (Экологиялық проблемалар) Б Т Ш Е І Т І Л Б Й І К І Т С Қ А У А (Бейбітшілікті сақтау) К Я О Л Э О Г И (Экология) Н М А Й Ұ (Мұнай) Қ Х Л А Ы (Халық) <p>Сергіту сәті «Кім жылдам» ойыны. (Географиялық нысандардың аты аталады, сіздер оның не екенін айтасыздар)</p> <ol style="list-style-type: none"> Сахара Мадагаскар Гималай Антарктида Амазонка Гибралтар Отгы жер Игуасу Сомали Копенгаген
<p>Сабақтың соңы «Ортақ нәтижеге жету» стратегиясы</p> 	<p>Сабақты бекіту «Ортақ нәтижеге жету» стратегиясы Білім алушылар өздеріне бөлінген тақырыптар бойынша постерлерге өз ойларын түсіріп, қорғайды.</p> <p>1-топ Қазақстандағы ауаның ластануы</p> <p>2-топ Қазақстандағы судың ластануы</p> <p>3-топ Қазақстандағы жер ресурстарының ластануы</p>
<p>Білімдерін бағалау «Білім почтасы» әдісі</p>	<p>Білім алушыларды 100 баллдық жүйемен бағалау. Сонымен қоса, «Білім почтасы» әдісі арқылы білім алушылардың сыни ойлауын дамыта отырып, бүгінгі сабақ туралы өз пікірлерін жазады.</p>
<p>Үй тапсырмасы</p>	<p>Үйге тапсырма беру. «Ғаламдық өзгерістер» тақырыбында презентация дайындау. «Ғаламдық Тақырыпты оқу.</p>

ЖИДКОСТИ И ТВЕРДЫЕ ВЕЩЕСТВА

*ӘЖІ Аяулым Ибраимқызы,
Учительница по физике Высшего медицинского
колледжа имени Авиценны.
город Шымкент*

1. Общие сведения	
Тип занятия:	теоритический
2. Цели и задачи занятия	
Цели	Задачи
<ol style="list-style-type: none"> изучить понятие основы жидкости и твердые вещества. изучить формулы жидкости и твердые вещества. Решать задачи по теме жидкости и твердые вещества. 	<p>Образовательная – дальнейшее формирование умений систематизировать, обобщать на основе сравнения, видеть закономерности;</p> <p>Развивающая – развитие мыслительных операций посредством наблюдений, сравнений, сопоставлений, обобщений, сравнительного восприятия учебного материала, развитие зрительной памяти, развитие математической речи учащихся, потребности к самообразованию, способствование развитию творческой деятельности учащихся.</p> <p>Воспитательная – воспитание познавательной активности, потребность в объективной оценке результатов, умение работать в группе, чувства ответственности, уважения друг другу, взаимопонимания, уверенности в себе.</p>
3. Перечень ожидаемых результатов	<ol style="list-style-type: none"> обобщить и систематизировать знания. закрепить понятия, связанные с основами студенты узнают формулы
4. Необходимые ресурсы	
Учебно-методические средства, справочная литература	<ol style="list-style-type: none"> Жданов Л.С., Жданов Г.Л. Физика. Учебник для средних специальных учебных заведений. -М.: Наука, 1986 Кронгарт Б.А. Кем П.И., Қойшыбаев Н.Физика. -Алматы: Мектеп, 2006 Сборник задач и вопросов по физике. Учебное пособие для средних специальных учебных заведений. /Под ред. Р.А.Гладковой. -М: Наука, 1988 Рябоволов Г.И., Самойленко П.И., Огородникова Е.И., Планирование учебного процесса по физике. -М.: Высш. шк., 1991
Технические средства, материалы	Видео ролик, слайды, ноутбук,карточки.
Ход занятия	
<p>Начало занятия Метод:Опрос светофор</p> 	<ul style="list-style-type: none"> Приветствие с обучающимися Проверка санитарного состояния и готовности аудитории, Отметить отсутствующих, ознакомления целями и планом занятия и значимостью знания для будущих специалистов. <p>В начале урока мы делим учащихся на группы, чтобы подготовить их к групповой работе. Для групповой работы: Разделим группу на три группы: I группа – Жидкость II группа – Газ III группа – Твердые вещества. Прошу домашнее задание по методу «Опрос-светофор» В нашем случае в качестве светофора выступает длинная картонная полоска красного цвета с одной стороны и зеленого – с другой. Обращенная к учителю зеленая сторона свидетельствует о готовности студента к ответу на поставленный вопрос («Знаю!»), красная – о том, что студент не готов ответить («Не знаю!»). Если на вопросы базового уровня ученик показывает красную сторону, - это сигнал тревоги для студента.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Количество теплоты это ... 2. Формулы количества теплоты (Q) 3. В каких единицах измеряется внутренняя энергия тела? 4. С какой буквой обозначаем количество тепла? 5. Температура измеряется...
<p>Середина занятия Метод: «Держи, почувствуй, найди»</p> <p>Метод: «Юный ученый»</p> 	<p>Новая тема: Жидкости и твердые вещества.</p> <p>Какой высокий смысл заложен в одном коротком слове - Родина. И для каждого человека это слово содержит в себе что - то своё.</p> <p>Думая о родине, мы думаем о той великой, прекрасной стране в которой родились. Любовь к родине нам прививают с детства родители, воспитатели, учителя. Из поколения в поколение передаются рассказы о важнейших событиях, выдающихся личностях, об их подвигах и великих делах.</p> <p>Поэтому, думая о родине, мы думаем о героях прошлого и настоящего и об известных писателях, поэтах, музыкантах, художниках. Всё это - наша история, всё это - наша Родина.</p> <p>Газ, жидкость и твердое тело — это три состояния, в которых может находиться вещество. Эти различные состояния вещества имеют отличительные, характерные только для них, свойства.</p> <p>Примерами веществ, находящихся в газообразном состоянии при определенных условиях, могут быть воздух, пары воды, чистые кислород, водород и многие другие вещества.</p> <p>Молекулы в газах находятся далеко относительно друг друга, расстояния между молекулами примерно раз в десять больше самих молекул. Поэтому молекулы не взаимодействуют между собой, не устанавливается межмолекулярных связей. Молекулы беспорядочно двигаются во все стороны.</p> <p>Через методом «Держи, почувствуй, найди» и через метод «Юный ученый» закрепляем новую тему. Студенты по одному выходит и выполняют задание учителя и закрепляют свои знания.</p>
<p>Конец занятия Метод «Исследовательской конференции»</p> 	<p>Чтобы завершить наш урок используем методом «Исследовательской конференции», в этом методе даю задание в виде кроссворда на развитие мыслительных способностей учащихся.</p>
<p>Оценка знания Метод «Лучше всех»</p>	<p>Оцениваем студентов через метод «Лучше всех». Студентом раздаю карточку чтобы они оценили друг-друга. Через эти карточки ставлю баллы.</p>
<p>Домашнее задание</p>	<p>Завершаем сегодняшний наш урок со словами «Уважай младших, уважай старших» — так давайте всегда уважать и приветствовать друг друга. Давайте всегда помогать и учить тех, кто моложе нас, и проявлять уважение к старшим.</p> <p>Домашнее задание: Написать конспект на новую тему.</p>

ДЕКАБРЬСКИЕ СОБЫТИЯ 1986 Г. В Г.АЛМАТЫ

ЖУЗЖАСАРОВА Акмарал Аймаханбетовна,
Высший медицинский колледж имени Авиценны
преподаватель кафедры общегуманитарных
дисциплин. город Шымкент

Модуль/ наименование дисциплины:	История Казахстана
Тип занятия:	нетрадиционный урок
Цели и задачи	
Цели	Задачи
Охарактеризовать Декабрьские события 1986 г. в г.Алматы.	<ol style="list-style-type: none"> Образовательная: Сформировать понятие у учащихся о причинах, поводе и ходе декабрьских событий 1986 г. в г.Алматы. Воспитательная: Воспитывать у учащихся патриотические чувства к своей Родине, чувства гражданского долга, ответственности перед будущим. Сформировать чувство ответственности каждого перед лицом истории. Развивающая: Формировать умения анализировать, работать с текстом из дополнительной литературы, который может стать основой для организации дискуссии и позволит аргументировано, с привлечением фактов, отстаивать свою позицию.
Перечень ожидаемых результатов и профессиональных навыков, приобретаемых обучающимися в процессе обучения	
<p>1. Уметь обобщать знания о сущности противоречий культурного строительства и духовной жизни страны.</p> <p>2. Уметь развивать основные умения и навыки устной работы, логического и аналитического мышления учащихся; навыки и умения групповой деятельности учащихся.</p> <p>3. Учащиеся узнают основы культуры ведения диалога и политолога, заложены основы патриотизма и уважения к истории своего Отечества</p>	
Технические средства, материалы	Интерактивная доска, портреты исторических личностей, карта Казахстана, плакаты.
Ход занятия	
Запланированное время	Запланированные учения
Начало занятия	<p>Организационный момент: Здравствуйте ребята! Мне приятно видеть ваши добрые глаза, улыбающиеся лица, потому что я рада каждой встрече с вами. Зная, как вы внимательны и активны, я готова начать нашу работу с вами. У нас все получится. Ребята, сегодня у нас гости, это мои коллеги. Они пришли сегодня поддержать меня и разделить вместе с вами успех нашего урока. Ваш успех – это и мой успех!</p> <p>Ценности преподавателя Связь с родителями и родственниками, друзьями. Изучение нового материала: Ребята, сегодня на уроке мы изучим один из важнейших события в истории нашей страны, которое оставило неизгладимый след в сердцах казахстанцев. Итак, сейчас мы все вместе посмотрим видеосюжет, после которого вы мне скажите о каком событии идет речь.</p> <p>Видеосюжет Ребята, скажите, пожалуйста, о каком событии пойдет речь сегодня на уроке? Запись в тетрадях темы урока «Декабрьские события 1986 года в Алматы» Вопрос: Что вы знаете о декабрьских событиях 1986 года в г. Алма –Ате? <i>Индивидуальная работа, запись в тетрадях.</i></p> <p>Преподаватель: А теперь скажите и запишите на доске ассоциации, которые у вас возникли. Правило: не повторяться! Алма-Ата Декабрьские события 1986 г. Молодежь Репрессии Кунаев Д.А 1986год Тюрьма К.Рыскулбеков Собаки М.С.Горбачев Сапера, лопаты.</p>

<p>Объяснение новой темы</p>	<p>Преподаватель: <i>«Подобно тому, как отец ответствен за поступки своих детей, так и каждый народ ответствен перед своей историей».</i> Эти слова, написанные великим Абу Насыр Аль-Фараби, актуальны и сегодня. Период «детства», формирования и становления пережил каждый народ по-своему. История Казахстана в период перестройки - это поворот от тоталитаризма к демократии, к новому мышлению (провозглашен и осуществлен принцип политического плюрализма). Политический плюрализм - множественность мнений, ликвидация одномыслия, ликвидация исключительных прав Москвы. Ликвидация исключительных прав Москвы и представляла собой самую большую сложность, которую ощутили на себе казахстанцы. 1986 год начался с большой критики в центральной прессе положения дел в Казахстане. 15 декабря из Москвы в Алма-Ату прибыл заворготделом ЦК КПСС Г. Разумовский, которого сопровождал первый секретарь Ульяновского обкома партии Г. Колбин. Стало ясно: будут перемены. Они свершились 16 декабря. Личности в истории: Г.Колбин, Д.Кунаев. Преподаватель: Что мы должны изучить по декабрьским событиям 1986 г. в г. Алматы? Ответы учащихся: Повод, причины, характер, движущие силы, ход событий, последствия (<i>работа с текстом</i>) Группа «Историки» характеризуя два источника определяют повод для декабрьских событий Группа «Аналитики» определяют причины декабрьских событий. Преподаватель: Каковы же последствия декабрьских событий 1986 г? <i>Выступление студента из группы «Аналитики» с информацией о последствиях.</i> Преподаватель: Давайте почтим память наших декабристов минутным молчанием. Личность в истории. По портрету на доске определить кто это? Г.Колбин , Л.Асанова, Д. Кунаев, К.Рыскулбеков, С.Мухамеджанова, Е.Сыпатаев. Преподаватель: Особенностью казахского народа является отражение исторических событий в народном фольклоре. Песня «Желтоқсан желі» является тому доказательством. Прошу вашего внимания. Песня «Желтоқсан желі» Преподаватель: Благодарю всех ребят за участие. Итак, декабрьские события 1986 года были переломным моментом в истории огромного государства СССР и такие люди как, Кайрат и его современники послужили толчком к началу изменения старой системы и появления зачатков демократии. Заключительное слово преподавателя: Декабрьские события 1986 года стали в истории Казахстана началом становления независимого государства, поворотным моментом народной судьбы. Чем дальше в прошлое уходит декабрь 1986 года, тем более значительными становятся события и последствия тех дней. Какими бы не были оценки декабрьских событий, в целом, для государства, это был огромный прорыв в национальном самосознании. Был принят закон о независимости. Это важный закон для всех, кто живет в нашей республике. Декабрь 1986 года заложил начало нашей независимости. И в этот день мы всегда будем вспоминать события 1986 года и тех, кто безвинно пострадал. Оценивание учащихся Рефлексия 1. Мне понравилось на уроке..... 2. Мне было не понятно..... 3. Я почувствовал что..... 4. Меня удивило..... Домашнее задание Написать эссе «Моё видение декабрьских событий 1986 года в Алматы» (Как бы Вы помогли, если были бы медработникам?)</p>
-------------------------------------	---

ORAL HYGIENE AND THE PREVENTION OF DENTAL DISEASE

КАДЕЕВА Айгуль Исаковна,
Высший медицинский колледж имени Авиценны
Преподаватель кафедры общегуманитарных Дисциплин.
Город Шымкент

Наименование дисциплины:	Professional foreign language Профессиональный иностранный язык
Тип занятия:	теория; интегрированный урок с применением методики CLIL (Content and Language Integrated Learning или предметно-языковое интегрированное обучение)
2. Цели и задачи занятия	
Цели	Обсуждая тему, развить устную речь, повысить уровень медицинских знаний студентов в области стоматологии; воспитать в обучающихся нравственные ценностные ориентиры; развить интерес студентов к английскому языку, посредством применения новых методов обучения и технологий.
Задачи	Изучить лексический материал, необходимый для понимания иноязычной информации по данной теме и устного общения по ней. Обучающиеся должны знать: лексический минимум, необходимый для чтения и перевода профессионально ориентированных текстов по данной теме. Обучающиеся должны уметь: применять знания изученного лексического материала для чтения и перевода текстов.
3. Перечень ожидаемых результатов	
1. Беседа о профилактике стоматологических заболеваний, демонстрация ухода за полостью рта. 2. Совершенствовать языковые и речевые навыки и умения.	
4. Воспитательная форма и ценности урока	
1. Воспитание культуры общения, речи, умения слушать, высказывать свое мнение. 2. Духовные, семейные ценности.	
5. Необходимые ресурсы	
Учебно-методические средства, справочная литература	1. Английский язык для студентов-стоматологов: учебное пособие / сост.: М.Л. Кропачева и др. – Ижевск, 2016. –158 с. 2. В.В Мухина. Английский язык для студентов-стоматологов. М.: АСТ, Астрель, 2003. – 415 с. 4. Интернет-ресурсы: 1) https://youtu.be/Ge9WGTp5y3o ,
Технические средства, материалы	Ноутбук, личные гаджеты, презентация, иллюстрации, Word search, классная доска, стикеры, маркеры, карточки, постеры и другие раздаточные материалы.
Ход занятия	
Запланированное время	Запланированные учения
Начало занятия	Organization moment: a) <u>Greeting:</u> Good afternoon students! I am glad to see you again. b) <u>To check up</u> cleanliness of a classroom and presence of a uniform of students. c) <u>To talk on duty report.</u>
 ДЕНЬ ЧТЕНИЯ	Сегодня среда, а это значит в нашем колледже, в целях реализации национальных ценностей среди студентов, сегодня «День чтения». Скажите кто из вас читает книги? Какую книгу вы читаете сейчас? Не забывайте, что «Хорошая книга – пища для души». Читайте книги ведь «Книга – это источник знаний».
	Let's check up your homework. Choose any toothbrush and on the back you will find a homework question. 1. Where dental aid is usually rendered? 2. What does any dental clinic have? 3. What kinds of dental work do dentists perform? 3. 4. When is it necessary to make a diagnosis? 5. What procedures are used to establish a diagnosis? 6. Is dental treatment always painful? 7. When does a patient have unpleasant sensations?
Методы проверки домашнего задания:	Well done!
1. Иллюстрированный метод	Today we will split into two groups: 1) healthy teeth ; 2) unhealthy teeth . Go to the QR code and find out which group you are in. Sit down in your own group.

<p>2. Вопрос – ответ. 3. Деление на малые группы.</p>	<p style="text-align: center;"><i>Division into small groups / Деление на малые группы</i></p> <p>e) Now let's continue our lesson and move on to a new theme. А теперь давайте продолжим наш урок и перейдем к новой теме.</p>
<p>Середина занятия</p> <p>Метод изучения новой темы: Объяснительно-иллюстративный метод обучения с междисциплинарным подходом с применением ТСО</p> <p>Методы закрепления новой темы: 1) работа в малых группах; 2) вопрос – ответ 3) интерактивный метод (Вектор: учитель = учащийся = учащийся); 4) игровой метод; 5) поисковый метод; 6) <i>Wordwall</i></p>	<p>Today we are going to speak about the Oral Hygiene and the Prevention of Dental Disease. Pay attention to the presentation. Attention to the screen.</p> <p>Slide 1. Good oral health is important to be able to eat and drink comfortably to speak and smile with confidence and to be free of pain and discomfort.</p> <p>Slide 2. The mouth contains millions of bacteria both good and bad. In the absence of regular mouth care, the number of harmful bacteria multiplies and this can have an effect on the rest of the body.</p> <p>Slide 3. Oral bacteria are the cause of the two most common dental diseases: dental decay and gum disease. Dental decay also known as dental caries.</p> <p>Slide 4. With proper care, your teeth and gums can stay healthy throughout your life. The healthier your teeth and gums are, the less risk you have for tooth decay and gum disease. Use the following guide to maximize your Oral Hygiene. There are four basic steps to caring for teeth and gums: 1. Brushing 2. Flossing 3. Eating right 4. Visiting the dentist</p> <p>Slide 5. This slide shows several steps to have healthy teeth.</p> <p>Slide 6. This slide shows dental problems caused by poor oral hygiene.</p> <p>Slide 7. Maintain your oral hygiene and stay healthy!</p> <p><i>Repeat after me the active words and word combinations:</i> toothbrush, toothpaste, most dental disorders, arise, periodontal disease, food stagnation, plaque, keeping the teeth free from the debris, when properly done.</p> <p>Task 1. Read the text, translate it and answer the questions below. (10 min)</p> <p>Most dental disorders arise directly or indirectly from two basic diseases of the teeth and their supporting tissues – caries and periodontal disease. Prevention of dental disease therefore entails elimination of food stagnation; this is the primary cause of caries and periodontal disease. Food stagnation causes plaque formation, which in turn leads the acid production, in the case of caries, and to bacterial irritation and calculus in periodontal disease. Oral hygiene consists simply of keeping the teeth free of food debris, thus preventing plaque formation, which leads to dental disease. It can be achieved by cleaning the teeth regularly after meals and not eating between meals. Cleaning is best performed by brushing, as this is the only way of removing plaque. If brushing is not possible, food debris can be removed by finishing the meal with a detergent food. Such foods are raw, firm, fibrous fruits or vegetables, apples, pears, carrots, celery, etc. by virtue of their tough fibrous consistency they require much chewing and thereby scour the teeth clean of food remnants.</p> <p>Answer the questions:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. What two basic diseases of the teeth and their supporting tissues do you know? 2. What is the primary cause of caries and periodontal disease? 3. What happens when food stagnates? 4. What is oral hygiene? 5. How to brush your teeth properly? 6. What can I do after eating if brushing my teeth is currently impossible? <p><i>Закрепим сегодняшнюю тему интересными заданиями. Это задания на скорость. Посмотрим чья команда выполнит задание первой.</i></p> <p>Game moment / Игровой момент</p> <p>Let's play the sorting game "Good and bad food for teeth". Now each team member will sort out foods that are good and bad for our teeth and place them in a healthy or damaged tooth, respectively. Whose team finished first is great. Well done guys, you did a good job!</p> <p>Task 2. Let's play interactive games on our topic. Using the <i>Wordwall</i> program link, go to the “Matching of words” game and complete the task within the time limit (https://wordwall.net/ru/resource/65951995)</p> <p>Task 3. The interactive game. Using the <i>Wordwall</i> program link, go to the “Annagrams” game and complete the task within the time limit (https://wordwall.net/ru/resource/65952798).</p> <p>Task 4. Competition for the best poster on the topic “Oral hygiene”.</p> <p>You have to work out a poster about oral hygiene. The poster should contain both texts and pictures. The texts should not be long but informative. Task 5. List the illnesses that occur due to poor oral hygiene. Let's see whose team will complete the task first.</p>
<p>Конец занятия Рефлексия деятельности – эмоциональная</p>	<p style="text-align: center;">Feedback/Обратная связь</p> <p>Thank you for your active work, and now let's move on to reflection. You see a drawing with three cavities of the mouth. In the first cavity, healthy teeth are an instructive lesson, in the second cavity with a yellow plaque, I liked it, but not all, and in the third - with caries - the lesson is useless. It is necessary to evaluate the lesson with the help of drawings of teeth.</p>

<p>Оценивание знаний: Работа в малых группах Самооценивание учащихся Домашняя работа: частично-поисковый метод</p>	<i>No group</i>	<i>Home task</i>	<i>Task 1. Text</i>	<i>Game moment</i>	<i>Task 2. Matching of words</i>	<i>Task 3. Anagrams</i>	<i>Task 4. Word search puzzle</i>	<i>Task 5. The best poster</i>	<i>Task 6. Illnesses</i>	<i>marks</i>	Summing up the lesson, assessing students'
	1										
	2										

knowledge. The leaders of each team himself gives an assessment to the students of his subgroup.

1. Revision the text, to learn the active words.
2. Get ready for the topic "Teeth and gums".

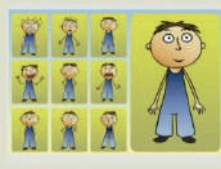

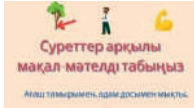

Today you worked very actively on the lesson. Thanks for your active work. See you soon!

ЭМОЦИЯ ПСИХОЛОГИЯСЫ

ПАРМЕНКУЛОВА Шолпан Кенжехановна,
Авиценна атындағы жоғары медициналық колледжінің психология пәнінің оқытушысы.
Шымкент қаласы

Модуль /пән атауы:	Мейіргерлік істері психология негіздері және коммуникативтік дағдылар
Сабақтың түрі:	Жаңа сабақ
1. Сабақтың мақсаты, міндеттері	
Мақсаты	Міндеттері
<p>Білімділік: Білім алушылардың сезім мен эмоция туралы алған білімдерін бекіту арқылы сүйіспеншілік құндылығының мәнін ашу.</p> <p>Дамытушылық: тақырыпты меңгерте отырып эмоция жайлы білімдерін дамыту, ойлау қабілеттерін арттыру, нақты мәліметтерді қабылдау дағдыларын қалыптастыру.</p> <p>Тәрбиелік: эмоция маңызын түсіндіру арқылы өзіне деген сүйіспеншілік сезімін, қызығушылығын арттыру.</p>	<p>Білім алушылардың сезім мен эмоция туралы түсініктерін тереңдету, тәжірибемен ұштастыру. Білім алушылардың өз бетінше жұмыс жасау дағдыларын қалыптастырып, шығармашылық, ізденімпаздық, өз пікірлерін еркін айта білу қабілеттерін дамыту.</p> <p>Жақсы көру, кішіпейілділік, жомарттық, аянбай қызмет ету, ізгілік қасиеттерін өз бойларында қалыптастыруға тәрбиелеу.</p>
2. Күтілетін нәтижелері	Білім алушылардың өз бетінше жұмыс жасау дағдыларын қалыптастырып, шығармашылық, ізденімпаздық, өз пікірлерін еркін айта білу қабілеттерін дамыту.
3. Қажетті ресурстар	
Оқу-әдістемелік құралдар, анықтамалық әдебиеттер	1. Алдамұратов Ә. Жалпы психология . - Алматы:Білім, 1996 2. Жарықбаев Қ.Б. Психология. Алматы: Мектеп, 1982 3. Жарықбаев Қ.Б. Жантану негіздері: оқулық. - Алматы, 2002 4. Намазбаева Ж.И. Психология: оқулық. - Алматы 2005
Техникалық құралдар, материалдар	Интерактивті тақта, видеоролик, презентация. Эмоция туралы картиналар, көрнекіліктер.
4. Сабақтың барысы	
<p>Сабақтың басы</p>	<p>I. Ұйымдастыру кезеңі: 1. Білім алушылар зейінін сабаққа аудару; 2. Оқу құралын тексеріп түгендеу; 3. Топқа бөлу («медаль» әдісі арқылы білім алушылар екі топқа бөлінеді)</p> <p>II. Құндылықтарға баулу: Сүйіспеншілік Қасиеттері: жақсы көру және кішіпейілділік; жомарттық; аянбай қызмет ету; ізгілік және т.б. «Нейро жаттығу» арқылы бойымызды сергіту. Нейро жаттығу - бұл арнайы жаттығулар арқылы мидың табиғи механизмін жандандыру. Мақсаты: Білім алушылардың зейін тұрақтылығы мен есте сақтауды, сөйлеу тілін</p>

 	<p>дамытуды, интеллектуалды және шығармашылық дамуды жетілдіру, стрессті сейілтуде, эмоционалды көңіл-күйін орнықтыруда қолданылады.</p> <p>Нейрожаттығулардың пайдасы:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мидың оң жақ және сол жақ жарты шарларының үйлесімді жұмыс істеуін жақсартады. 2. Ұсақ және ірі моториканы дамытады. 3. Ақпаратты тез қабылдап, қорытуға көмектеседі. 4. Зейінді шоғырландырады. 5. Есте сақтау қабілетін арттырады. <p>III. Үй тапсырмасы: «Темперамент» 1-тапсырма «Қолшатыр» әдісі. Берілген сұрақтарды таңдау арқылы өткен сабақты қорытындылау. Сұрақтары:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Темперамент дегеніміз не? 2) Темперамент нешеге бөлінеді? 3) Темпераменттер жөніндегі ғылымның іргетасын қалаған ежелгі грек дәрігері? 4) Меланхолик типті адамдар қандай болады? 5) Сангвиник типті адамдар қандай болады? 6) Холерик типті адамдар қандай болады? 7) Флегматик типті адамдар қалай болады? 8) Психикалық процестер арасында тікелей темпераментке байланысты қасиет? 9) Темперамент пен мінез екі бөлек нәрсе ме? Темперамент пен мінезді өзгертуге бола ма? 10) Сенің темпераментің қандай? 11) Баланы қалай кішкентайынан ашық мінезді етіп тәрбиелеуге болады? 12) Тұйық мінезден қалай арылуға болады. Өзгелерді қалай жақынындай көруге болды? 13) Өз мінезінді сипатта?
<p>Сабақтың ортасы</p> 	<p>IV. Жаңа сабақ Эмоция дегеніміз – адамның органикалық мұқтаждықтарын қанағаттандыру не қанағаттандырмауға байланысты туатын психикалық күйлер. “Эмоция” ұғымы – “смоваера” деген латын сөзінен, “эмоцион” дейтін француз сөзінен шыққан. Қазақша мәні – тітіркендіру, толқу. Бұл – жан дүниесінің сыртқы және ішкі әсерлер салдарынан ызалану, қаһалану, қорқу мен шаттану сияқты жағдайларының көрініс беруі. Эмоция – адамдар мен жануарлар дүниесінде де көрініс беретін кейіп. Эмоциялық күй адамды іс-әрекеттерге шабыттандырып, тиісті нәтижелерге жеткізеді немесе көңіл-күйін жабырқатып, іс-әрекетін бейберекетсіздікке ұшыратады. Эмоция организмнің әр түрлі қажетсінулерге қанағаттануына (<i>ұнамды эмоция</i>) немесе қанағаттанбауына (<i>ұнамсыз эмоция</i>) байланысты. Адамның жоғары әлеуметтік қажетсінулері негізінде пайда болатын тұрақты эмоция. Эмоция жоғары түрі адамның іс-әрекетінің өнімді болуына мүмкіндік туғызады. Оларға қуаныш, сүйіспеншілік және т.б. эмоциялар жатады. Жағымсыз эмоция адамның іс-әрекетіне азды-көпті зиян келтіреді. Оларға қорқыныш, қайғы, абыржу, үмітсіздену, үрейлену және т.с.с. эмоциялар жатады. Көңіл — адамның бойын билеп алатын эмоциялық жағдай. Көңілді болу адамның іс-әрекетінің сәтті, нәтижелі болуына байланысты. Адамның эмоциясын, оның <u>мимикасынан</u>, <u>пантомимикасынан</u> да байқаймыз. Эмоциялық үрдістердің пайда болуы <u>вегетативтік жүйке жүйесінің</u> қызметіне байланысты. Эмоциялар қатарластығы — бірін-бірі итермелеуші эмоциялық кемелденген екі бағдар. Олардың біреуі ұғынымсыздыққа қарай ығыстырылып, <u>индивид</u> мінез-құлқына санадан тыс әсер етеді. «Видеоролик» арқылы түсіндіріледі. 1-тапсырма Екі топқа қағаз таңдау арқылы берілген тақырыпты бірлесе қорғайды. Сұрақ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Медицина саласында эмоцияның рөлі қандай? 2. Науқасқа эмоционалды тұрғыда қандай көмек беруге болады? (плакат, фломастерлер беріледі) <p>2-тапсырма Түрлі эмоциялар арқылы мақалдарды табу.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жүз теңге болғанша, жүз досың болсын. 2. Аққуды атпа, досыңды сатпа. 3. Ит үреді, керуен көшеді. 4. Қой үстіне бозторғай жұмыртқалаған заман. 5. Жылы-жылы сөйлесең жылан інінен шығады. 6. Екі қошқардың басы бір қазанға сыймайды. 7. Ақсақ қой түстен кейін маңырайды. 8. Қасқырдың аузы жеседе қан, жемеседе қан. 9. Жалғыздың үні шықпас, жаяудың шаңы шықпас. 10. Жел тұрмаса шөптің басы қимылдамайды. <p>3 – тапсырма «Қарым-қатынасты нығайту» тренингі. Мақсаты: Білім алушылар арасындағы қарым-қатынасты нығайту, эмоционалды жігер беру, көңіл-</p>

	күйлерін көтеру. Сондай-ақ өзін еркін сезінуге, бір-біріне деген сенімділігін арттыруға көмектесу. Екі топ айнала шеңбер бойымен лентаны ұстап, нұсқау бойынша топпен бірігіп, берілген жаттығуды ауызбіршілікпен орындау қажет.
Сабақтың соңы	
Білімдерін бағалау	«Алтын монетасы» арқылы сабақтан жинаған балды белгілейді. Кері байланыс жасайды.
Үй тапсырмасы	«Эмоция» тақырыбын толық оқып келу.

ЖЫЛУ МӨЛШЕРІ.

ЖЫЛУ СЫЙЫМДЫЛЫҒЫ

*СУЛТАНБЕК Асылым Таныбекқызы,
Авиценна атындағы жоғары медициналық колледжінің
Физика пәні оқытушысы.
Шымкент қаласы*

Сабақтың түрі:	Теориялық
1. Сабақтың мақсаты, міндеттері	
Мақсаты	Міндеттері
1. Жылу алмасу процесі кезінде алған немесе берілген жылу мөлшерін сипаттау. 2. Заттың меншікті жылу сыйымдылығының физикалық мағынасын түсіну, формуласын пайдаланып есептер шығару. 3. Дененің жылу алмасу кезінде температураны анықтау.	Жаңа тақырып бойынша негізгі физикалық ұғымдарды, ережелерді түсіндіру, оқушылардың осы ұғымдар мен ережелерді есеп шығаруда қолдану қабілеттерін қалыптастыру.
2. Күтілетін нәтижелері	1. Танымдық қабілетін дамыту, оқу-әдістемелік жинақтың түрлі құрамдас бөліктерімен үйлестірілген түрдегі жұмыс жасауды игеру (оқулық, жұмыс дәптері, аудиокосымша және т.с.с.), топта жұмыс істей біледі; оқушылардың жеке, жүйелік-қызметтік және коммуникативтік әмбебап оқу әрекеттері жүйесін меңгеру арқылы өз оқу қызметін ұйымдастыру қабілетін қалыптастырады.
3. Қажетті ресурстар	
Оқу-әдістемелік құралдар, анықтамалық әдебиеттер	Сұрақ-жауап, суреттер, презентация, үлестірмелі қағаздар Кронграт Б.А., Қазақбаева Д
Техникалық құралдар, материалдар	Телефон арқылы интернет желісін қолдану, ноутбук
4. Сабақтың барысы	
Сабақтың басы	I. Ұйымдастыру кезеңі Амандасу-түгендеу; Психологиялық ахуал тудыру үшін «Сәлемдесу» әдісі арқылы білім алушылар әлем елдерінің амандасу түрлері арқылы бір-бірлерімен сәлемдеседі. Топтық жұмыс бойынша: Топты үш топқа бөлеміз: I топ-Жұмыс, II топ-Қысым, III топ-Күш . «Сұхбат алу» - әдісі бойынша үй тапсырмасын сұраймын. (Ортаға үш оқушы шақырылады. Екі оқушы бір-бірімен тақырып бойынша сұхбат құрады. Үшінші оқушы түсінгенін әңгімелейді. 1. Термодинамика дегеніміз не? 2. Термодинамикалық жүйе дегеніміз не? 3. Термодинамикалық процесс дегеніміз не?
«Сәлемдесу» әдісі «Сұхбат алу» - әдісі	

4. Молекула- кинетикалық теорияның негізгі қағидалары?
5. Универсал газ тұрақтысы?
6. Броундық қозғалыс туралы не білесіз?
7. Деффузия дегеніміз не?
8. Авогадро тұрақтысы нешеге тең?
9. Қалыпты жағдайдағы температура мен қысым нешеге тең?

IV. Жаңа сабақ

Ұлттық мүддеге - тәуелсіздігіміздің нығаюын, жеріміздің тұтастығын, тіліміздің дамуын, дініміздің сақталуын, салт-дәстүріміздің өркендеуін жатқызамыз. Бұлар әрбір ұлт үшін басты құндылық және мемлекетіміздің қалыптасып, ұлтымыздың сақталуының маңызды кепілі.

«Жазылым дағдыларын дамыту» -әдісі бойынша тапсырмалар беремін. Құру үдерісі және жоспарды жобаға айналдыру үдерісі: ой дамыту, қолдау бөліктерін енгізу, проза түрінде жазу, азат жол пайдалану, азат жолдарды байланыстыру, басым тиімді бастау және аяқтау. Жазу бойынша бірнеше жоба болуы да мүмкін, сол арқылы жаңа сабақтағы ақпараттарды дәптерге түртіп отыруы қажет.

Жылу мөлшері - жылу алмасу кезінде дененің алған немесе жоғалтқан энергиясын айтады.

Отын түрлері 3 түрі бар

1-ші қатты- көмір, шынтезек, ағаш

2-ші сұйық – бензин, керосин

3-ші газ- табиғи газ

Жану кезінде бір көміртек атомы ауадағы оттектің екі атомымен қосылып, көмірқышқыл газының бір молекуласын құрайды. Нәтижесінде өте көп энергия бөлінеді.

«Ойлан, жұптас, бөліс» әдісі арқылы есептің шартын оқып, ойланып, білім алушылар өзара бір-біріне түсіндіріп көмек береді. Жұпта түсініксіз болған ақпараттарды талдау үшін мұғалім көмек береді.

Есептер

$$1. 5,4 \cdot 10^7$$

Дж жылу мөлшері бөліну үшін жағатын спирттің массасы ($q=26 \text{ МДж/кг}$) 2. Балқу

температурасында алынған, массасы 4кг қорғасында балқытуға қажет жылу мөлшері ($\lambda=0,25 \cdot 10^5 \text{ Дж/кг}$).

3. Қайнау температурасында эфирден 5кг бу алу үшін қанша жылу мөлшерін жұмсау керек? ($r=2,3 \cdot 10^5 \text{ Дж/кг}$)

4. Суды $t_1=20^\circ\text{C}$ тан $t_2=80^\circ\text{C}$ дейін қыздыру үшін 13608 кДж жылу бөлінеді. Судың массасы неге тең?

5. Массасы 100кг бензинді толық жаққанда қанша жылу мөлшері бөлінеді? ($4,6 \cdot 10^7 \text{ Дж/кг} \cdot \text{K}$)

6. Массасы 60 кг құрғақ ағаш толық жанғанда қанша жылу мөлшері бөлінеді? (құрғақ ағаштың меншікті жану жылуы $1 \cdot 10^7 \text{ Дж/кг}$)

«Мағынаны тану» әдісін қолдана отырып тапсырмаларды орындатамын.

1-ші,

формула табу

Процесс	Формула
Жылу мөлшері	
Қайнау кезіндегі жылу мөлшері	
Жану кезіндегі жылу мөлшері	
Балқу кезіндегі жылу мөлшері	

«Ойлан, жұптас, бөліс» әдісі

«Мағынаны тану» әдісін

2-ші тапсырма сәйкестендіру

№	Физикалық шамалар	белгіленуі және өлшем бірліктері
1	Температура	R (Дж/К*моль)
2	Қысым	m, кг
3	Көлем	M, кг/моль
4	масса	T, °C
5	Молдік масса	Па
6	Универсал газ тұрақтысы	m ³

«Ғажайып ұяшық» әдісі ұяшықтарды таңдай отырып, сұрақтарына жауап беру. Дұрыс жауап берсе, таңдаған ұяшықтың ұпайы қосылады.

5	15	10
10	5	15
15	10	5

«Ғажайып ұяшық» әдісі

Сабақтың ортасы
«Жетістік баспалдағы» әдісі

«Жетістік баспалдағы» әдісі оқушылардың қандай білім баспалдағында тұрғандарын және өткен материалды меңгеруге қай баспалдақта тұрғандығын анықтайды. Баспалдақ тақтаға ілінеді (ватманда, қағаз парағында), балалар өздері орындаған жұмысты магниттермен немесе стикерлермен өздері қалаған баспалдаққа орналастырады. Не үшін ондай баға қойғандарын түсіндіреді.

	
<p>Сабақтың соңы «Барабан» әдісі</p>	<p>Сабақты қорытындылау үшін «Барабан»- әдісін қолданамын, білім алушылар өтілген сабақты пысықтау үшін шеңбердің ішіне студенттердің аты жазылған барабанды айналдырамыз, осы әдіс арқылы сұраққа жауап беретін студенті анықтаймыз.</p>

БҮГІНГІ ОҚУШЫ – ЕРТЕҢГІ СТУДЕНТ

*ОСПАНОВА Баян Тәжібайқызы,
Қалдыбай Бектаев атындағы жалпы білім беретін
мектебінің кәсіптік бағыт-бағдар беруші педагог.
Түркістан облысы, Ордабасы ауданы*

Мамандық – қарапайым өмір сүру көзі болып табылатын және қандай да бір дайындықты, жауапкершілікті талап ететін еңбек қызметінің маңызды бөлігі. Мамандық таңдау-тағдырды таңдау деген сөз. Мамандық таңдауда әр адам өзінің қызығушылығына, қабілетіне, бейімділігіне сай кәсіп түрін таңдау. Міне осы мақсатта Түркістан облысы, Ордабасы ауданы, Қ.Бектаев атындағы жалпы білім беретін мектебінде 2024 ж 15 ақпан күні директордың бейінді ісі жөніндегі орынбасары Мұсаев Руслан мен КББП Б.Оспанованың ұйымдастыруымен студенттер мен оқушылар арасында «Бүгінгі оқушы-ертеңгі студент» тақырыбында студенттермен кездесу кеші өтті. Кездесу кешіне мектебіміздің мақтаныштары Алтын белгі иегері Елтай Зарина Мұхтарқызы, педагогика саласын таңдаған Әбдіғали Қымбат Сәбитжанқызы, Ералы Азамат Жансерікұлы түлектеріміз келіп, өздерінің студенттік өмірлерінің қызығы мен қиыны мол шақтарынан кеңінен әңгімелеп берді. ҰБТ-ке дайындықты бастап кеткен түлектер, ойында жүрген тестке қатысты сұрақтарын қойып отырды. Айта кетсек мектебіміз жетістіктері өте көп. Оқушыларымыз облыстық, аудандық пән олимпиадаларда жүлделі орындарға ие болды. 2021 оқу жылынан бастап соңғы үш жылдың ішінде 9 Алтын белгі, 9 үздік аттестат иегерлері бар. Қазіргі

таңда сұранысқа ие мамандықтар бойынша жұмыстар жүргізіліп, бітіруші түлектерге толық ақпараттар берілуде.

РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

*МАХАНБЕТЖҮСІП Айман Қалдыбекқызы,
А.Шерімқұлов атындағы жалпы білім беретін
мектебінің орыс тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Ордабасы ауданы*

Центральное место на уроках русского языка занимает диалог. По мнению Мерсера и Литлтона, диалог в классе может способствовать интеллектуальному развитию учеников и их результативности в обучении. В диалоге ученики (а также их учителя) являются равноправными партнерами, прилагающими все усилия для получения согласованного результата.

Чаще всего диалог на уроке строится по схеме «учитель – ученик», где вопросы (как правило «закрытые») задает учитель, отвечает на них ученик на уровне «правильно – неправильно». По таксономии Блума – это вопросы низкого порядка. Такие вопросы имеют право быть, они нужны на определенном этапе. Есть также вопросы высокого порядка, направленные на умение ученика применять, преобразовывать, анализировать, оценивать информацию. Тип вопроса и его форма меняются в зависимости от цели. Для учителя одной из самых трудных задач является развитие у учащихся умения самостоятельно развивать нить беседы, изменять и варьировать текст составленного диалога.

Дети должны развивать коммуникативные навыки. Работа в парах, группах присутствует на каждом уроке. На группы детей следует распределять, чередуя слабых и сильных учеников, которые всегда могут помочь слабым ученикам. В классе не всегда доброжелательная атмосфера, при которой дети не боялись бы говорить, спрашивать, высказывать мысли. Конечно, все ученики разные. Для этого в начале урока нужно создать коллаборативную среду. Учителю нужно стараться планировать работу и задания так, чтобы всем детям было комфортно, чтобы не только одаренные, но и менее способные ученики получили поддержку, приобрели уверенность в себе, чтобы никто не боялся спросить или ответить, чтобы никто не подвергался насмешкам. Добиться этой цели поможет ясная формулировка вопросов, обдумывание, для чего учитель задаёт тот или иной вопрос. Необходимо давать время ученику обдумать свой ответ. Это позволяет сильному ученику сформулировать более глубокий ответ, слабому – собраться с мыслями и вспомнить.

В начале урока можно применить приём «Мозговой штурм». На этапе вызова – для проверки

остаточных знаний, на этапе осмысления – для того, чтобы выяснить степень усвоения учениками темы урока. Детям очень нравится такая форма работы, она приемлема для повышения эффективности обучения. Он способствует развитию сотрудничества, повышает интерес к изучению новой лексики и дает возможность для формативного оценивания. Оценивание для обучения – это процесс поиска и интерпретации данных, используемый учениками и их учителями для определения этапа, на котором находятся обучаемые в процессе своего обучения, направления, в котором следует развиваться, и установления, как лучше достигнуть необходимого уровня.

В процессе обучения нужно пытаться модернизировать свою диалоговую систему работы: самому формулировать вопросы, но задавать их на обсуждение в парах и группах. Таким образом, будет организована совместная беседа, которая, на мой взгляд, принесёт большую пользу, потому что позволит ученикам выражать свое мнение, аргументировать свои ответы, сравнивать факты и идеи, объяснять их и приводить доказательства. Учителю нужно формулировать вопросы от простых к сложным. Например, на вопрос: «Можно ли вставить в данные предложения подлежащее?» все ученики ответят однозначно: «Да» или «Нет». Но, если спросить «Почему?», дети задумаются. Между учениками завяжется спор, и тем самым они вступят в диалог и организуют спонтанную дискуссию. Они будут пытаться объяснить друг другу выбор своего ответа.

Для эффективной дискуссии необходимо чётко сформулировать вопрос. Важно, чтобы у учеников была определённая база знаний по рассматриваемому вопросу и умение точно выражать свою мысль. В процессе этой дискуссии ученики смогут совершенствовать свои знания, речь, развивать умение обучать других, проявлять свои лидерские качества, консультировать других учеников. Это стимулирует их, даёт им шанс попробовать свои силы. Наша задача помочь им в овладении знаниями, контролировать выполнения конкретных заданий, создать благоприятные для этого условия.

Проводя групповую работу, учителю нужно рассказывать детей так, чтобы в одной группе сидели ученики с разным уровнем успеваемости, как сильные,

так и слабые, чтобы могли помочь и проконсультировать друг друга. Соответственно, на уроках ученикам предстоит активно участвовать во всех аспектах учебного процесса: они будут формулировать свои собственные гипотезы и вопросы, консультировать друг друга, ставить цели для себя, отслеживать полученные результаты, экспериментировать с идеями, рисковать, понимая, что ошибки - неотъемлемая часть обучения. В проведении такой формы работы учитель может выступить в роли наблюдателя за детьми, за процессом их работы в группах, за результативностью выполнения заданий. Пример из собственного опыта.

На практике мы сталкиваемся с ситуацией, когда ученик имеет богатый словарный запас, он знает, что говорить и как, умеет подобрать нужные слова, построить предложение, ответить на вопросы, но диалог вести не умеет ни с взрослыми, ни со своими сверстниками. А причина кроется в неумении данного ученика взаимодействовать с другими людьми. Ведь ребенок никогда не спрашивает себя, поняли его или нет, он никогда не думает о других, когда говорит, так

как занят предметом высказывания. Поэтому, чтобы научить ребенка участвовать в диалоге, нам учителям, следует развивать у них не только речь, но и речевую деятельность. Очень важно побуждать учеников задавать вопросы именно тогда, когда они возникают, т.е. в процессе изложения соответствующего материала, а не в конце урока. Когда ребята работают в паре или группе и выполняют совместную работу, это рождает у них чувство защищенности, они не боятся ошибиться, поскольку их напарники могут помочь, исправить, объяснить.

Диалогическое обучение является коллективным, поддерживающим и способствует взаимообучению. Ученики и учителя ведут совместное изучение, при этом они слушают друг друга, рассматривают разные точки зрения и все это происходит во взаимопонимании, без страха ошибиться, а главное они помогают друг другу. И результатом такого сотрудничества будет являться установление эмоциональных контактов и эмоциональное развитие отношений ученика и учителя.

Үздік сабақ

ЖҮРІС КЕЗІНДЕ 1,2,3 ЛЕКЕ АУЫСУ

**БАРЛЫБАЕВ Жомартбек Турланович,
№35 «Қараөзек» жалпы білім беретін
мектебінің дене шынықтыру пәнінің мұғалімі.
Түркістан облысы, Жетісай ауданы**

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты	8.3.2.1. Нақты дене шынықтыру сабақтарына арналған қыздыру жаттығуларын құру, түсіндіру және өткізу, олардың ағзаны қалпына келтіру тиімділігін бағалау;			
Сабақтың мақсаты	Дененің дұрыс қалыптасуына спорттың маңызы зор екенін түсіндіре отырып, оқушыларды шапшандыққа, төзімділікке, ұйымшылдыққа тәрбиелеу.			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі/ уақыты	Мұғалімнің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Басы	-Оқушыларды сапқа тұрғызу; -Кезекшінің мәліметі; Сәлемдесу; -Оқушыларды түгелдеу; -Спорттық киіміне көңіл бөлу. -Жаңа сабақтың тақырыбымен, мақсатымен таныстыру. - Саптық жаттығулар; - Жүру жаттығулары; - Жүгіру жаттығулары; - Жалпы дамыту жаттығулары; - Бір орнында орындалатын жаттығулар.	Оқушы өз жұбын табады Сұрақ жауап орындайды	Қол шапалақ	Ысқырық, секундомер, плакат, түрлі түсті маркерлер

<p>Ортасы</p>	<p>Бір орында. - Бір қатардан екі қатарға тұру. - екі қатардан бір қатарға тұру. - Бір қатардан үш қатарға тұрып, қ айта бір қатарға тұру. Жүрете: - Бір колонадан ортадан екі колонамен жүру. - Бір колонадан ортадан үш колонамен жүру. - Бір колонадан ортадан төрт колонамен жүру. Содан соң екі, үш, төрт колонадан бір колонаға шығу. Жүріс кезінде 1,2,3 леке ауысудың әдістерін меңгерту.</p> <p>Жаңа тақырып бойынша толық түсінік бере отырып көрсету.</p> <p>-Бір орында бұрылулар -Бір қатардан екі қатар сап түзеу және екі қатар, бір қатар сап түзеу. Бір қатардан үш қатар сап,қатар түзеу, және үш қатардан бір бір қатар сап түзеу. -Бір тізбектен 2-3 тізбектен сап түзеу және 2-3 тізбектен сап түзеу</p>	<p>қауіпсіздік техникасынан хабардар болады және түснеді</p> <p>Сұрақтарға жауап беру арқылы жаңа тақырыпты қаншалықты игергендерін көрсетеді</p>	<p>Смаликтер арқылы</p> <p>ҚБ өзін өзі бағалау</p> <p>ҚБ: Мұғалім тарапынан жүретін бағалау «Ауызша мадақтау</p>	<p>Спорт залда және алаңда, секундомер</p> <p>Ысқырық, секундомер доптар.</p>
<p>Сабақтың соңы</p>	<p>Сапқа тұрғызу. Сабақты қортындылау. Бой жазу, тыныс алу жаттығуларын орындау. Кері байланыс жасау арқылы бағалау, «Бас бармақ» арқылы бағалау, үйге тапсырма беру.</p>	<p>Бүгінгі сабақтан түйген ойлары мен тұжырымдарына байланысты кері байланыс жасайды.</p>		

МИ. МИ БӨЛІМДЕРІНІҢ ҚҰРЫЛЫСЫ МЕН ҚЫЗМЕТТЕРІ: СОПАҚША МИ, АРТҚЫ (МИ КӨПІРІ, МИШЫК), ОРТАЛЫҚ ЖӘНЕ АРАЛЫҚ МИ. ҮЛКЕН МИ СЫҢАРЛАРЫ

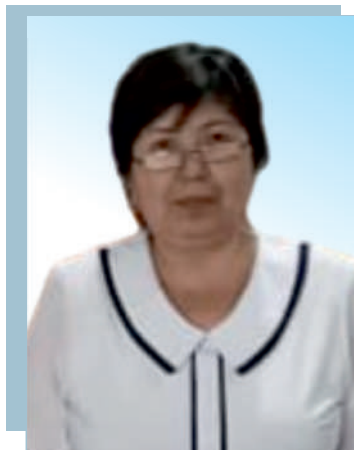
*АЛИМБЕКОВА Жазира Жумабековна,
М.Әуезов атындағы жалпы білім беретін мектебінің
биология пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Шардара қаласы*

<p>Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты</p>	<p>7.1.7.4 - орталық жүйке жүйесі бөлімдерінің құрылысы мен қызметтерін салыстыру</p>
<p>Сабақтың мақсаты:</p>	<p><u>Барлық оқушылар үшін:</u> Жүйке жүйесінің орталық және шеткі бөлімдерін атап бере алады. <u>Көпшілік оқушылар үшін:</u> Адамның миын сипттап түсіндіре алады. <u>Кейбір оқушылар үшін:</u> Ми бөлімдерінің құрылысы мен қызметтерін біледі</p>
<p>Құндылықтарға баулу:</p>	<p>«Мәңгілік ел» жалпыұлттық идеясы бойынша «Жалпыға бірдей еңбек қоғамы» құндылығына баулу. Бұл арқылы оқушыларда шығармашылық және сын тұрғысынан ойлауы, функционалдық сауаттылығы, қарым-қатынас жасау қабілеті мен жауапкершілігі артады. Сонымен қатар өмір бойы оқуға, еңбеу етуге, Қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілікке деген дағдысы қалыптасады.</p>

Сабақтың барысы:

Сабақ кезеңі/Уақыты	Педагогтің іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар										
<p>Сабақтың басы</p> <p>Қызығушылықты ояту</p> <p>7 мин.</p>	<p>Ұйымдастыру кезеңі: (Ұ) “Шәй ішеік” әдісі арқылы оқушылар топқа бөлінеді. Қызығушылықты ояту: «Алшы асық» әдісін пайдаланып өткен тақырыпты еске түсіру. Мақсаты: оқушылар бойында ұлттық құндылықтарды дамыту. Тиімділігі: оқушы қазақтың самаурынын,асығын танып біледі. Ұлттық құндылықтарды бойына сіңіреді.</p>													
<p>Жаңа сабаққа кіріспе</p>	<p>(Ұ) «Мағынаны тану» әдісі арқылы өткен тақырыппен жаңа сабақты байланыстыру мақсатында ой қозғау сұрақтарын ұжымдық талқылау. Оқушыларға жалпылама төмендегі сұрақтар және жаттығу түрлері беріледі. Әр оқушы өз оймен бөліседі.</p> <p>Өзгенің пікірін толықтырады.</p> <p><i>Оқушылар сұрақтарға жауап беріп, өзара ұжымдық талқылау жасағаннан кейін мұғалім оқушыларға сабақтың тақырыбы, мақсатымен таныстырады.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1.Адам миының самағы қанша? 2.Мидың негізгі үш бөлігін ата? 3.Сопақша миды сипатта. 4. Ми қайда орналасқан? 5.Сопақша мидың қызметтері қандай? 	<p>Мақсаты: Жылдам әрі функционалды түрде сыни ойлануды дамыту.</p> <p>Тиімділігі: оқушының танымдық дағдысы артады. Сонымен қатар оқушыға сабақтың өмірмен байланысын көрсетеді және сабақтың тақырыбы мен мақсатын анықтауға мүмкіндік береді.</p> <p>Саралау: Бұл жерде саралаудың «Диалог және қолдау көрсету» тәсілі көрінеді. Дұрыс мағынада жауап беруге бағыттау мақсатында кейбір оқушыларға ашық сұрақтар, ал кейбір көмек қажет ететін оқушыларға жетелеуші сұрақтар қойылады.</p>	<p>Өз ойын дұрыс мағынада білдіріп, талқылауға белсенділік-пен қатысқан оқушыға «Қазақша смайликтер» арқылы бағалау.</p>										
<p>Сабақтың ортасы</p> <p>Мағынаны ашу.</p> <p>31 мин.</p>	<p>Оқулықтағы жаңа сабақтың мәтінін оқуға тапсырма береді</p>	<p>Оқулықты оқып танысып шығады. Тірек сөздермен танысып, өз дәптерлеріне жазып алады</p>	<p>Дескриптор: Жалпы - 3 балл</p> <p>Адамның миының негізгі бөлімдерін сипаттайды.</p>	<p>Тақырыпқа байланысты интернет көздерін пайдаланып Мидың құрылысы мен қызметтері туралы видеоролик көреді.</p>										
	<p>Тапсырмалар айдарындағы 1-тапсырманы орындатады, бақылайды, мысал, үлгі көрсетеді.</p>	<p>1-Тапсырма</p> <p>1.Ми діңінің атқаратын қызметтерін тадайды.</p> <table border="1" data-bbox="732 1878 1057 2004"> <thead> <tr> <th>Ми діңінің бөлімдері</th> <th>Атқаратын қызметі</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Сопақша ми</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Көпір</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Орталық ми</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Аралық ми</td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>2.Суреттегі сілтемелерге байланысты ми бөлімдерін атайды.</p>	Ми діңінің бөлімдері	Атқаратын қызметі	Сопақша ми		Көпір		Орталық ми		Аралық ми			<p>ДК экраны</p> <p>7-сынып оқулығы.</p> <p>Жұмыс дәптерлері.</p>
Ми діңінің бөлімдері	Атқаратын қызметі													
Сопақша ми														
Көпір														
Орталық ми														
Аралық ми														

				
		<p>Дескриптор:</p> <p>Жалпы - 3 балл</p> <p>1.Кестені толтырады және қызметтерін талдайды.</p> <p>2. Суреттермен жұмыс жасайды, сілтемелерді атайды.</p>		
	Тапсырмалар айдарындағы 2-тапсырманы орындатады, бақылайды, мысал, үлгі көрсетеді.	<p>2-Тапсырма</p> <p>1.Үлкен ми сыңарлары қыртысының негізгі бөліктерін көрсетіп олардың қызметін сипаттайды.</p>	Дескриптор: Жалпы - 3 балл	ДК экраны 7-сынып оқулығы. Жұмыс дәптерлері.
Сабақтың соңы Ой толғанys. Рефлексия 7 мин.	<p>«Қоржын» әдісі.</p> <p>Мұғалім сабақты қорытындылау мақсатында оқушылардың сабаққа деген көзқарасын, рефлексиясын тыңдайды.</p> <p>Мақсаты: Оқушы алған білімін саралай білуге дағдыланады.</p> <p>Түімділігі: Тақырып бойынша оқушылардың пікірін анықтайды. Жинақталған деректердің құнды болуын қадағалайды.</p> <p>Саралау: Бұл кезеңде саралаудың «Қорытынды» тәсілі көрінеді.</p>	<p>Жеке жұмыс: - бүгінгі сабақта мен...түсіндім, ...білдім, ...көзімді жеткіздім.</p> <p>- бүгін сабақта қуантқаны.....</p> <p>- мен өзімді.....үшін мақтар едім.</p> <p>- маған ерекше ұнағаны.....</p> <p>- бүгін маған.....сәті түсті.</p> <p>- қызықты болғаны.....</p> <p>-қиындық тудырды.</p> <p>- менің түсінгенім.....</p> <p>- енді мен.....аламын.</p>	<p>Мұғалім оқушыларды «Қазақша смайликтер» әдісі арқылы бағалайды.</p> <p>Жарайсың! Жақсы! Талпын!</p> <p><i>Сонымен қатар 1-10 баллдық жүйе бойынша оқушылардың сабаққа қатысу белсенділігі бойынша бағаланады.</i></p>	

ТӘКЕТ

МАМЕДОВА Гульзира Абдираевна,
"Атамекен" жалпы білім беретін мектебінің
орыс тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Ордабасы ауданы

Цели обучения в соответствии с учебной программой	7.1.4.1-определять основную мысль текста, опираясь на содержание текста 7.2.3.1.-соблюдать морфологические нормы использования форм разных частей речи			
Цели урока	1.Дать понятие о тексте, о связи предложений в тексте; 2.Определять основную мысль текста в изучаемом материале; 3.Соблюдать речевые нормы			
Ход урока				
Этап урока/время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
Начало урока 10 минут	<p>I. Оргмомент.</p> <p>1. Приветствует учеников.</p> <p>2. Психологический настрой (Приложение 1)</p> <p>II. Проверка домашнего задания:</p> <p>ИР:Подготовить сообщение о вашем городе(селе, поселке), включая информацию о его достопримечательностях, используя</p>	<p>1. Приветствуют учителя.</p> <p>2. Улыбаясь друг другу, желают хорошего настроения.</p> <p>3. Прочитают свои сообщения и отвечают на вопросы.</p>	<p>Критерии оценивания домашнего задания:</p> <p>1. Пересказывает о своем селе, поселке, городе– 2 балла.</p> <p>2. Отвечает на вопросы – 2 балла.</p>	Презентации к уроку

	<p>РАФТ. Р- выберите для себя роль (от чьего лица будете рассказывать) А- аудитория (кому адресован рассказ: гостям, туристам) Ф- форма (в каком жанре вы подготовите сообщение: монолог, диалог и др.) Т- тема (выберите тему: о чем будет сообщение) 3. Знакомит с целями урока.</p>	<p>Знакомятся с целями урока</p>		<p>Цели урока прописаны на доске</p>
<p>Середина урока 29минут</p>	<p>III. Новая тема 1. КР: беседа с учащимися Игра «Собери слова»(Приложение 2) - Комментарий учителя. Объявление темы урока. 2. Составить кластер на тему Текст.(Приложение 3) 3. Прием «Мозговой штурм» -Что такое текст? -Как связаны предложения в тексте? -Какие типы текста вы знаете? -Ребята, познакомимся с основными признаками текста: А) Тематическое единство (в тексте раскрывается одна тема) Б)Связность-(предложения, входящие в текст, связаны между собой по смыслу и структуре) В) Завершенность-тема в тексте раскрывается полностью. 3. Работа с учебником КР. Упражнение 18 на странице 14 Прочитайте и сравните две записи. В какой из них предложения связаны по смыслу? Определите ее тему. Упражнение 19 на странице 14 Прочитайте и сравните три записи. В какой записи проявляются основные признаки текста? Видеоролик о Коркыт ата Задание для 1-ой группы: Составьте текст из данных предложений. Докажите, что это текст. Какой из общей темой объединены предложения в полученном тексте? Раскрыта ли тема? Озаглавьте текст. Задание для 2-ой группы: Скажите, достопримечательностью какого города является памятник на данной фотографии. Спишите полученный текст, включив дополнительную информацию о городе. ГР: Взаимооценивание групп.</p>	<p>Отвечают на вопросы</p> <p>Прогнозируют тему урока</p> <p>Отвечают на вопросы</p> <p>Читают и сравнивают записи</p> <p>Определяют по основным признакам, какая запись является текстом. Определяют тему пишут в тетрадах</p> <p>Составляют текст из данных предложений</p> <p>Раскрывают тему текста и озаглавливают его.</p> <p>Рассказывают о достопримечательностях города. Списывают полученный текст</p>	<p>ФО: словесная поддержка – Молодец! Правильно! Отлично!</p> <p>Критерии к работе с учебником: 1. Понимает содержание записи 2. Определяет тему и какая запись является текстом 3. Рассказывает о достопримечательностях города</p> <p>Дескрипторы: 1. Читает и сравнивает записи – 2 балла 2. Определяет тему текста – 2 балла Составляет связный текст-2 б.</p>	<p>Учебник</p> <p>Видеоролик о Коркыт ата</p>
<p>Конец урока 6минут</p>	<p>IV. Подведение итогов урока (возвращение к цели урока): - Какая у нас сегодня была цель урока? - Достигли ли мы ее? - Что такое текст? - Каковы основные признаки текста? - Как связаны предложения в тексте? 1. Домашнее задание:Составить синквейн к слову Текст. Прочитать правило о тексте. 2. Оценивание работы учащихся на уроке. 3. Рефлексия - Как проходило занятие? - Что было удачно? - Что было неудачно? - Что Вы хотите изменить? - В какой поддержке Вы нуждаетесь?</p>	<p>Отвечают на вопросы</p> <p>1. Записывают домашнее задание в дневники.</p>	<p>Выставление баллов</p>	

КҮЙ ҚҰДІРЕТІ (ТӨКПЕ КҮЙ)

**АБИШЕВА Фаридә Молдабаевна,
И.Журба атындағы жалпы білім беретін
мектебінің музыка пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Арыс қаласы**

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары:	5.2.1.1 -музыкалық шығармашық жұмыстарды жасау үшін идеялар ұсыну, жоспарлау және материал жинақтау; 5.2.2.1 -музыкалық көркем құралдарын, музыкалық аспаптар мен дауысын қолдана отырып, қарапайым композициялар шығару және импровизация жасау; 5.1.2.4 - ауызша және жазбаша жұмыстар орындау барысында музыкалық терминологияны пайдалану			
Сабақтың мақсаты:	Ауызша және жазбаша жұмыстар орындау барысында музыкалық терминологияны пайдаланады, өз жұмысын шығармашылықпен көрсету, критерияларға сәйкес бағалау және өзінің жұмысы жақсарту үшін ұсыныстар енгізеді, бір-бірін бағалайды.			
Сабақтың барысы:				
Сабақ кезеңі	Педагог әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақ басы 20 мин	Ақпарат ізде. •Аспаптық музыкалық күймен бастауыш сыныптан таныссын. Күй – адамның жүрегіне, жан-дүңтесіне сөзден қатты әсер ететін қазақтың дәстүрлі музыкалық өнері. •Күйдің төкпе және шертпе түрлерін есіне түсір. Төкпе күй – оң қолдың саусақтары бірігіп, жоғары-төмен серпіліп орындалатын күй. Білу және түсіну. «Адай» күйі Бүгінгі күні «Адай» күйі – Қазақстанда ғана емес, шет елдерге де танымал күй. «Адай» күйінің қазіргі заманға сай эстрадалық өңделуі де күйдің кең таралуына ықпал етті. «Адай» күйі – авторы композитор Құрманғазы Сағырбайұлы. Күй халықтың еркіндік жолындағы ерлік күреске толы ой-идеясын екпінді ұран түрінде беруге құрылған. Домбырашы Қ.Жантілеуов 1934 жылы Алматы қаласында кәсібисахнада «Адай» күйін алғаш рет орындаған. 1935 жылы Л.Мұхитов орындауында күйтабаққа жазылып, ол «Амангелді» көркемфильмінде пайдаланылды; ал композитор А.Жұбанов «Адай» күйін оркестрге түсірді. Осы күй қазіргі кезге дейін өзгеріссіз орындалып келеді. "Адай" күйі бұрынғы ел батырларының намысын шындап, жігерін қайрайтын ұран болған.	Ой толғау: -Күй дегеніміз не? -Күйді кім орындайды? - Күйдің авторын кім деп атайды? -Күйдің түрлерін ата? - Ерекшеліктері неде? -Күй қандай аспаптарда орындалады? - Күй атасы кім? - Ең алғаш күй қалай пайда болды? Тыңдалым: «Адай» күйін тыңдайды. Оқушылар өз ойларын ауызша жеткізеді. Оқушылар бейнематериалды көрген соң пікірталасқа арналған сұрақтарға жауап береді. Бейнежазбадан Құрманғазының «Адай» күйін жеке орындауда тыңдап, өз ойларын жеткізеді.	Дискриптор: 1. Күй туралы өз ойларын айта біледі. 2.Күйді тыңдай келе жанрын анықтайды. 3.Дауыс жаттығуы арқылы дыбыс биіктіктерін жоғары төмен әндеге біледі. 4.Кілттік сөздерді табады. 5.Әнді орындауда музыкалық сауаттылықты сақтайды. 6.Төкпе күй мен шертпе күй ерекшелік-терін ажырата біледі. 7. музыкалық көркем құралдарын, музыкалық аспаптар мен дауысын қолдана отырып, қарапайым композициялар шығару және импровизация жасауға бейімделеді. Оқушылар бір-бірін бағалайды	Оқулық 5 сынып ...беттер «Атамұра» баспасы Блум таксаномиясының стратегиялары. Айтылым, Тыңдалым, Оқылым, Жазылым бойынша таныстырылым слайдтары. Бейне жазба сілтемесі презентация слайд-тарындағы сұрақтар әннің тексті аудиожазбалар, бейнежазбалар. Фоно-хрестоматия. Бірғақтық дауыс ашу жаттығу-лары.
Сабақтың ортасы				
15 мин	Тыңда және талда. Бейнежазбадан Құрманғазының «Адай» күйін жеке орындауда тыңда. «Адай» күйінің орындауын күйдің қай түріне жатқызар едің?			

<p>Сабақтың соңы 10 мин</p>	<p>•Құрманғазы оркестрінің орындауында «Адай» күйін тыңда. •Орындау ерекшеліктеріне орындау құрамына, дыбыс күшіне (темп), дыбыс бояуына (тембр), динамикасына (forte, piano) назар аудар. •Ғаламтордан заманауи өңдеудегі «Адай» күйінің бейнежазбасын домбырашы А.Еңсеповтың орындауында тыңда. Алған әсеріңмен бөліс. Рефлексия: -Баспалдақтың қай сатысында тұрсың? -Сабақты қалай түсінгенің туралы қысқаша ойынды жаз. -Мен енді білемін... -Мен енді мен жасай аламын ... - Қай тапсырма қиын болды?</p>	<p>Ырғақ арқылы өлшем мөлшерін анықтайды. Екпінің табады.</p> <p>Оқылым: Оркестрдегі аспаптар болып топтық жұмыстар орындайды. Мәтінмен жұмыс: 1 топ- Ұрмалы 2 топ- Үрмелі 3 топ- Ішекті 4 топ- Ысқылы Айтылым: <i>Күй тарихын әңгімелеу.</i> Кері байланыс:</p> 	<p>Бейнежазба сілтемесі Слайдтағы сұрақтарға жауап береді. ән тексті, орындауға сүйемелдеу жазбасы, аудиожазбалар, бейнежазбалар. Карточкалар Суреттер Түсті қағаз Музыкалық сүйемелдеу-ші аспаптар. Күйшілердің фотосы</p> <p>Платформа жүйесінің пайыздық есептеу нәтижесі Платформа жүйесінің пайыздық есептеу нәтижесі әр бір жасалынған жұмысты 10 баллдық шкала мен бағаланады.</p>
---------------------------------	---	--	--

ҚОМАҒАҰЛЫҚ – ЖАМАН ӘДЕТ «ҚОЖАНАСЫР МЕН АШҚАРАҚ» (АҢЫЗ). «ҚОМАҒАҰЛЫҚ» (МЫСАЛ)

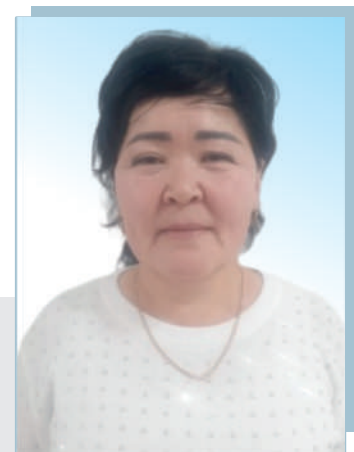

*БАЙЖАНЫСОВА Лаура Сатыбалдиевна,
И.Журба атындағы жалпы білім беретін мектептебінің бастауыш сынып мұғалімі.
Түркістан облысы, Арыс қаласы*

<p>Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары</p>	<p>2.2.1.1 – мәтінді дауыстап дұрыс әрі түсініп оқу, рөлге бөліп, мәнерлеп оқу 2.2.1.2 – шығарманы іштей оқып, ондағы қажетті ақпараттарды белгілеу 2.2.1.1мәтінді дауыстап дұрыс әрі түсініп оқу, рөлге бөліп, мәнерлеп оқу</p>			
<p>Сабақтың мақсаты</p>	<p>Мәтінді түсініп оқып ,мәтіннен қажетті ақпаратты белгілейді</p>			
<p>Құндылықтар</p>	<p>ТАЛАП: Салауатты өмір салтын ұстану</p>			
<p>Сабақ барысы</p>				
<p>Сабақтың кезеңі/уақыты</p>	<p>Педагогтің әрекеті</p>	<p>Оқушының әрекеті</p>	<p>Бағалау</p>	<p>Ресурстар</p>
<p>Сабақтың басы (3мин)</p>	<p>Ұйымдастырукезеңі: Психологиялық ахуал орнату. «Қағып ал » ойыны</p>	<p>Оқушылар сабаққа назар аударады. Оқушылар допты бір-бірінен қағып алу арқылы сұрақтар құрастырып ,жауап береді</p>		<p>доп</p>

<p>Сабактың ортасы (5 мин)</p> <p>10 мин</p>	<p>Үй тапсырмасын тексеру 7 –тапсырма 7- бет Болашақта көп қаржы болса, қайда жұмсар едіңдер «Ой қозғау» Суреттегі балалар туралы не айтасың? Қай бала дұрыс тамақтанып отыр ?</p> <p>Сабактың тақырыбы мен мақсатын хабарлау Мәтіннен қажетті ақпаратты белгілейсің 1-тапсырма Ұжымдық жұмыс «Түргіп алу» әдісі Мәтіндерді оқы. Мәтіндер не туралы? Түсініксіз сөздердің мағынасын таны.</p>	<p>сұраққа жауап жазады, ойын білдіреді</p> <p>Сурет бойынша ойын айтады</p> <p>Дұрыс тамақтану керек екенін айтады .</p> <p>Мешкей – тамақты көп ішетін, тойымсыз адам. Күпті боду – бұл жерде тамақты шектен тыс көп жегеннен ауырғып қалу. Ашқарақ – тамақсау, қомағай адам.</p>	<p>Дескриптор: -сұраққа жауап жазады, ойын білдіреді (16)</p> <p>Мадақтау</p> <p>Дескриптор: -мәтіннің мазмұнын айтады(16) -түсінбеген сөздің мағынасын ашады (16)</p>	<p>Слайд</p> <p>Оқулық</p>																														
<p>8 мин</p> <p>Сергіту сәті 2 минут</p>	<p>2- тапсырма Жұптық жұмыс Мәтіндерге сүйеніп жаз. Сөйлемдерді толықтыр.</p> <p>Тамақты өте көп жейтін адам </p> <p>ЕБҚ оқушыға тапсырма : 3-тапсырма. Берілген сурет қай мәтіндегі оқиғаға сәйкес келеді? Өңгімеле.</p> 	<p>Тамақты өте көп жейтін адам қомағай ,ашқарақ .</p> <p>Берілген сурет «Қожанасыр мен ашқарақ» аңызына сәйкес келеді</p>	<p>Дескриптор: -бірінші сөйлемді толықтырады(16)</p> <p>- екінші сөйлемді толықтырады(16)</p> <p>Кері байланыс беру «Басбармақ» арқылы</p>	<p>Оқулық</p> <p>Слайд</p> <p>Тапсырмалар</p> <p>Жазу дәптері</p>																														
<p>12мин</p>	<p>Саралау тапсырмасы 5– тапсырма Жеке жұмыс «Білімді қолдан» әдісі Мәтіндерге сүйеніп жаз. ☑ Қомағайлық – ... ☑ Ас біреудікі болғанмен, .. 6-тапсырма .Кестені толтыр</p> <table border="1" data-bbox="315 1471 641 1598"> <thead> <tr> <th>Кейіпкерлер</th> <th>Іс-әрекеті</th> <th>Сенің пісірің</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Қомағай</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Көршісі</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ашқарақ адам</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Қожанасыр</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>ЕБҚ оқушыға тапсырма: Оқылым</p> <p>Бір тойда ашқарақ біреу қомағайлана ішіп-жегенімен қоймай, қалтасына құрт пен ірімшікті сала береді. Қасында отырған Қожа алғінің қалтасына ыстық шай құйып жібереді.</p>	Кейіпкерлер	Іс-әрекеті	Сенің пісірің	Қомағай			Көршісі			Ашқарақ адам			Қожанасыр			<p>Қомағайлық – жаман әдет. ☑ Ас біреудікі болғанмен,қарын өзіндікі</p> <table border="1" data-bbox="667 1384 938 1586"> <thead> <tr> <th>Кейіпкерлер</th> <th>Іс-әрекеті</th> <th>Сенің пісірің</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Қомағай</td> <td>Құрт пен ірімшікті Жаз қарындасына салады.</td> <td>Бұйы-ірімшік дұрыс емес.</td> </tr> <tr> <td>Көршісі</td> <td>Сарып пен ірімшік болғандықтан, Шығарып алады.</td> <td>Дұрыс айтты деп ойлаймын.</td> </tr> <tr> <td>Ашқарақ адам</td> <td>Қолында отырғыз, Тамақты иітпеді.</td> <td>Олардың емен, Адамның Мәдениеті оларға керек.</td> </tr> <tr> <td>Қожанасыр</td> <td>Қалтасына ыстық, Шай құйып жібереді.</td> <td>Олардың емен, Адамның салуы керек.</td> </tr> </tbody> </table>	Кейіпкерлер	Іс-әрекеті	Сенің пісірің	Қомағай	Құрт пен ірімшікті Жаз қарындасына салады.	Бұйы-ірімшік дұрыс емес.	Көршісі	Сарып пен ірімшік болғандықтан, Шығарып алады.	Дұрыс айтты деп ойлаймын.	Ашқарақ адам	Қолында отырғыз, Тамақты иітпеді.	Олардың емен, Адамның Мәдениеті оларға керек.	Қожанасыр	Қалтасына ыстық, Шай құйып жібереді.	Олардың емен, Адамның салуы керек.	<p>Дескриптор : - Мәтіндерге сүйеніп сөйлемді толықтырып жазады (16)</p> <p>Дескриптор: -қомағайдың іс-әрекетін жазады(16) -көршісінің іс – әрекетін жазады(16) -ашқарақ адамның іс – әрекетін жазады (16) Қожанасырдың іс –әрекетін жазады (16)</p>	<p>Оқулық</p> <p>Дәптер</p> <p>Слайд</p> <p>Кесте</p>
Кейіпкерлер	Іс-әрекеті	Сенің пісірің																																
Қомағай																																		
Көршісі																																		
Ашқарақ адам																																		
Қожанасыр																																		
Кейіпкерлер	Іс-әрекеті	Сенің пісірің																																
Қомағай	Құрт пен ірімшікті Жаз қарындасына салады.	Бұйы-ірімшік дұрыс емес.																																
Көршісі	Сарып пен ірімшік болғандықтан, Шығарып алады.	Дұрыс айтты деп ойлаймын.																																
Ашқарақ адам	Қолында отырғыз, Тамақты иітпеді.	Олардың емен, Адамның Мәдениеті оларға керек.																																
Қожанасыр	Қалтасына ыстық, Шай құйып жібереді.	Олардың емен, Адамның салуы керек.																																
<p>Рефлексия 5 мин</p>	<p>«Баскетбол» әдісі (Бағалау) Бүгінгі сабақты толық түсіндім (9,10 доп) Бүгінгі сабақты түсіндім, сұрағым бар (7,8 доп) Бүгінгі сабақты түсінбедім (5,6 доп) Үйге тапсырма:7-тапсырма 10-бет Ашқарақ, қомағай адамдарға қандай кеңес берер едің?</p>	<p>Бүгінгі сабақтағы өзінің әрекеті туралы, жаңа білімді меңгерудегі өзінің жетістіктері мен қиыншылығы туралы ойбөліседі. Жинаған білім зарядтарының саны арқылы өзінің бағалауын анықтайды.</p>	<p>Кері байланыс : Бүгінгі сабақтың оқу мақсатына жеттік пе ? Бүгінгі сабақта не үйрендің ? Қорытынды бағалау . ҚБ : 1-10 б жүйе</p>	<p>Бағалау Ұпайларын санау</p>																														

ЛЕПТІ СӨЙЛЕМ

ЖАМБЕТОВА Тамара Шекербекқызы,
И.Журба атындағы жалпы білім беретін
мектептебінің бастауыш сынып мұғалімі
Түркістан облысы, Арыс қаласы

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	2.2.4.1 - мұғалімнің көмегімен мәтіннің тақырыбы мен негізгі ойды анықтау 2.1.4.1 Тірек сөздерді қатыстыра отырып, берілген тақырып бойынша әңгіме құрау			
Сабақтың мақсаты	Мәтіннің тақырыбы мен негізгі ойды анықтау Тірек сөздерді пайдаланып, мәтін жазу			
Құндылықтар	денсаулық, достық және айналадағыларға қамқорлық көрсету			
Сабақ барысы				
Сабақтың кезеңі/уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы (3мин)	Ұйымдастыру кезеңі: 1.Сәлемдесу. 2.Оқушыларды түгендеу. Психологиялық ахуал орнату. «Сәлем, сәлем»	Оқушылар сабаққа назар аударады. Оқушылар әуенмен сәлемдеседі.		https://www.youtube.com/watch?v=qM2j9lq_pEw
Сабақтың ортасы (5 мин)	Үй тапсырмасын тексеру 8-жаттығу 104 бет «Қарындаш» әдісі Сөйлемдерді оқы түрлеріне қарай ажыратып, қарындаштарға сал Сабақтың тақырыбы мен мақсатын хабарлау 1-тапсырма Ұжымдық жұмыс «Саған сұрақ» әдісі Мәтінді оқы. Мәтін не туралы? Мәтінге ат қой. Мәтін кейіпкерлерінің тіршілік ететін ортасын анықта. ЕББҚ Мәтін не туралы? Талқылау сұрақтары: 1.Лепті сөйлем деген қандай сөйлем?	Сурет бойынша мәтін құрастырып, жазады Оқушылар сөйлемді оқып, түрлеріне қарай ажыратады 1. мәтіннің мазмұнын айтады 2.мәтінге ат қояды 3.мәтін кейіпкерлерінің тіршілік ортасын анықтайды 4.мәтіннен сұраулы, лепті сөйлемдерді теріп жазады Сұраққа жауап береді	Дескриптор: -сурет бойынша мәтін құрастырып, жазады (16) Мадақтау Баскетбол доптарымен бағалау (жауабына қарай) Дескриптор: -мәтіннің мазмұнын айтады(16) -мәтінге ат қояды (16) -мәтін кейіпкерлерінің тіршілік ортасын анықтайды (16) -мәтіннен сұраулы, лепті сөйлемдерді теріп жазады (16) Дескриптор: -сұраққа жауап береді	 Хабарлы сөйлем, сұраулы сөйлем, лепті сөйлем жазылған 3 үлкен қарындаш Әртүрлі сөйлемдер жазылған кішкентай қарындаштар Оқулық 10-жаттығу 105-бет
10 мин 	2 – тапсырма Жеке жұмыс «Саған сұрақ» әдісі Мақалдарды көшіріп жаз. Мағынасын түсіндір.. Су туралы сұрақтарға жауап бер.	1.мақалдарды жазады, мағынасын ашады 2.судың тіршілік үшін маңызын айтады 3.суды ластамау үшін не істеу керектігін түсіндіреді	«Комментарий» арқылы Дескриптор: -мақалдарды көшіріп жазады (16) -мақалдың мағынасын ашады (16) -судың тіршілік үшін маңызын айтады (16) -суды ластамау үшін не	Оқулық 11 –жаттығу 105 бет Дәптер қаламсап

Сергіту сәті 3 минут	ЕББК Мақалды көшіріп жаз. Талқылау сұрақтары: 1.Лепті сөйлем деген қандай сөйлем? «Көңіл - күй» Бейнекөрініс ұсынылады	Сұраққа жауап береді Балалар жаттығу жасайды	істеу керектігін түсіндіреді (16) Дескриптор: -тапсырманы орындайды	https://www.youtube.com/watch?v=ui8J9vIQ4wA
Сабақтың соңы 10мин 	3-тапсырма Жұптық жұмыс «Көршіңмен әңгімелес» әдісі Суретке қарап, жылдың қай мезгілі екенін анықта. Қалаған жыл мезгілінің суреті бойынша әңгіме құрап жаз. ЕББК Суретке қарап, жылдың қай мезгілі екенін анықта Талқылау сұрақтары: 1.Тапсырманы орындауда не оңай, не қиын болды?	1. суреттер бойынша жыл мезгілдерін анықтайды 2.қалаған жыл мезгілі бойынша әңгіме құрайды Сұраққа жауап береді	«Комментарий» арқылы бағалау Дескриптор: -суреттер бойынша жыл мезгілдерін анықтайды (16) -қалаған жыл мезгілі бойынша әңгіме құрайды (16) Дескриптор: -тапсырманы орындайды	Оқулық 12-жаттығу 106 бет
Рефлексия 4 мин	«Баскетбол» әдісі (Бағалау) Бүгінгі сабақты толық түсіндім (9,10 доп) Бүгінгі сабақты түсіндім, сұрағым бар (7,8 доп) Бүгінгі сабақты түсінбедім (5,6 доп) Үйге тапсырма: 13 –жаттығу 106-107 бет	Бүгінгі сабақтан алған білімдерін жинаған білім зарядтарының саны арқылы анықтайды.	«Комментарий» арқылы	«Баскетбол» тактасы Балалардың аттары жазылған ұяшықтар доптар таратпасы

БІР АЙНЫМАЛЫСЫ БАР КӨПМҮШЕНІҢ ЖАЛПЫ ТҮРІ

МОМБЕКОВА Айнұр Асылханқызы,
И.Журба атындағы жалпы білім беретін мектептебінің математика пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Арыс қаласы

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	10.2.1.3 - бір айнымалысы бар көпмүшелерді ажырата және оны стандарт түрге келтіре алу; 10.2.1.4 - бір айнымалысы бар көпмүшенің бас коэффициентін, дәрежесін және бос мүшесін табу
Сабақтың мақсаты:	Көпмүше дәрежесі, стандарт түрі, бос мүшесі, коэффициенті ұғымдарына анықтама береді. Көпмүше дәрежесі, стандарт түрі, бос мүшесін анықтайды.
Құндылықтарды дарыту	«Жалпыға бірдей еңбек қоғамы» құндылығына: топпен, жұппен жұмыс орындау барысында құрмет, серіктестік және жеке жұмыс орындау кезінде жауапкершілік, үздіксіз оқу құндылықтарын дарыту.

Сабақтың барысы:

Уақыты	Кезеңдері	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
5 минут	Ұйымдастыру	Сәлеметсіздерме! Бүгін, Бір айнымалысы бар көпмүшенің жалпы түрі тақырыбын қарастырамыз. Бүгінгі сабақта меңгеретінің: - бір айнымалысы бар көпмүшелерді ажырата және оны стандарт түрге келтіре алу; - бір айнымалысы бар көпмүшенің бас коэффициентін, дәрежесін және бос мүшесін табу Ұйымдастыру. Үй жұмысын тексеру.	Амандасады. Үй тапсырмасын айтады.		Оқулық
10 мин	Негізгі бөлім	Жаңа материал бойынша теориялық түсінік беру Мұғалім тақтадан алгебралық өрнектерді көрсетеді, олар: бір және бірнеше айнымалысы бар көпмүшелер және мүлдем көпмүше болып табылмайтын өрнектер. Келесі сұрақтар бойынша мұғалім оқушылармен диалог жүргізіп, білімдерін жаңғыртады:	Қосымша ақпарат көздерін пайдалана отырып түсінеді Тақырып бойынша ресурстарды қарап, танысады.	«Екі жұлдыз бір	

		<p>Көпмүше деп нені айтамыз? Көпмүшенің ұқсас мүшелері және оларды жинақтау дегеніміз не? Көпмүше дәрежесі деп нені айтамыз? Дәреже рационал сан бола ма? Үлкен коэффициенті деген не? Көпмүшелерге қандай амал қолданылады деп ойлайсыздар? Көпмүшенің анықтамасын беру үшін: бірнеше бірмүшеден тұрады, қосу және азайту амалдарымен берілген деген сөздерді тақтаға жазып қойып, оқушылардан толық анықтама қандай деп сұрау, талдау. Көпмүшенің канондық түрде жазылуын айту. Көпмүшенің дәрежесі, коэффициенттері, бос мүшесі, мүшелері терминдерін анықтап алу.</p> <p>Анықтама: X нақты айнымалысы бар n - ші дәрежелі көпмүше деп, төмендегі формуламен берілетін кез келген P функциясын айтамыз: $P(x) = a_n x^n + a_{n-1} x^{n-1} + \dots + a_1 x + a_0$ мұндағы $a_n, a_{n-1}, \dots, a_1, a_0 \in R$ коэффициенттер, $n \neq 0$ және $n \in N$. $a_n \neq 0$ болуы керек. $a_n x^n$ – көпмүшенің үлкен мүшесі деп, n – көпмүшенің дәрежесі деп, ал a_0 – бос мүшесі деп аталады. (презентация, слайд 6)</p> <p>Келесі түрдегі тапсырмаларды сыныппен орындау. Тапсырма №2 Көпмүшенің дәрежесі мен коэффициенттерін жазыңыз. Бас коэффициенттен бастаңыз. Көпмүшенің коэффициенттерінің қосындысын табыңыз.</p>	<p>Сұрақтарға жауап береді.</p> <p>Тапсырма №1</p> <p>Төменде берілген әрбір функцияны көпмүше болса \checkmark, болмаса \times деп белгілеңіз.</p> <p>1. $(1 + \sqrt{2})x - x^2$ 2. $\frac{5}{x + 8}$ 3. $2 - x + x + 3$</p> <p>4. $\frac{x^2 + x - 2}{3x^2 + 1}$</p> <p>5. $(x^2 - 6x + 5)(x^5 + 3x^4 - 2x^3 + x^2 - x - 7)^3$</p> <p>6. $x^{100} - 2x^{51}$</p> <p>7. $x(x^3 - a^3) + ax(x^2 - a^2) + a^3(x - a)$ 8. $3^x + 8 \cdot 6^x - 5$</p> <p>9. $\log_3(x^2 - 3x + 2) + x^2 - 9x$</p> <p>10. $2x^2 + 3xy - 5y^2$</p> <p>11. $6xyz - 9z^2 + y^2$</p> <p>$P(x) = x^4 + 4x^3 + 6x^2 + 10x + 20$ $Q(x) = 2x^3 - x + 4$ $F(x) = 2x^3 + 5x^2 - 1$</p>	<p>ұсыныс»</p> <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Көпмүше дәрежесі, стандарт түрі, бос мүшесі, коэффициенті ұғымдарына анықтама береді -Көпмүшені стандарт түрге келтіре алады Көпмүше дәрежесін анықтайды Көп мүше бос мүшесін анықтайды 	<p>Оқулық</p>																				
<p>25 мин</p>	<p>Бекіту тапсырмалары</p>	<p>Тапсырмалар. Тапсырма №1 https://bilimclass.kz/ Жаңа сабаққа арналған тапсырмалады талдау. Тапсырма 2 «Оқулықпен жұмыс»</p> <ul style="list-style-type: none"> - $p(x)$ көпмүшесінің дәрежесін, үлкен коэффициентін және бос мүшесін анықтаңыз: а) $p(x) = (3x^2 - x + 1)^{17} + (x^3 + 5x + 1)^{11}$; б) $p(x) = (x^6 - 2x + 64)^3 - (x^9 + x^8 - 512)^2$; в) $p(x) = (81x^4 - 36x^2 + 4)^5 - (9x^2 - 2)^{10} + (x - 1)^{13}$; <p>-көпмүшені стандарт түрде жазыңыз</p> <p>а) $(2x + 1)(2x - 1)^2$; в) $(2x + 1)(2x - 1)^2 + (1 - 2x)^3$</p> <p>-$A = 4x^3 - x^2 + 9x$; $B = 2x^3 + 2x^2 - x + 5$ көпмүшелері берілген келесі өрнектерді орындап, C көпмүшесінің үлкен коэффициентін, дәрежесін, бос мүшесін анықтаңыз:</p> <p>A. $C = A + B$; B. $C = A - 2B$; C. $C = 2A + B - 5$.</p> <p>-$2x^3 - x + 3$ және $x^3 + x^2 - 2x$ көпмүшелері көрсетілген. Екі көпмүшені көбейтіп, стандарт түрге келтіріп, пайда болаған көпмүшенің:</p> <p>A. Бірмүшелер санын B. Үлкен дәрежесі мен бос мүшесінің айырмасын C. x^3 үшін дәрежені анықтаңыз.</p> <p>Тапсырма 3 https://learningapps.org/</p>	<p>Есептер шығаралы</p> <p>Берілген тапсырма бойынша өз ойларын ортаға салып, пікірлерін білдіріп, топтық талдау жасайды. Талқылау нәтижесінде өзара бір келісімге келіп есепті орындайды.</p> <p>Өз бетімен жұмыс. Тапсырма №1: 1. $x^4 - x - 6$ көпмүшелігі берілген. Оның дәрежесі неге тең? Оның жоғарғы коэффициенті және бос мүшесі неге тең? 2. Үшінші дәрежелі екі көпмүшелердің қосындысы екінші дәрежелі көпмүше бола ала ма? Мысал келтіріңіз. 3. Коэффициенттері төмендегідей болып берілген көпмүше құрыңыз: A) $-\frac{3}{5}\sqrt{7}, 0, 2$; B) 1, 3, 0, 0, 1. https://learningapps.org/ тоттық жеке тапсырмаларды қортыдылау тапсырмалары.</p>	<p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> Көпмүше дәрежесі, стандарт түрі, бос мүшесі, коэффициенті ұғымдарына анықтама береді -Көпмүшені стандарт түрге келтіре алады Көпмүше дәрежесін анықтайды - Көпмүше бос мүшесін анықтайды <p>ҚБ «Екі жұлдыз бір тілек» әдісі. Бірін-бірі бағалау</p>	<p>Интернет ресурстары</p> <p>Жалпы білім беретін мектептің 10-сыныбына арналған оқулық.</p>																				
	<p>Жеке жұмыс</p>	<p>Келесі тапсырманы орындау</p> <table border="1" data-bbox="381 1641 771 1882"> <thead> <tr> <th>Көпмүше</th> <th>Стандарт түрі</th> <th>Үлкен коэф. фици енті</th> <th>Дәрежесі</th> <th>Бос мү ше</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>$5x^3 - 4x^2 - 3x^5 + 3 + 2.5x^4$</td> <td>$-3x^5 + 3 + 2.5x^4$</td> <td>3</td> <td>5</td> <td></td> </tr> <tr> <td>$-0.5x^2 + 14x^5 + 3,2x^4 - 5,6 - 2.5x^4$</td> <td>$14x^5 - 0.5x^2 - 5,6$</td> <td>14</td> <td>5</td> <td></td> </tr> <tr> <td>$3x^2 + 7x^3 - 3x^2 + 3x$</td> <td>$7x^3 + 3x$</td> <td>7</td> <td>3</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Көпмүше	Стандарт түрі	Үлкен коэф. фици енті	Дәрежесі	Бос мү ше	$5x^3 - 4x^2 - 3x^5 + 3 + 2.5x^4$	$-3x^5 + 3 + 2.5x^4$	3	5		$-0.5x^2 + 14x^5 + 3,2x^4 - 5,6 - 2.5x^4$	$14x^5 - 0.5x^2 - 5,6$	14	5		$3x^2 + 7x^3 - 3x^2 + 3x$	$7x^3 + 3x$	7	3		<p>Тапсырмаларды орындайды.</p>		<p>Оқулық</p>
Көпмүше	Стандарт түрі	Үлкен коэф. фици енті	Дәрежесі	Бос мү ше																					
$5x^3 - 4x^2 - 3x^5 + 3 + 2.5x^4$	$-3x^5 + 3 + 2.5x^4$	3	5																						
$-0.5x^2 + 14x^5 + 3,2x^4 - 5,6 - 2.5x^4$	$14x^5 - 0.5x^2 - 5,6$	14	5																						
$3x^2 + 7x^3 - 3x^2 + 3x$	$7x^3 + 3x$	7	3																						
<p>5 минут</p>		<p>Бүгінгі сабақта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - бір айнымалысы бар көпмүшелерді ажырата және оны стандарт түрге келтіре алады; - бір айнымалысы бар көпмүшенің бас коэффициентін, дәрежесін және бос мүшесін таба алады. <p>Кері байланыс:</p> <p>https://classroom.google.com/</p>	<p>Тақырыпты меңгергенін анықтау</p> <p>Үйге тапсырма. №31.2.</p>	<p>Кері байланыс</p> <p>Панел арқылы кері байланыс жасалады</p>																					

ҚЫСҚАША КӨБЕЙТУ ФОРМУЛАЛАРЫНЫҢ КӨМЕГІМЕН ӨРНЕКТЕРДІ ТҮРЛЕНДІРУ

ЕРМЕКБАЕВА Улбала Секеновна,
И.Журба атындағы жалпы білім беретін мектептебінің
математика пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Арыс қаласы

Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	7.2.1.14 алгебралық өрнектерді қысқаша көбейту формулалары арқылы көбейткіштерге жіктеу;
Оқу мақсаты:	Қысқаша көбейту формуласын тұжырымдайды; Формулалардың көмегімен өрнектерді түрлендіреді; Қысқаша көбейту формулаларын өрнектерді түрлендіру барысында қолданады;
Сабақ мақсаты:	Қысқаша көбейту формуласын тұжырымдайды; •Формулалардың көмегімен өрнектерді түрлендіреді; •Қысқаша көбейту формулаларын өрнектерді түрлендіру барысында қолданады
Күтілетін нәтиже:	Оқушылар қысқаша көбейту формулаларын өрнектерді тепе-тең түрлендіруде қолдана алады
Зерттеу сабағының модулі	СТО
Аспект	Ашық сұрақтарды қолдану қолдану
Не үшін?	Оқушылардың сөйлеу қабілетін, ойлауын дамыту
Қайда?	7 в сыныбы
Кімдер?	Ынтасы төмен оқушылар
Сұрақ?	7в сыныбында математика сабағында әдіс тәсілдерді пайдаланып, ынтасы төмен оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын, ынтасын қалай арттыруға болады.

Сабақтың барысы:

Сабақ кезеңі/Уақыты	Педагогтің іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар
<p>Сабақтың басы Қызығушылықты ояту. Ұжымдық жұмыс. 6 мин.</p> <p><i>«Жарық» әдісі</i></p>	<p>1. Ұйымдастыру кезеңі. Сәлемдесу, оқушыларды түгелдеу. Оқушылардың сабаққа дайындығын тексеру. Саралаудың «жарық» тәсілін пайдаланып, сыныпқа сандар жазылған кима-қағаз тарата отырып, сыныпты топқа бөлемін.</p> <p>2. топ 3. топ 4. топ</p> <p>5. Үй тапсырмасын тексеру</p> <p>6. Мақсат: оқушыны алған білімін саралай білуге дағдыландыру.</p> <p>7. Үй тапсырмасын тексеру. Балалар, жаңа сабақты меңгеруде тірек болатын үй тапсырмасының дұрыстығын</p>	<p>Мақсаты: Оқушылар бойында идея немесе тілек білдіру, тындау дағдыларын дамытуға бағыттау, сондай-ақ барлық оқушыларды қатыстыру арқылы оқыту жағдайларын теңестіру.</p> <p>Тіімділігі: Оқушыны бір-біріне тілек айту арқылы жақындастырады, көңіл - күйін көтереді, бауырмалдығын оятады.</p> <p>«Тірек» әдісі арқылы интербелсенді тақтадағы дұрыс жауаппен оқушылар бірін –бірі тексереді.</p> <p>Жұмыстақтасы</p>	<p>Дескриптор: Мұғалім ұйымдастыру кезеңінде белсенділік танытқан оқушыларды «Мадақтау сөз» әдісі арқылы бағалайды: <i>«Жарайсың! Жақсы! Өте жақсы! Талтын!»</i></p> <p>Бағалау: Әрбір дұрыс жауапқа 1 балл қойылады</p>	Оқулық 7-сынып.

	<p>сигналдық карточкамен тексерейік. Үй тапсырмасының дұрыс жауаптары тақтада жазылып тұр, ал сендер өздеріңнің дәптердегі жауаптарыңмен салыстырасыңдар. Дұрыс жауап болса қызыл карточканы, ал дұрыс болмаса сары түсті картаны көтересіңдер.</p>			
<p>Ұжымдық жұмыс. 5 мин.</p>	<p>Өткен тақырыпты меңгеру. Проблемалық ой тастай отырып, жаңа тақырыпты ашу мақсатында әр топқа тапсырма беремін. Қысқаша көбейту формулаларын еске түсіріп өту; «Leaming Apps.org» әдісі арқылы еске түсіру. Саралау: Оқушылар алған білімдерін пайдалана отырып жаңа тақырыпты ашуға тиісті есептер шығарады, қателерге түзету енгізіп көмектесемін. Өтілген тақырыпты ашуға берілген формулаларды сәйкестендіреді.</p>	<p>Оқушылар жауап береді Мақсаты: Жылдам әрі функционалды түрде сыни ойлауды дамыту.</p>	<p>Дескриптор: -сабақты меңгереді -сұрақтарға жауап береді 3-балл Бағалау: Әрбір дұрыс жауапқа 1 балл қойылады</p>	<p>ДК экраны Сұрақтар топтамасы. Оқулық 7-сынып. https://bilimland.kz/kk/subject/</p>
<p>Сабақтың ортасы 10 мин. Жеке жұмыс.</p>	<p>Сабақты толықтырып оқушыларға қысқаша көбейту формулалары туралы түсінік беру және оларды қолдануды үйрету. Видео көру арқылы оқушылар формулаларды есептер шығаруда қолдана біледі. Саралау: Бұл тапсырмада саралаудың . Ерекше білімді қажет ететін оқушыларға көмек көрсету.</p>	<p>Тиімділігі: Оқушының танымдық дағдысы артады Ол үшін bilimland.kz сайтынан видео көрсетіледі. Мақсаты: оқушыларға қысқаша көбейту формулалары туралы түсінік беру және оларды қолдануды үйрету. Видео көру арқылы оқушылар қолдарындағы дәптерлеріне формулаларды «түртіп қойып» тақырыпты топпен талқылайды.</p>	<p>Дескриптор: -мысалдарды шығаады -есептейді -3балл Бағалау: Әрбір дұрыс жауапқа 1 балл қойылады</p>	<p>ДК экраны 7 сынып, Алгебра Шыныбеков «Атамұра» 2017</p>
<p>Жеке жұмыс. 10 мин. «Ойлан, топтан, бөліс» үштік әдісі</p>	<p>«Ойлан, топтан, бөліс» үштік әдісі арқылы 3 топқа оқулықтан әр түрлі есептер беремін Саралау: Оқулықтан әр түрлі есептер беріп-қызыл, сары түс көтерген балаларға көмек беремін. Көпмүше түріне келтіріңдер: 1) $(-a+2)^2$ 2) $(-b-3)^2$ 3) $(-n+4)^2$ 4) $(-x-10)^2$</p>	<p>Берілген тапсырма бойынша есепті жеке орындайды Түсінбеген тапсырмаларды бір-біріне түсіндіреді. Берілген тапсырма бойынша өз ойларын ортаға салып, пікірлерін білдіріп, топтық талдау жасайды. Талқылау нәтижесінде өзара бір келісімге келеді.</p>	<p>Дескриптор. -сұрақтарға жауап береді -мысалдар келтіреді 2-балл Бағалау: Әрбір дұрыс жауапқа 1 балл қойылады</p>	<p>ДК экраны 7-сынып оқулығы.</p>

Жеке жұмыс. 7 мин. <i>Ребус шешу</i>		« Ребус » шешу бойынша жұмыс жасайды. Берілген тапсырма бойынша өз ойларын ортаға салып, пікірлерін білдіріп, жұптық талдау жасайды. Талқылау нәтижесінде өзара бір келісімге келіп ребусты орындайды.	Дескриптор: -формулалар кестесін пайдаланады -Өрнектің мәнін табады. 2-балл Бағалау: Әрбір дұрыс жауапқа 1 балл қойылады	ДК экраны қосымша
Сабақтың соңы. Рефлексия 7 мин.	Рефлексия -Маған ұнады, тағы барма..... -Мен бұл туралы көп нәрсе -Маған көп ұнады... -Мен сіңірдім.... -Мен түсіндім.... -Өтінемін, қосыңыз... Үй тапсырмасы: №412	Оқушылар тестті орындайды Мақсаты: Өз ойын айтып, сабақты бекіту, қорытындылау. Тіімділігі: Оқушы алған білімін жинақтап, саралай білуге дағдыланады. Саралау: Оқушылардың тақырып бойынша түсінгенін пайымдау мақсатында “Тест” әдісін қолданып шапшаңдыққа және топта қарқынмен жұмыс істеуге дағдылантамын	Дескриптор: Бағалау: Оқушыларды Топ басшысы балдық жүйе бойынша Бағалайды.	ДК экраны 7-сынып оқулығы. Смайликтер

МЕН НЕ ҮЙРЕНДІМ?

*АКИМХАНОВА Розагүл Мухиддиновна,
И.Журба атындағы жалпы білім беретін мектептебінің
бастауыш сынып мұғалімі.
Түркістан облысы, Арыс қаласы*

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	2.3.7.1 сөйлем түрлерінің айтылу мақсатына сәйкес тыныс белгілерін (нүкте, сұрақ белгісі, леп белгісі) қолдану; 2.4.2.6 - сөйлемдегі бір-бірімен байланысып тұрған сөздерді табу			
Сабақтың мақсаты	Көп нүктенің орнына қажетті сөзді қойып, жазу Мәтінге ат қою			
Құндылықтар	денсаулық, достық және айналадағыларға қамқорлық көрсету			
Р.Л Сабақ барысы				
Сабақтың кезеңі/уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы (2мин)	Ұйымдастыру кезеңі: 1.Сәлемдесу. 2.Оқушыларды түгендеу. Психологиялық ахуал орнату. «Сәлем, сәлем»	Оқушылар сабаққа назар аударады. Оқушылар әуенмен сәлемдеседі.		https://www.youtube.com/watch?v=qM2j9lq_pEw
Сабақтың ортасы (5 мин)	Үй тапсырмасын тексеру «Қолшатыр» ойыны Өтілген тақырыптар бойынша ережелерді айт. «Серпілген сауал» әдісі	Өтілген тақырыптар бойынша ережелерді айтады Сұрақтарға жауап береді	Дескриптор: -ережелерді айтады (16) Мадақтау	Доп

<p>9 мин</p>	<p>1.Сөйлем дегеніміз не ? 2.Сөйлемдер айтылу мақсатына қарай нешеге бөлінеді ? 3.Хабарлы сөйлем дегеніміз не? 4.Сұраулы сөйлем дегеніміз не? 5.Лепті сөйлем дегеніміз не? 6. Сөйлемдегі сөздердің байланысын қалай анықтаймыз ? Сабақтың тақырыбы мен мақсатын хабарлау 1-тапсырма Ұжымдық жұмыс «Білімінді қолдан» әдісі Көп нүктенің орнына қажетті сөзді қойып,жаз. ЕББҚ Тапсырманы орындауда қолдау көрсету Талқылау сұрақтары: 1. Тапсырманы орындауда не оңай, не қиын болды?</p>	<p>1. көп нүктенің орнына қажетті сөзді қойып,жазады 2.сөздіжазу кезінде емле ережелерін қолданады</p> <p>Сұраққа жауап береді</p>	<p>Баскетбол доптарымен бағалау (жауабына қарай) Дескриптор: -көп нүктенің орнына қажетті сөзді қойып,жазады (1б) -сөзді жазу кезінде емле ережелерін қолданады (1б) Дескриптор: -тапсырманы орындайды</p>	<p>Таратпа Дәптер қаламсап</p>
<p>10 мин</p> <p>Сергіту сәті 5 минут</p>	<p>2 –тапсырма Жеке жұмыс «Құрастыр» әдісі Ұ, ғ, қ әріптерін қойып жаз.</p> <p>ЕББҚ Тапсырманы орындауда қолдау көрсету Талқылау сұрақтары: 1. Тапсырманы орындауда не оңай, не қиын болды? «Көңіл - күй» Бейне көрініс ұсынылады</p>	<p>1. тиісті жерге ұ әрпін қойып жазады 2. тиісті жерге ғ әрпін қойып жазады 3. тиісті жерге қ әрпін қойып жазады</p> <p>Сұраққа жауап береді</p> <p>Балалар жаттығу жасайды</p>	<p>«Комментарий» арқылы Дескриптор: -тиісті жерге ұ әрпін қойып жазады(1б) - тиісті жерге ғ әрпін қойып жазады(1б) - тиісті жерге қ әрпін қойып жазады(1б) Дескриптор: -тапсырманы орындайды</p>	<p>Таратпа Дәптер қаламсап</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=ui8J9vIQ4wA</p>
<p>Сабақтың соңы 10 мин</p>	<p>3 –тапсырма Жеке жұмыс Мәтінді оқы.Мәтін не туралы? Мәтіннің қай түріне жатады? Мәтінге ат қой. ЕББҚ Тапсырманы орындауда қолдау көрсету Талқылау сұрақтары: 1. Тапсырманы орындауда не оңай, не қиын болды?</p>	<p>1.мәтіннің мазмұнын айтады 2.мәтіннің түріне ажыратады 3.дәлелдер келтіреді 4.өлеңге ат қояды</p> <p>Сұраққа жауап береді</p>	<p>«Комментарий» арқылы Дескриптор: -мәтіннің мазмұнын айтады (1б) -мәтіннің түріне ажыратады (1б) -дәлелдер келтіреді (1б) -мәтінге ат қояды (1б) Дескриптор: -тапсырманы орындайды</p>	<p>Таратпа қаламсап</p>
<p>Рефлексия 7 мин</p>	<p>«Баскетбол» әдісі (Бағалау) Бүгінгі сабақты толық түсіндім (9,10 доп) Бүгінгі сабақты түсіндім, сұрағым бар (7,8 доп) Бүгінгі сабақты түсінбедім (5,6 доп) Үйге тапсырма: Ережелерді қайталау</p>	<p>Бүгінгі сабақтан алған білімдерін жинаған білім зарядтарының саны арқылы анықтайды.</p>	<p>«Комментарий» арқылы</p>	<p>«Баскетбол» тақтасы Балалардың аттары жазылған ұяшықтар доптар таратпасы</p>

ТҮБІР МЕН ҚОСЫМШАНЫҢ ЖАЗЫЛУЫ

НЫСАНБАЙ Айжан Манарбекқызы,
И.Журба атындағы жалпы білім беретін мектептебінің
бастауыш сынып мұғалімі.
Түркістан облысы, Арыс қаласы

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	3.2.3.1 мәтін мазмұны бойынша пікір білдіруге бағытталған сұрақтар құрастыру және жауап беру 3.4.1.2 түбір сөздегі -ы, і-нің дауысты дыбыстан басталатын қосымша жалғанған кездегі өзгерісін сақтап жазу			
Сабақтың мақсаты	Мәтін мазмұны бойынша пікір білдіруге бағытталған сұрақтар құрастырады және жауап береді Түбір сөздегі -ы, і-нің дауысты дыбыстан басталатын қосымша жалғанған кездегі өзгерісін сақтап жазады			
Құндылықтар	Талап, Ізденімпаз, жасампаз тұлға			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңдері	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 5мин	Ұйымдастыру кезеңі Көш басшы: Біз күштіміз бе? Біз мықтымыз ба? Біз бақыттымыз ба? Біз бақыттымыз ба? (Оң қолымызды көтереміз) Үй тапсырмасын тексеру Өткенді бекіту. Оқушыларға сөздер тізбегі беріледі. Түбірлес сөздерді табады. Сөздер тізбегі: Ойын, ауыл, ойыншық, ауылдас, ойынпаз, ауылнай, ем, емхана, емделу т.б. Сабақ мақсатымен танысады	Хормен: Күштіміз Мықтымыз Бақыттымыз Алға, алға, алға Өткен білімді зерделейді. Сабақ мақсатымен танысады	ҚБ: Жарайсындар! Керемет! Жаксы! Тамаша!	Слайд
Сабақтың ортасы 28мин	Жаңа сабақ 40-жаттығу. Тапсырма 1. Өлеңді түсініп тыңдайды. Өлеңдегі негізгі ойды анықтайды. Тапсырма 2. Бірінші топ мәтін мазмұны бойынша сұрақтар құрастырады. Екінші топ оқушылары бірінші топтың қойған сұрақтарына жүйелі, толық жауап береді. Тапсырма 3. Оқыған мәтіннің ішінен қарамен жазылған сөздердің түбірін табу, жазылуындағы өзгерістерін түсіндіру. ҰЖ. Көркем жазу. 41-жаттығу. Сөздерді көшіріп жаз Халық-халқы, ерік-еркі, көрік-көркі, дауыс-даусы т.с.с. Жазылым. ЕҚБ. Тапсырма 1. Оқушылардың назары уақыт туралы суреттер мен уақыт туралы жазылған нақыл сөздерге аударылады.. Нұсқаулық - әлденені орындау, жүзеге асыру тәсілі мен тәртібін бекітетін тәртіптер жинағы. Қажет жағдайда үлгісі беріледі. Үлгі: 1. Таңертең ерте тұр. 2. Бір күндік ісінді алдын-ала жоспарла. 3. Күн тәртібін дұрыс құрастыр, үнемі соған бағынуға тырыс...т.с.с.	Оқушылар «Аквариум» стратегиясы бойынша екі топқа бірігеді Өлеңді түсініп тыңдайды. Өлеңдегі негізгі ойды анықтайды Сөздерді көшіріп жазады Нақыл сөздердің мағынасы ашылады. Тақырып анықталады. Берілген тақырыпта нұсқаулық жаздырылады	Дескрипторы Өлеңді түсініп тыңдайды. 1б Өлеңдегі негізгі ойды анықтайды 1б Сөздерді көшіріп жазады 1б Каллиграфия лық нормаларды сақтайды; 1б Түбір сөзге қосымшаны дұрыс жалғайды 1б Мәтін мазмұны бойынша пікір білдіруге бағытталған сұрақтар құрастырады және жауап береді 1б	оқулық

Сергіту сәті 2мин	Сергіту сәті	Сәйкесінше кимылмен көрсетеді	Тамаша!	слайд
	<p>42-жаттығу. Тізбектің басында тұрған сөзді тап. Жақ-жағу-жағады-жағып Тік-тігу-тігеді-тігіп. Тақ-тағу-тағады-тағып. Гүлім әдемі моншақ тағып алыпты.</p>	<p>Түбір сөздегі -ы,-і-нің дауысты дыбыстан басталатын қосымша жалғанған кездегі өзгерісін сақтап</p>	<p>Түбір сөздегі -ы,-і-нің дауысты дыбыстан басталатын қосымша</p>	оқулық
	<p>Жазылым. 43-жаттығу. «Ретімен орналастыр» әдісі. Орны ауысып кеткен сөйлемдерді ретімен орналастыру. Мәтін құрап жазу</p> <p>Уақытыңды бағала Уақыт тоқтамай сырғыйды. Одан қалып қоюға болмайды. Сондықтан бүгін істейтін ісінді ертеңге қалдырма.</p> <p>ЕБҚ. Берілген сөйлемдерді толықтыру, аяқтап жазу. <i>Тісті (күніне екі рет тазалау керек)</i> <i>Таңертең ұйқыдан тұрған соң, әжетханаға кіріп шыққан соң, үнемі (беті-қолды, құлақ пен мойынды) жуу керек.</i> <i>Жуылмаған (жеміс-жидек, көкөніс) жемеге керек.</i> <i>Тамақтанып отырғанда ... (сөйлеспеу) керек.</i></p>	<p>жазады</p> <p>Орны ауысып кеткен сөйлемдерді ретімен орналастырады</p> <p>Мәтін құрап жазыды</p> <p>Берілген сөйлемдерді толықтыру, аяқтап жазыды</p>	<p>жалғанған кездегі өзгерісін сақтап жазыды 16</p> <p>Мағына жағынан өзара байланысты сөйлемдер тізбегін құрайды 16</p> <p>Мәтінге ат қояды 16</p> <p>Каллиграфиялық дағдыларды сақтап жазыды 16</p> <p>Берілген сөйлемдерді толықтыру, аяқтап жазыды 16</p>	
Сабақтың соңы 10мин	<p>Бекіту «Аяқталмаған сөйлем» әдісі арқылы сабақтан игерген білімдеріне рефлексия жасатылады. «Мұғалімге жеделхат» тактасына оқушылар стикерлер жапсырады. Оқушылар өздеріне жақын сөйлемді таңдап, айтылған ойды жалғастырады:</p> <ul style="list-style-type: none"> • қызықты болғаны..... •қиындық тудырды. • менің түсінгенім..... • енді мен.....аламын. <p>Үй тапсырмасы: Өз туған күніне шақыру қағазын құрастырып жазу</p>	<p>Сұрақтарға жауап береді</p> <p>Үй тапсырмасын күнделікке жазыды</p>	<p>1-10 ұпай Өз-өздерін бағалайды</p>	

ХИМИЯЛЫҚ РЕАКЦИЯ ЖЫЛДАМДЫҒЫ

ТОБАЖАНОВА Гүлдана Илесбековна,
"Төрткүлтөбе" жалпы білім беретін мектебінің химия пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Орабасы ауданы

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	10.3.2.1 гомогенді және гетерогенді реакциялар үшін жылдамдық өрнегін білу; 10.3.2.2 - қарапайым реакциялардың орташа жылдамдығына есептеулер жүргізу
Сабақ мақсаты:	- Гомогенді және гетерогенді реакциялар үшін формуласы мен анықтамасы негізінде жылдамдық өрнегін құрастырады. - Химиялық реакциялардың орташа жылдамдығына есептеулер жүргізеді.

Сабақтың барысы:

Сабақ кезеңі	Педагогтің іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар
--------------	-----------------------	---------------------	---------	-----------

<p>Сабақтың басы 2 мин.</p>	<p>Ұйымдастыру кезеңі: Оқушылармен амандасу, түгендеу</p>	<p>Амандасу. Оқу құралдарын түгелдеу. Оқушыларды заттың агрегтық күйіне қарай 2 топқа бірігеді. Қатты, сұйық</p>	<p>Қалыптастырушы бағалау: Мадақтау, мақтау</p>	<p>Презентация Слайд</p>												
<p>Қызығушылықты ояту. 8 мин.</p> <p>Жаңа сабаққа кіріспе 10 мин</p>	<p>«Өзінді тексер» әдісі арқылы оқушыларға сәйкестендіру тапсырмасы беріледі.</p> <p>«Сұраққа жетіп ал» әдісі арқылы 9 – сыныпта алған білімдерін жаңа сабақты байланыстырып, интерактивті тақтада оқушыларға сұрақтар беріледі: Сұрақтарға жауап береді. Сыныппен бірлесе Химиялық реакция жылдамдығына бірнеше мысалдар көрсете отырып, түсіндіремін.</p>	<p>2- тапсырма: Гибсс энергиясында процестің жүру барысында заттардың түзілу энтальпиясы мен энтрапиясы қосындылары өзгерісінің 4 ықтимал нұсқасын сәйкестендіріп табыңыздар.</p> <table border="1" data-bbox="581 438 1047 810"> <tr> <td>Реакция энергиялық жағынан тиімді және өздігінен жүре асады.</td> <td>$\Delta H > 0, \Delta S > 0$</td> </tr> <tr> <td>$\Delta H$ артуы реакцияның өздігінен реакция үшін қолайлы</td> <td>$\Delta H > 0, \Delta S < 0$</td> </tr> <tr> <td>Реакция энергиялық жағынан тиімсіз және өздігінен жүре алмайды.</td> <td>$\Delta H < 0, \Delta S < 0$</td> </tr> <tr> <td>$\Delta H$ мәнінің төмендеуі өздігінен жүретін реакция үшін қолайлы</td> <td>$\Delta H < 0, \Delta S > 0$</td> </tr> </table> <p>Сыныппен жұмыс</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Химиялық реакциялардың жылдамдығын зерттейтін химияның саласын не деп айтамыз. 2. Химиялық реакция жылдамдығы деген не, оны анықтау жолдары? 3. Химиялық реакциялар қаншаға жіктеледі. 4. Біртекті ортада жүретін реакциялар не деп айтамыз. Оларға мысал келтіріңіз. 5. Әртүрлі фазада жүретін реакциялар не деп айтамыз. Оларға мысал келтіріңіз. 6. Реакция жылдамдығын арттыру немес төмендетудің өндіріс пен тұрмыста қандай тиімді тиімсіз жолдары бар? Мысалмен түсіндіріңдер. <p>Оқушылар қолдарындағы алгоритмді қолдана отырып, мұғаліммен бірлесе жаңа сабақты мысалында түсіндіру арқылы меңгереді.</p>	Реакция энергиялық жағынан тиімді және өздігінен жүре асады.	$\Delta H > 0, \Delta S > 0$	ΔH артуы реакцияның өздігінен реакция үшін қолайлы	$\Delta H > 0, \Delta S < 0$	Реакция энергиялық жағынан тиімсіз және өздігінен жүре алмайды.	$\Delta H < 0, \Delta S < 0$	ΔH мәнінің төмендеуі өздігінен жүретін реакция үшін қолайлы	$\Delta H < 0, \Delta S > 0$	<p>Оқушылар өздерін тексеріп. Берілген сұрақтарды сәйкестендіреді.</p> <p>Оқушылар сұрақтарға жауап береді</p>	<p>Оқулық, дәптер, қалам</p> <p>Бейнеролик ті үйде қарауға ұсыныс беремін</p>				
Реакция энергиялық жағынан тиімді және өздігінен жүре асады.	$\Delta H > 0, \Delta S > 0$															
ΔH артуы реакцияның өздігінен реакция үшін қолайлы	$\Delta H > 0, \Delta S < 0$															
Реакция энергиялық жағынан тиімсіз және өздігінен жүре алмайды.	$\Delta H < 0, \Delta S < 0$															
ΔH мәнінің төмендеуі өздігінен жүретін реакция үшін қолайлы	$\Delta H < 0, \Delta S > 0$															
<p>Сабақтың ортасы 8 мин.</p> <p>4 мин.</p> <p>4 мин.</p>	<p>Оқушыларға «Анықтамалық кесте» әдісі арқылы тапсырмалар береді</p> <p>Гомогенді және гетерогенді реакцияларды ажыратып кестеге түсіріп. Тапсырма орындайды.</p> <p>«Тәжірибе алаңы» әдісі арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту үшін тереңдетілген тапсырма беріледі</p>	<p>Жұптық жұмыс</p> <p>1. <u>Тапсырма</u></p> <p>а) Берілген анықтаманы, формуланы, реакция теңдеулерін кестеге түсіріңіз. Біртекті ортада жүретін реакциялар $N_2 + 3H_2 = 2NH_3$ Әртүрлі ортада жүретін реакциялар $C + O_2 = CO_2$</p> $v_{гом} = \pm \frac{\Delta C}{\Delta t} \quad v_{гет} = \pm \frac{\Delta C}{S \Delta \tau}$ <table border="1" data-bbox="581 1643 1063 1763"> <thead> <tr> <th>№</th> <th>Гомогенді</th> <th>Гетерогенді</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>2</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>3</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>б) $N_2 + 3H_2 = 2NH_3$, $C + O_2 = CO_2$ берілген реакциялардың жылдамдық өрнегін құрыңыз</p> <p>Жеке жұмыс</p> <p>2. <u>Тапсырма</u></p> <p>Күнделікті өмірде газдалған су мен лимонад сусындарын дайындауда көмірқышқыл газы қолданады. Осы газды әк сүті арқылы өткізгенде өзіне сіңіріп тұрмыста қолданатын әктас түзеді. Бұл әк сүті көмірқышқыл газына сапалық реакция болады. Мектеп зертханасында оқушылар сапалық реакция жасауға қатысқан бастапқы берілген әк сүтінің концентрациясы сағ: 10:00 де 2,5 моль/л болған. Ал сағ: 10:15 де әк сүтінің концентрациясы 1,3 моль/л өзгерген.</p>	№	Гомогенді	Гетерогенді	1			2			3			<p>Дескриптор:</p> <p>а) гомогенді және гетерогенді реакцияларды берілген мәліметтерге сүйене отырып, ажыратады. б) гомогенді және гетерогенді реакциялардың жылдамдық өрнегін құрады.</p> <p>Дескриптор: Берілген мәліметтерді кестеге түсіреді. Реакцияның орташа жылдамдығын есептеп анықтайды. Реакцияның орташа</p>	<p>Презентация Слайд</p> <p>қосымша кесте</p> <p>Презентация Слайд</p>
№	Гомогенді	Гетерогенді														
1																
2																
3																

		<p>Ал екінші тәжірибеде оқушылар әк сүтін көміртек қышқылымен әрекеттестіргенде құрылыста көп қолданатын әктасты алады.Әктасты алуға жұмсалған бастапқы әк сүтінің концентрациясы сағ: 10:00 де 3,8 моль/л болған. Ал сағ: 10:15 де әк сүтінің концентрациясы 2,7 моль/л өзгерген. Өзгерістерді кестеге түсіріп есептеңіз.</p> <table border="1"> <tr> <td>Реакция теңдеуі</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>10:00</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>10:15</td> <td></td> <td></td> </tr> </table> <p>Берілген мәліметтерге сүйеніп қайсы реакцияның орташа жылдамдығы жоғары болатынын анықтандар. Оқушылар тапырманы орындап, өзара бірін бірі бағалайды.</p>	Реакция теңдеуі			10:00			10:15			жылдамдығы қай реакцияда жоғары болатынын есептейді.	
Реакция теңдеуі													
10:00													
10:15													
	<p>«Бір сөйлеммен түйіндеу» арқылы үнемі қосымша көмекті қажет ететін оқушыларға есте сақтау қабілетін қалыптастыру үшін тапсырма ұсынылады. Оқушылар тапсырманы дұрыс орындау үшін қасына барып қолдау көрсетіледі.</p>	<p>Жеке жұмыс Жеке дара көмек қажет ететін оқушыларға а) Көп нүктенің орнына тиісті сөздерді қойыңыз. 1. Химиялық кенетика реакцияның да, реакцияның да жылдамдығына зерттейді. 2. Біртекті ортада жүретін реакциялар химиялық реакциялар деп айтады. Мысал келтіріңіз: 3. Әртүрлі фазадағы заттардың әрекеттесуі нәтижесінде жүретін реакциялар реакциялар деп аталады. Мысал келтіріңіз: б) $A+B=AB$ химиялық реакцияда А затының бастапқы концентрациясы $c=0,3$ моль/л болса, 2 секундтан кейін $c=0,1$ моль/л болғанда реакцияның жылдамдығын табыңыз</p>	<p>Дескриптор: а) Бос орындарды толтырады. Мысал келтіреді. б) Реакция жылдамдығын есептейді.</p>	<p>сілтеме Презентация Слайд</p>									
<p>Қорытын дылау 6 мин</p>	<p>«Google forms» платформасы арқылы 5 сұрақтан тұратын тест тапсырмасын орындайды. Сілтемесін оқушыларға жібереді</p>	<p><u>4.Тапсырма</u> Оқушылар өз смартфондары арқылы «Google forms» платформасында дайындалған 5 сұрақтан тұратын тест тапсырмаларды мұғалім жіберген сілтеме арқылы кіріп орындайды. Өз білімдерін онлайн түрде бағалайды</p>	<p>Дескриптор: 1. Баллдық жүйемен берілген тапсырма ларды орындай ды; 2. Жинаған баллдарын есептейді</p>										
<p>Сабақтың соңы 3мин</p> <p>Үй тапсырмасы</p>		<p>Кері байланыс «3-2-1» стратегиясы Бүгінгі сабақтан алған үш маңызды ақпарат; Бүгінгі сабақта қиындық тудырған екі аспекті; Бүгінгі сабақта ұнаған бір іс-әрекет; Үй жұмысы: а) гомогенді және гетерогенді реакцияларға екі мысалдан жазып келіңіздер. б) Егер көміртек монооксидінің концентрациясы 0,5 тен 0,2 моль/л ге дейін өзгерсе, 50 секундтан кейін түзілген $2CO+O_2=2C O_2$ гомогенді реакцияның жылдамдығын есептеңіздер.</p>											

Шәкірт қоржынынан

АҚЫН БАТИМА БАТЫРБЕКОВАНЫҢ ТУҒАН ЖЕР ЖӘНЕ ОНЫҢ ТАБИҒАТЫН СУРЕТТЕУДЕГІ ШЕБЕРЛІГІ

*РАХАШ Назерке Мұхашқызы,
Нәзір Төрәқұлов атындағы ІТ-мектеп-лицейінің
7 «F» сынып оқушысы
Жетекшісі: қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі
СМАЙЫЛ Айнақыз Бейсенбайқызы
Түркістан облысы, Созақ ауданы*

Зерттеу жобасының өзектілігі: Әр заманның өзінің көкейтесті мәселесі болады. Халық өмірімен тығыз байланысты, халық үшін еңбек еткен ақын немесе жазушы сол түйінді жайларды көтеріп, оқушысына белгілі бір ой, шешім ұсынып отырады.

Бағалай білсек, халықтың маңдайына біткен абзал

азаматтары, арыстары аз емес. Сондай азаматтарды айтқан кезде жергілікті әдебиетімізге өзіндік өрнек салған жерлес ақын-жазушыларымыз еске түседі. «Жергілікті әдебиет» бұл Сәуірбек Бақбергеновтың, Бәтима Батырбекованың, Тәкен Әлімқұловтің, Асқар Сүлейменовтің, Дулат Тұрантегінің, Сағынтай

Байділдаевтың, Байділда Айдарбековтың, Мыңжасар Асқарұлының, Өскен Бөрғазының тағы басқалардың арттағы ұрпаққа қалдырар мұрасы, бұл Созақ ауданының өткені мен қазіргісі, бұл біз үшін естелік. Осы асылдардың есімін құрметтеп, қымбат мұрасын сақтау, қадір-қасиетін өзіміз тану, өзгеге таныту – біздің елдік парызымыз. Соның ішінде Бәтима Батырбекованың шығармалары өмір шындығын таныта отырып, туған жерді сүйеге шақырады, эстетикалық сұлулыққа тәрбиелейді. Зерттеу жұмысымызда басты назарға алып отырған ақынымыз қасиетті Қаратаудың өнерлі саңлағы, Теріскей деп аталатын бел өлкенің топырағында түлеп өскен ақын апамыз Бәтима Батырбекованың туған жер және оның табиғатына арналған өлеңдері жайлы болмақ.

Әдебиет теориясында табиғат лирикасы, көркемдегіш құралдар - эпитет, теңеу, кейіптеу сөздердің жасалу жолдары қарастырылған. Бұл мектеп бағдарламасында да бар. Дегенмен де, туған жердің табиғатын суреттеуде көркемдегіш құралдардың жергілікті ақын Бәтима Батырбекованың шығармашылығында кездесетіндігі әлі зерттелмеген.

Б.Батырбекова поэзиясы, оның ішінде эпитет, теңеу, кейіптеу сөздердің қаншалықты дәрежеде қолданғандығы, біздіңше, маңызды мәселе болғандықтан, зерттеу жобасы өзекті тақырыпқа арналған.

Ақын және табиғат

Ақын Бәтима Батырбекованың туған жер, оның табиғаты жайлы жазылған жырлары кісіні бейжай қалдырмайды. Ақын:

Жұпарлы, жер жұмағы сырлы Созақ,
Әсем ән, күмбезді күй жырлы Созақ.
Күміс көл, көгілдір тау, шашбаулы өзен
Көк торғын кербез көшті, нұрлы Созақ,- дейді.

Әркімге өз туып-өскен жері ыстық! Бурабай немесе Ақсу-Жабағылы сияқты орманды-сулы болмағанымен шөл-шөлейт аймақта жатқан Созақ жері ақын жүрегіне сондай жақын, сондай сүйікті. Ақын өлеңдерін оқығанда туған жерін ешқашан басқа жерге айырбастамайтынына, әр мезгілдің өз сұлулығы болатыны сияқты әрбір өлеңнің тек өзіне тән қайталанбас көркі бар екендігіне де көзіңіз жетеді.

Ақын туған жер және табиғатының қайталанбас сұлу көрінісін, эстетикалық бейнесін шығармаларының өн бойына арқау етіп, әр қырынан көрсетуде шеберлік танытқан. Мәселен, Қаратаудың көктемін суреттеуде:

Көкжиектен көктем күліп қарады,
Күлімдейді күннің ынтық жанары.
Бір құрысып, бір жазылып лезде,

Құбылады Қаратаудың қабағы, - деп, әсем де, сұлу суреттелген көріністі көз алдымызға елестетеді. Адамдарша көктемді күлдіреді, көк жібек матаға орайды, оған күннің жанарын күлімсіретеді, ұйқысынан оянған табиғатты адамдарша сөйлетеді. Міне, ақын табиғатты көркем тілмен кестелеп, оларға тіл бітіріп, өзінің шынайы досындай сырласады.

Ақынның табиғатты бейнелеудегі тіл көркемдігі

Өлеңнің күші – әсерлілігінде; әсерлілік әр нәрсені әшейін ауызекі әңгіме қылғандай сылдыратып айтып беруде емес, айтайын дегенін сырлы суретке айналдыруда, демек, өлеңнің күші - баяндауда емес, суреттеуде.

Б.Батырбекова табиғат көрінісін суреттеуде шеберлік танытқан. Тілінің көркемдігі соншалық туған

жердің табиғат көріністерін түрлі көркемдік иірімдермен, соны теңеу, айшықты суреттеулермен тамылжытып береді. Әсіресе, ақын табиғатқа жан салудың, адамша кейіптеп жан берудің үлкен шеберлігін көрсеткен. (1-кесте)

Осылайша ақын жансыз затқа жан бітіре кейіптеу арқылы ақындық сезім күйімен көркем өрнектеген. Ақынның «Алатау күзі», «Көктем», «Ақжауын», «Ақбұлақ» өлеңдері бастан-аяқ кейіптеу. Өлеңдерін оқи отырып, ақынның Абай дәстүрін жалғастырғанын байқаймыз. Ұлы ақын Абай «Қыс» өлеңінде қыс мезгілін «Ақ киімді, денелі, ақ сақалды» «дем алысы үскірік» көрі қартқа баласа, Б.Батырбекова «Көктем» өлеңінде:

Көктем келді көк жібекке оранып,
Қыр құлпырды қызғалдаққа боялып,
Сайрап кетті алуан тілмен үн қатып,

Бар табиғат ұйқысынан оянып, - деп табиғаттың ояна бастаған уақытын көк жібекке оранған, жасыл шапан киген жомарт адамға балап әсерлі суреттеу туғызады. Кейіптеумен бірге әсем өрілген ынтық жанар, гүл шуақ, көгілдір нұр, көк жібек сынды эпитеттері айтар ойын айқындауда орнымен қолданған.

Ақынның басқа да туған жердің табиғатын суреттейтін өлеңдерінде суретті образдар, суретті сөздер көптеп кездеседі.

Ақын осындай эпитеттер арқылы сөздегі суретті дәлдеп, айқын мағына беріп, орнымен ойната қолданған. Мұндай суреттеулер болмаған жерде табиғат көрінісі солғын тартар еді. Демек, суреткерді табиғатқа айрықша өң, рең берді деп айта аламыз.

Сондай-ақ, ақын өлеңдерінде өзіне ұқсас зат немесе құбылысқа ұқсата теңеу де жиі ұшырасады. (3-кесте) Б.Батырбекова өлеңдерінде ең жиі кездесетіні –дай, - дей, жұрнағы арқылы теңеудің жасалуы. Сондай-ақ, боз інгендей, түбітіндей ешкінің, шоктап үкі таққандай теңеулері ұлттық ерекшелігімізді танытатын бейнелі сөздер.

Қорытындылай келе, Бәтима Батырбекова – өлеңі өрнек, жаны табиғатқа егіз сыршыл лирик. Ақын Б. Батырбекованың туған жер және табиғаттың эстетикалық бейнесін суреттеген өлеңдері - оқырманын әсемдікке, әдемілік атаулыны бағалай білуге тәрбиелеуде мазмұн-мағынасымен, көркемдік қуаттылығымен, иірімі мол әдеби тілімен өзіндік орны бар дүниелер. Өлеңдерінен ақынның талғампаздық тұлғасы әр қырынан көрінеді. Біріншіден, туған жердің тау-тасы мен жыбырлаған құрт-құмырсқасына дейін сүйеге құрметтеуге шақырса, екіншіден, туған жердің сұлу да сырлы табиғатын, оның әдемілігін жырлай отырып, эстетикалық тәрбие береді. Сонымен бірге, ақынның тек өлеңнің ішкі мазмұнына ғана емес, сөздерінің бейнелі қолданысына қатты назар аударғанын да байқаймыз. Көркемдік тәсілдерді – эпитет, теңеу, кейіптеуді қолдануы жағынан мейлінше ұлы Абайға ұқсайды. Ақын Бәтима апамыз осы дана да дара тұлғаны пір тұтқанын, жолын жалғастырғанын аңғарамыз. Демек, ақын өлеңдерін шынайы шабыттан туған мағынасы мен көркемдік әсері мол нағыз лирикалық туынды деп айтуымызға болады.

Б.Батырбекова өлеңдері ұрпақтан-ұрпаққа мирас болып, егемен еліміздің аспанында, азат даласында қыран құстай самғап ұшатынына сенемін. Өлең өлмейді, оны жазған ақын да өлмейді. Ол – біздер үшін өшпес те өлмес асыл мұра, қасиетті қазына.

2015 жылдың тамыз айынан бастап шыға бастады.
Айына бір рет шығады.

Бас редактор:

ЕСЕН Бахыткүл Артыққызы

Шығармашылық директор:

БЕКЗАТ Рүстем

Бас редактордың орынбасары:

БИҒАРАЕВ Жарқынбек

Тілші:

УСИПОВА Жанна
ТАСТАНБЕК Аяулым

Дизайнер:

АНАРКУЛОВ Ислам

Журнал Қазақстан Республикасының
Инвестициялар және Даму Министрлігі
Байланыс, Ақпараттандыру және Ақпарат
комитетінде тіркелген.

Тіркеу куәлігі №15454-Ж (01.07.2015)

Жазылу индексі: 74871

Редакцияға келіп түскен

автордың мақалалары редакцияның
көзқарасын білдірмейді.

Түпнұсқа редакция архивінде сақталады.

Кейбір суреттер мен мәліметтер
интернеттен алынады.

Меншік иесі: ЖК “Шың” Баспаханасы.

Журнал 2024 жылы 24 қаңтар

ЖК “Шың” баспаханасында

басылып шықты.

Мекен-жайымыз:

Қазақстан Республикасы,

Шымкент қаласы,

Ғ.Орманов көшесі 10/1

Байланыс телефондары:

+7 (7252) 77 20 10

Ұялы тел.: +7 701 590 79 16,

+7 778 625 20 78

эл.пошта: bilimshini.kz@mail.ru

сайт: www.bilim-shini.kz

Мазмұны

ЕСЕН Бахыткүл Артыққызы.....	1
БАЙГАРАЕВА Айгуль Бийнбетовна.....	2
ТӨЛЕГЕН Алтынай Сапарқызы.....	3
АБДИМАВЛАНОВА Гульчехра Халмурадовна.....	4
БЕЙСЕБАЕВА Жанара Нұрланқызы.....	5
ЗУЛПИЕВА Ботакөз Шымырбаевна.....	6
НҰРМАХАТОВА Дана Батырқызы.....	9
ӘСІЛБЕКОВА Арайлым Кенжеқызы.....	10
ЖАСУЗАК Динара Нурлановна.....	11
ЖУБАНОВА Меруерт Жиргалиевна.....	13
ТУРАХАН Салтанат Әлішерқызы.....	13
ЕРАЛХАН Әсел Ғалымжанқызы.....	14
ӘЖІ Аяулым Ибраимқызы.....	17
ЖУЗЖАСАРОВА Ақмарал Аймаханбетовна.....	19
КАДЕЕВА Айгуль Исаковна.....	21
ПАРМЕНКУЛОВА Шолпан Кенжехановна.....	23
СУЛТАНБЕК Асылым Таныбекқызы.....	25
ОСПАНОВА Баян Тәжібайқызы.....	27
МАХАНБЕТЖҮСІП Айман Қалдыбекқызы.....	28
БАРЛЫБАЕВ Жомартбек Турланович.....	29
АЛИМБЕКОВА Жазира Жумабековна.....	30
МАМЕДОВА Гульзира Абдираевна.....	32
АБИШЕВА Фарид Молдабаевна.....	34
БАЙЖАНЫСОВА Лаура Сатыбалдиевна.....	35
ЖАМБЕТОВА Тамара Шекербекқызы.....	37
МОМБЕКОВА Айнұр Асылханқызы.....	38
ЕРМЕКБАЕВА Улбала Секеновна.....	40
АКИМХАНОВА Розагүл Мухиддиновна.....	42
НЫСАНБАЙ Айжан Манарбекқызы.....	44
ТОБАЖАНОВА Гүлдана Илесбековна.....	45
РАХАШ Назерке Мұхашқызы.....	47

ШЫҢ
БАСПАХАНАСЫ

Кітапша

Плакат

Кітап

Диплом

Баннер

Шақырулар

Афиша

Брошюра

Журналдар

Бланк

Визитка

Буклеттер

Стенд

Маңдайшалар

Портфолио

Сапалы әрі арзан бағада

+7 (7252) 77 20 10;

+7 701 590 79 16

ҚР, Шымкент қаласы, Ғ.Орманова көшесі 10/1
E-mail: bilimshini.kz@mail.ru

